

14—18 mars.

Debatter m. m.

Lördagen den 14 mars.

	Sid.
Interpellation av herr Lundqvist ang. intagningen av lärjungar i realskolan	5

Onsdagen den 18 mars.

Svar på interpellationer:	
av herr Sten ang. de religiösa radioprogrammen	9
av herr Bengtson om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning	12
Svar på fråga av herr Norling ang. sjukdomstid såsom kvalifikationstid för semester	24
Anslag under femte huvudtiteln:	
Socialstyrelsen	26
Tillsynen över förskolor och förskoleseminarier	30
Ferieresor för barn	37
Stipendier för underlättande av husmoderssemester	39
Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.	43
Bostadsstyrelsens avlöningsanslag	51
Bostadsstyrelsens omkostnadsanslag	57
Länsbostadsnämnderna	58
Social upplysningsfilm	59
Översyn av nöjesskatteförordningen m. m.	60
Restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer	72
Beskattningen av skytteföreningar	79
Höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen	81
Ändrade bestämmelser rörande blindtillägg	83
Anslag under nionde huvudtiteln:	
Lanthushållningsseminariet å Rimforsa	85
Veterinärhögskolan	86
Bekämpande av juverinflammationer hos kor	88
Verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt	96
Återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond	102
Inrättande av en skogsskola i Älvsbyn	103
Ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital	105
Rabatt för skolelever å statens järnvägars busslinjer	110

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 18 mars.	
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, ang. ändrad lydelse av § 12 regeringsformen	25
— nr 3, ang. inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement	25
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna under femte huvud- titeln (socialdepartementet)	26
— nr 30, ang. bestridande av vissa haverikostnader	60
— nr 31, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag	60
— nr 32, ang. ersättning til V. G. G. Andersson m. fl.	60
— nr 33, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	60
Sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, ang. änd- ring i bidragsförskottslagen m. m.	60
— nr 5, ang. ändring i lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn	60
Bevillningsutskottets betänkande nr 14, ang. ändring i förordningen om utskiftningskatt m. m.	60
— nr 19, ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.	60
— nr 20, ang. restitution av skatt å bensin för jordbruksstraktorer	72
— nr 23, ang. ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskatte- lagen	79
— nr 25, ang. skattelättnader i syfte att stimulera försöksfiske	81
Första lagutskottets utlåtande nr 15, om ändringar i förordningen ang. patent	81
Andra lagutskottets utlåtande nr 9, ang. höjning av moderskapspen- ningen och moderskapshjälpen	81
— nr 10, ang. ändrade bestämmelser rörande blindtillägg	83
— nr 11, ang. befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar	84
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde huvudtiteln (jordbruksdepartementet)	85
— nr 3, ang. anslag till kapitalinvesteringar (jordbruksärenden)	105
— nr 5, ang. befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan	110
— nr 6, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	110
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, ang. rabatt för skolelever å statens järnvägars busslinjer	110

Lördagen den 14 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 65, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 66, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 67, för herr Karl Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 68, för herr Adolf Valentin Walentheim att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 69, för herr Otto Bertil von Friesen att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 70, för herr Bernhard Näsgård att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 71, för herr Nils Walter Sundström att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 72, för herr Gustaf Ragnar Fahlander att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 73, för herr James Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 74, för herr Tore Bengtsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 75, för herr Bertil Gotthard Ohlin att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 76, för herr Gunnar Hedlund att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 77, för fröken Gunnel Olsson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.; samt

nr 81, i anledning av § 11 i riksdagens år 1952 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 80, till Konungen i anledning av väckta motioner om utredning angående åtgärder till trafiksäkerhetens främjande m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 88, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 365, av herr *Anderberg* m. fl.,
nr 366, av herr *Bergvall* m. fl., samt
nr 367, av herr *Andersson*, *Axel*, och
herr *Spetz*,
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anordnande samt om- och tillbyggnad av ålderdomshem.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 368, av herr *Pålsson* m. fl., och
nr 369, av herr *Pålsson* m. fl.,
båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Huss* motion, nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 80, angående prisutjämningsavgift m. m.;

nr 83, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.;

nr 87, angående försäljning av en Vad-

stena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet;

nr 89, angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.;

nr 90, angående godkännande av avtal rörande handelshögskolans i Göteborg framtida ställning m. m.;

nr 91, angående utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.;

nr 92, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.;

nr 93, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän;

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 95, angående särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholanstalterna;

nr 96, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 12 regeringsformen; samt

nr 3, i anledning av väckt motion angående inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

Interpellation ang. intagningen av lärjungar i realskolan.

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till V. G. G. Andersson m. fl.; samt

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.; samt

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.;

nr 19, i anledning av väckta motioner angående översyn av nöjesskatteförordningen m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensen, som användes vid jordbrukets drift, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen; samt

nr 25, i anledning av väckt motion angående skattelättnader för fiskare i syfte att stimulera försöksfiske på avlägsna fiskevatten;

första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen;

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsförläggningar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden;

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; samt

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

Interpellation ang. intagningen av lärjungar i realskolan.

Herr LUNDQVIST (h) erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! På grund av den tilltagande efterfrågan på platser i realskolorna i Stockholm har Stockholms folkskoleledningen i skrivelse till kungl. skolöverstyrelsen den 17 december 1952 anhållit, »att kungl. skolöverstyrelsen måtte medgiva en sådan tolkning av § 45 i stadgan för rikets allmänna läroverk, att 5-årig realskola och 4-årig realskola måtte anses meddela undervisning av samma art och att som en följd därav lärjunge i realskolan måtte kunnat hänvisas till den ur kommunikationssynpunkt mest tillgängliga skolan, vare sig den är 4-årig eller 5-årig».

Interpellation ang. intagningen av lärjungar i realskolan.

Syftet med denna framställning synes vara att alla barn från sådana förortskommuner till Stockholm, som endast är utrustade med 4-årig realskola, skulle utestängas från möjligheten att utnyttja Stockholms 5-åriga realskolor och att samma förhållande skulle gälla beträffande barn från kommuner utan egen realskola, vilka ur kommunikationssynpunkt ligger minst lika fördelaktigt i förhållande till annan kommuns realskola som till huvudstadens, alldeles oavsett vilken realskoletyp som finnes i den ifrågakommande förortskommunen.

Utän att här ingå på en principiell diskussion av skillnaden mellan 5-årig och 4-årig realskola vill jag dock erinra om att den 5-åriga realskolan under hela den tid, då de två realskolelinjerna existerat parallellt, såvitt jag kunnat finna, haft allmänhetens större förtroende och att därför antalet sökande till denna skola städse varit större än till den 4-åriga realskolan. Då emellertid statliga myndigheter varit mycket återhållsamma med inrättandet av 5-åriga realskolor, har endast vissa tätorter kunnat få sådana. Stockholm har sålunda för närvarande en 5-årig linje per ca 11 000 invånare, under det att förorter som Lidingö, Nacka, Sundbyberg och Sollentuna på vardera mellan 16 000 och 24 000 invånare ej försetts med någon enda 5-årig linje. Under decennier har Stockholms stad varit privilegierad i detta hänseende på andra kommuners bekostnad, och det är omvitnat, att Stockholms län blivit särskilt illa lottat. I viss utsträckning har Stockholms stad vid utbyggandet av sitt skol-system fått tillgodogöra sig skolavdelningar, som enligt vad det förefaller rätteligen borde ha fördelats inom Storstockholm.

Stockholms folkskoledirektions framställning synes syfta till en omorganisation av hela det nuvarande systemet för intagning i läroverk. Föräldrar, även inom Stockholm, skulle sålunda kunna tvingas att sända sina barn till en viss skola inom vederbörandes bostadsområde, oavsett om skolan är 5-årig, 4-årig eller inbyggd i folkskolan, och den fri-

het vid val av skola, som tidigare förelegat, skulle helt försvinna.

Oavsett hur därmed förhåller sig, är det ofrånkomligt att, om den gjorda framställningen skulle bifallas, det för kommuner utanför Stockholm kan komma att medföra vittgående konsekvenser av såväl ekonomisk som annan art. Att plötsligt avstänga ett flertal förortskommuner från Stockholms 5-åriga realskolor skulle med säkerhet vålla ännu större svårigheter för dessa kommuner än dem huvudstaden och dess befolkning nu har att brottas med. Flera förortskommuner har i lika stor och proportionellt sett i vissa fall i större omfattning än Stockholm samma problem, som de ej skulle kunna lösa med en liknande åtgärd som Stockholms stad nu ifrågasatt, då de utanför liggande grannsocknarna helt saknar realskolor. Redan nu är t. ex. mer än $\frac{1}{3}$ av samrealskolan i Sollentuna och praktiska realskolan i Nacka befolkad av barn, bosatta utanför resp. kommun.

På grund av vad ovan framhållits och då vidare en åtgärd enligt folkskoledirektionens förslag icke synes stå i god överensstämmelse med de krav på intim samverkan och samordning, som de senare årens hastiga utveckling inom storstockholmsområdet aktualiserat och vilka ej minst från Stockholms stads egen sida starkt hävdats gentemot förortskommunerna när det gällt andra verksamhetsgrenar, anser jag att ett bifall till folkskoledirektionens framställning skulle vara olyckligt.

Skulle emellertid av särskilda skäl någon inskränkning behöva vidtagas i lärjungarnas nuvarande rättighet att välja skola, bör detta icke ske i den formen att skolöverstyrelsen genom en omtolking av § 45 i stadgan för rikets allmänna läroverk upphäver skillnaden mellan den 4-åriga och den 5-åriga realskolan. En ändring i sådan riktning synes mig vara av så djupt ingripande natur att statsmakterna bör få taga ställning härtill.

I anslutning till vad jag här anfört och med hänsyn till den oro som det framförda förslaget framkallat i berörda förortskommuner anhåller jag om kam-

Interpellation ang. intagningen av lärjungar i realskolan.

marens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet kungl. skolöverstyrelsen behörig tolka § 45 i stadgan för rikets allmänna läroverk så, att undervisning som meddelas i den 5-åriga realskolan och den 4-åriga realskolan i fortsättningen skall betraktas vara av samma art?

2. Om så icke är fallet, anser sig herr statsrådet böra medverka till att den ifrågavarande ändringen icke kommer till stånd?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Söderquist* under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.14 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 17 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande månad.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 80, angående prisutjämningsavgift m. m.; samt

nr 83, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 87, angående försäljning av en Vadstena krigsmanshuskassa tillhörig fastighet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 89, angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.; och

nr 90, angående godkännande av avtal rörande handelshögskolans i Göteborgs framtida ställning m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 91, angående utbildningskurser för viss lantmäteripersonal m. fl.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 92, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, m. m.;

nr 93, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni

1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän; och

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 95, angående särskilda åtgärder till stöd åt de icke statliga alkoholistanstalerna.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 96, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 97, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Söderquist* m. fl. väckta motionen, nr 371, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej delta i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2 och

3, statsutskottets utlåtanden nr 5 och 30—33, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5, bevillningsutskottets betänkanden nr 14, 19, 20, 23 och 25, första lagutskottets utlåtande nr 15, andra lagutskottets utlåtanden nr 9—11, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 3, 5 och 6 samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 85, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning;

nr 101, angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.;

nr 104, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna; samt

nr 106, med förslag angående tilldelning av statsbidrag till den utomprocessuella rättshjälpsverksamheten.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.04 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 18 mars förmiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Herrar *Herlitz* och *Boo* anmälde, att de åter infunnit sig vid riksdagen, herr *Herlitz* under gårdagen och herr *Boo* denna dag.

Ang. de religiösa radioprogrammen.

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **ANDERSSON**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Stens* interpellation angående de religiösa radioprogrammen och nu anförde: Herr talman! I en interpellation har herr *Sten* till behandling upptagit vissa spörsmål rörande de religiösa programmen i den svenska rundradion. Han framhåller bl. a. att de religiösa programmen på söndags- och torsdagseftermiddagarna varit föremål för vissa, enligt hans mening onödiga ändringar samt att rykten och experiment förekommit, som förebådar en »radiomässig» rationalisering och inskränkning även i fråga om högmässotiden, vilket väckt en stark oro. Interpellationen avslutas med en fråga till mig om jag kan göra — eller förmedla — något uttalande i syfte att lämna »de stilla i landet» lugnande försäkringar om att de religiösa programmen i radio lämnas oantastade, vad sändningstid och karaktär angår.

Med anledning härav har jag från radioledningen införskaffat en redogörelse i frågan, som jag nu ber att få återge.

Radiotjänst sänder traditionellt tre gudstjänstprogram varje vecka, två på söndagarna (en förmiddags- och en aftongudstjänst) och en veckogudstjänst (numera på onsdagarna). Sedan länge har vidare den principen rätt, att söndagens aftongudstjänst eller veckoguds-

tjänsten kan ersättas med andra program av religiöst innehåll, t. ex. bibelsamtal, musikgudstjänst eller orientering om skilda kristna problem.

Tidigare har Radiotjänst begränsat sig till att ställa tid till förfogande för de offentliga gudstjänster, som blivit radierade. Såväl Radiotjänsts styrelse som radioledningen har emellertid ansett, att ansvaret för dessa program liksom för alla övriga bör vila på Radiotjänst, helst som anmärkningar och kritik mot gudstjänstprogrammen automatiskt handlägges av de organ, främst radionämnden, vilka tillkommit för behandling av dylika frågor. På radioledningens förslag har Radiotjänsts styrelse beslutat, att tidigare religiösa kommittéer skulle ersättas av en ny kommitté, sammansatt av representanter för skilda kristna samfund, och att Radiotjänst självt därmed skulle påtaga sig ett ökat ansvar för de religiösa programmens innehåll.

För närvarande är dessa program anordnade på följande sätt. Alla förmiddagsgudstjänster på söndagarna och ungefär hälften av alla söndagliga eftermiddagsgudstjänster är direkta utsändningar från offentliga gudstjänster efter sedvanlig fördelningspraxis mellan de olika samfunden. Tiden mellan kl. 11 och 12.30 står till förfogande för förmiddagsgudstjänsterna. Detta innebär, att någon annan fast programpunkt av seriekaraktär icke blir insatt före kl. 12.30. Vanligen räcker inte kyrkornas offentliga förmiddagsgudstjänster ända till kl. 12.30. Många frikyrkliga gudstjänster slutar kl. 12, och svenska kyrkans högmässor brukar räcka 70—75 minuter. Tidigare fick Radiotjänst söka passa in ett improviserat musikprogram på den tid, som blev över. Numera anpassas längden på dessa gudstjänster för var gång efter överenskommelse med officianterna. För Radiotjänst är det nämligen av vikt, att den tid, som återstår mellan kl. 12 och 12.30 blir ändamåls-

Ang. de religiösa radioprogrammen.

enligt utnyttjad med ett program, som i vanlig ordning kan publiceras i förväg.

De gamla torsdagsandakterna har flyttats till onsdagarna enbart av den anledningen, att den nya placeringen ger möjlighet till att anslå 20 minuter för denna sändning. Torsdagsandakterna hade fått inskränka sig till 15 minuter. Med hänsyn till önskemål från lyssnare blev onsdagsandakten dessutom placerad något senare, än vad fallet varit med torsdagsandakterna. Som vanligt består denna andakt i regel av bibelbetraktelse och psalmsång. En gång i månaden utbytes den mot ett religiöst föredrag av kristendomsundervisande karaktär eller av en orientering om vad som tilldragit sig på kristet håll.

Söndagseftermiddagens gudstjänster har som nämnts inte alltid karaktär av direktutsändningar från offentliga gudstjänstlokaler. När så icke sker, har de i regel form av studiegudstjänster. Dessa har tillkommit för att tillvarata de möjligheter till religiös förkunnelse som radion har men som de direkta gudstjänstutsändningarna inte kan erbjuda. Studiegudstjänsterna har en intimare karaktär, som närmar sig husandaktens typ. Det förtjänar f. ö. nämnas, att kyrkorna själva på olika sätt söker finna ersättningar för den traditionella aftonsången.

Om alla de förändringar, som gjorts i fråga om radions religiösa program, kan det enligt Radiotjänsts åsikt sägas, att de tillkommit i intet annat syfte än att göra så kvalitativt goda program som möjligt.

Såvitt jag kan finna bör den redogörelse jag här lämnat vara ägnad att i allt väsentligt undanröja den oro beträffande de religiösa radioprogrammens omfattning och innehåll, som interpellanten berört.

Herr STEN (s): Herr talman! Det är med verklig glädje som jag tackar statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för interpellationssvaret. Det är, för att begagna hans slutord, i allt väsentligt ägnat att undanröja den oro, som funnits på senaste tiden på detta område, tydligen främst beroende

på bristande kommunikation mellan radioledningen och det stora flertal bland radiolyssnarna, som det här är fråga om.

Det har betraktats som nonchalans att något meddelande t. ex. icke lämnats om torsdagsprogrammets överflyttning till onsdagarna. Man har först genom interpellationssvaret fått klart för sig att tiden mellan kl. 11 och 12.30 på söndagarna i själva verket står till förfogande för direktutsändning från offentliga gudstjänster. Interpellationens syfte har alltså härutinnan uppnåtts. Även i frågan om att »låta lyssnarnas önskemål att få vara med om en vanlig gudstjänst väga tyngre än den tekniska radiomässighetens krav», är svaret mycket tillfredsställande. Man kan anlägga olika synpunkter på den frågan, men efter interpellationssvaret finns det ingen anledning att fördjupa sig häri. Vill radioledningen bära ansvar för programmen på detta område i stället för att enbart ställa tid till förfogande, har den rätt att bli positivt bedömd.

Som en allmän princip torde det väl vara riktigt att i ett anförande här i kamraren hålla sig till vad som här förekommer, i detta mitt fall innehållet i interpellationssvaret. Med anledning av vad som i övrigt förekommit må det endast tillåtas mig att erinra om vad min interpellation innehöll, även i dess motivering.

Inledningsvis uttalades där som ett allmänt omdöme att den svenska radioverksamheten står på ett högt plan. Åtskilliga av såväl de anställda som de anlåtade krafterna är geniala eller konstnärliga på sina områden, och de övriga torde i allmänhet fylla måttet som goda yrkesmän. Jag vill upprepa detta här dels därför att uttalandet hade sin udd riktad mot den kritik, som radion ofta är utsatt för, och dels därför att det såvitt jag vet icke återgivits någonstades i den livliga pressdiskussionen, märkligt nog inte heller i Radiotjänsts eget organ.

I nästa stycke hette det i min interpellation, att om man tar hänsyn till svårigheterna att tillgodose skilda intressen och smakriktningar, kan man kon-

Ang. de religiösa radioprogrammen.

statera att den svenska radion i stort sett funnit sin form med avseende på sändningstidens fördelning. Endast mycket starka skäl kan efter så lång tids erfarenhet föranleda mindre jämkningar härutinnan. Jag erinrar om detta för att det skall stå klart att utgångspunkten för interpellationen var en välvillig bedömning av radioverksamheten. Detta framgår även av fortsättningen. Jag var även inne på de önskemål beträffande arbetslivet, arbetsmarknaden och organisationsväsendet, som tillgodosetts sedan ett år tillbaka. Min interpellation var i själva verket skriven innan Sven Jerstedt anställdes, men inhiberades då dess syfte i den delen tillgodosågs.

I densamma står uttryckligen att »radioverksamheten i vårt land har sin självstyrelse i enlighet med överenskommelser och att någon ändring därutinnan icke torde vara önskvärd». Min vetskap om den konstitutionella sidan av saken framgick även av själva frågans formulering.

Av det svar jag nu erhållit framgår att jag var ute i fullt legitima ärenden, till alla berörda parter gagn, ävensom att formen varit oantastlig.

Herr NERMAN (s): Herr talman! Jag skall inte blanda mig i statskyrkans och frikyrkornas inbördes förhållanden och anspråk. Jag vill heller inte förmena olika religiösa samfund deras andaktsstunder i radio. Att sådana förekommer är naturligt i ett land med statskyrka av moderat och human karaktär och är något som inte stöter en anhängare av verklig religionsfrihet. Men jag ville bara efterlysa litet mer av opartiskhet och tolerans gentemot »de stilla i landet» som står utanför alla samfund, de må vara fritänkare eller konfessionslöst religiösa. Det är sant att radion varje morgon ägnar några minuter åt en programpunkt Vardagsmorgon, som ibland är bra, ibland mindre bra och som ofta består av rent religiös underhållning. Men det profana inslaget är över huvud inte på långa vägar lika mycket tillgodosett som det religiösa.

Förbundet för religionsfrihet har utan framgång hos Radiotjänst anhållit om en programpunkt per vecka på god radio-tid för en andaktsstund i vad jag kan kalla den fria tankens tecken. Där finnes möjligheter att med stora tänkares och diktares ord som utgångspunkt ge människorna verklig, stärkande, positiv uppbyggelse i en tid då människorna mer än någonsin behöver en tro på förnuftet och de ljusa och starka makterna i livet och då det gäller att inskräpa känslan av mänsklig solidaritet i det liv som vi ändå har att leva som människor på denna jord.

Herr STEN (s): Herr talman! Jag var beredd på detta inlägg från herr Nermans sida, om vilket jag inte har annat att säga än att det nog förekommer dagar då man får lika stor uppbyggelse av programpunkten Vardagsmorgon eller Dagens dikt som av morgonandakterna. Men när man har läst den Sävströmska radioutredningen och i övrigt tänker sig in i denna fråga, bör det väl vara berättigat att säga detsamma om kristendomen i radion som vad som har sagts i fidningsdebatten om demokratin och folkstyrets principer, nämligen att den intar en särställning i vårt land, oavsett om vi formellt har en statskyrka eller en statsreligion. Om herr Nerman hade läst Alf Ahlbergs understreckare i Svenska Dagbladet för ett par dagar sedan, skulle herr Nerman helt säkert vara på samma linje som Alf Ahlberg, nämligen att kristendoms-kunskap och bibel-kunskap betyder så oerhört mycket för den svenska kulturen och nya släktleds tillägnelse av svensk kultur, att det skulle innebära en oersättlig förlust om denna kunskap skulle makas åt sidan.

Jag hade för min del ingen anledning att ingå på dessa principiella betraktelser, då radioledningen och kommunikationsministern icke gjort det utan ansett det som en naturlig och självfallen sak att de principiella synpunkter, från vilka jag utgick, fortfarande som hittills skulle tillgodoses i den svenska radioverksamheten.

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ANDERSSON, som meddelat att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Bengtsons interpellation om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning, erhöll ånyo ordet och yttrade: Herr talman! I en interpellation har herr T. Bengtson fäst uppmärksamhet på ett i serien »Människor och meningar» under januari i år utsänt radioprogram om rattfylleriet. Enligt interpellanten var uppläggningsen av programmet sådan, att väsentliga frågeställningar helt förbigicks eller endast knapphändigt berördes, vilket medförde att programmet inte kom att ge en korrekt bild av problemet i dess helhet. Framställningen var därjämte, jag citerar vidare, bemängd med ett stort antal direkta felaktigheter, vilka utan svårighet skulle ha kunnat undvikas, om sakkunniga personer hade rådfrågats. Herr Bengtson har frågat mig, om jag är villig att medverka till att åtgärder företas för att förhindra att program av den antydde ovederhäftiga karaktären sändes i radio.

I går besvarade jag i andra kammaren en av herr Gustafsson i Borås framställd interpellation, i vilken också ifrågasattes ingripanden i anledning av ett visst såsom olämpligt ansett radioprogram. I det svar jag nu skall lämna kommer jag att i huvudsak begränsa mig till att återge vad jag anförde i gårdagens interpellationssvar.

De allmänna riktlinjerna för AB Radiotjänsts programverksamhet är uppdragna i en överenskommelse den 14 juni 1947 mellan Kungl. Maj:t och bolaget. I överenskommelsen stadgas bl. a. att radioprogrammen skall vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Programverksamheten skall så bedrivas, att folkupplysningen och folkbildningsarbetet därigenom främjas. Någon för-

handsgranskning av att de här uppställda kraven iakttages i det löpande programarbetet förekommer givetvis inte, utan Radiotjänst och dess programledning arbetar i detta hänseende under full frihet men under ansvar, vilket jag vill understryka. Det är enligt min mening en av bolagsledningens viktigaste uppgifter att tillse att programledningen får en sådan sammansättning samt att i mån av behov fastställa sådana särskilda bestämmelser för dess arbete, att garantier skapas för att villkoren i nyssnämnda överenskommelse fylles.

För övervakningen av programverksamheten är därjämte sörjt genom den av Kungl. Maj:t tillsatta radionämnden. Denna nämnd, som utgöres av 24 ledamöter, äger enligt sin instruktion befogenhet »att taga del av radioprogrammen samt de anmärkningar mot desamma, som kan inkomma till bolagets styrelse, ävensom att från bolaget i övrigt infordra de handlingar eller uppgifter, som erfordras för nämndens granskningsuppgift». Däremot skall nämnden inte taga direkt befattning med det löpande arbetet för programmets anordnande och sammansättning.

De anmärkningar, som förekommit under radionämndens verksamhet, har, enligt vad jag inhämtat, i allmänhet framställts på två sätt, nämligen dels i form av skriftliga anmälningar från lyssnare, ställda till radioledningen eller till radionämnden, och i vissa fall anmärkningar framförda i dagspressens radiokritik, dels därigenom att nämndens egna ledamöter till sekreteraren eller eljest vid sammanträdena framfört anmärkningar.

En dylik anmälan behandlas i regel först av nämndens arbetsutskott, som framlägger ärendet med förslag till beslut. Vid de överläggningar, som äger rum i nämnden, deltar radiochefen och representanter för den avdelning, som är ansvarig för programpunkten. Även i sådana fall, då anmärkningen icke föranleder någon nämndens åtgärd, kan vid denna överläggning förekomma att programledningen uttalar att den för framtiden kommer att beakta synpunkter, som framförts under överläggningen. I

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

vissa fall har anmälningen föranlett protokollförda anmärkningar från nämndens sida.

En annan typ av ärenden, som förekommer vid nämndens sammanträden, är överläggningar rörande de allmänna riktlinjerna för vissa programpunkter. Härvid lämnas i regel först en redogörelse av vederbörande avdelningschef, varefter nämndens ledamöter har tillfälle framlägga sina synpunkter.

Med den organisatoriska utformning, som radioverksamheten här i landet sålunda fått, torde åtgärder från Kungl. Maj:ts sida i anledning av anmärkningar mot radioprogrammen i princip kunna komma i fråga endast sedan anledning givits till sådana erinringar mot programverksamheten, att förtroendet till bolagets styrelse kan anses rubbat.

Jag betraktar den självständighet, som radion inom ramen för gällande ordning äger, såsom välavvägd och riktig, och jag vill inte medverka till att rubba eller kringskära den. De av interpellanten gjorda anmärkningarna mot programmet om rattfylleriet har överlämnats till radionämnden för prövning och som bekant också föranlett ett ställningstagande från nämndens sida. Någon ytterligare åtgärd i frågan finner jag mig inte ha anledning till.

Herr BENGTSO (bf): Herr talman! Till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få framföra ett tack för svaret på min interpellation. I princip anser jag svaret tillfredsställande, och jag får kanske tillägga att de resultat, som på annat sätt framkommit dels på grund av interpellationen och dels på grund av likasyftande åtgärder, ytterligare understryker tillfredsställelse med vad som förevarit.

Interpellationen föranleddes som bekant av ett program i radio om rattfylleriet den 12 januari i år. Jag har riktat kritik mot det programmet inte på grund av de personliga uppfattningar som där framfördes, utan på grund av att vissa delar av programmet enligt

min uppfattning inte präglades av vederhäftighet och saklighet och inte gagnade folkupplysningen.

Kommunikationsministern erinrade nu i sitt svar om att de allmänna riktlinjerna för AB Radiotjänsts programverksamhet är uppdragna i en överenskommelse den 14 juni 1947 mellan Kungl. Maj:t och bolaget. I denna överenskommelse stadgas, att radioprogrammen skall vara präglade av vederhäftighet, saklighet och opartiskhet. Programverksamheten skall så bedrivas, att folkupplysningen och folkbildningsarbetet därigenom främjas. Kommunikationsministern säger vidare: »Radiotjänst och dess programledning arbetar i detta hänseende under full frihet men under ansvar, vilket jag vill understryka.»

Denna erinran från kommunikationsministerns sida innebär enligt min mening faktiskt, om radioledningen förstår sin uppgift, en tillräcklig åtgärd för att förhindra utsändning i radio av program av sådan kvalitet som det ifrågavarande. Den som tolkar interpellationens syfte på annat sätt har inte uppfattat den riktigt.

Jag skall inte för ögonblicket säga någonting beträffande själva radioprogrammet om rattfylleriet; blir det anledning kan jag återkomma till saken under debatten.

Jag nämnde i början av detta anförande, att interpellationen och likasyftande åtgärder hade givit avsett resultat. Därmed syftade jag på den omfattande presskampanj som uppkommit och som fäst uppmärksamheten vid den betydelsefulla frågan om spritförtäring i samband med förande av motorfordon, alltså inte vid »motorföraralkoholismen» som nämndes vid ett tillfälle i radioprogrammet. Radionämndens ordförande höll i lördags kväll ett anförande, där han bland annat meddelade att flera program om rattfylleriet torde följa. Detta kan man hälsa med största tillfredsställelse, och man får hoppas att programledningen då har överenskommelsen med Kungl. Maj:t — där det talas om vederhäftighet, saklighet och folkupplysning — i friskt minne.

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

I samma anförande yttrades, att radionämnden nog har arbetat för mycket bakom fördragna gardiner och att en kommitté nu tillsatts för att utreda möjligheterna att eventuellt ge mera publicitet åt radionämndens arbete. Det är mig inte bekant, om interpellationen medverkat till att radionämnden nu ämnar framträda, så att radiolyssnarna åtminstone kommer att veta att det finns en radionämnd, men om så är fallet har ju interpellationen också i det avseendet varit till gagn.

I samband med interpellationerna om radioprogrammen har det uppkommit en vidlyftig debatt om radions frihet, om det över huvud taget är riktigt att i riksdagen interpellera om radioprogrammen. Jag vill på den punkten citera några ord ur kommunikationsministerns svar: »Med den organisatoriska utformning, som radioverksamheten här i landet sålunda fått, torde åtgärder från Kungl. Maj:ts sida i anledning av anmärkningar mot radioprogrammen i princip kunna komma i fråga endast sedan anledning givits till sådana erinringar mot programverksamheten, att förtroendet till bolagets styrelse kan anses rubbat. Jag betraktar den självständighet, som radion inom ramen för gällande ordning äger, såsom välavvägd och riktig och jag vill inte medverka till att rubba eller kringskära den.»

Till detta citat vill jag foga ytterligare ett, som jag hämtar ur interpellationen, där jag talat just om denna princip. Först behandlas den kritik, som har förts fram, men sedan står det: »I den mån denna riktar sig mot radiodebattens principiella frihet eller vill inkräkta på radions rätt att behandla också kontroversiella spörsmål bör denna kritik med bestämdhet avvisas.»

Jag har velat anföra detta för att understryka, att det inte föreligger skiljaktiga uppfattningar mellan vad kommunikationsministern anför och vad jag sagt i min interpellation i fråga om radions frihet och även i fråga om dess rätt att behandla kontroversiella spörsmål.

I debatten har det också — inte här

men tidigare — insinuerats att vi nykterister skulle velat ha programmet tendentiöst så, att det skulle ha blivit en viss propaganda för de uppfattningar, som vi företräder. Jag vill dock påpeka att detta inte har begärts från vår sida, utan vad som här sagts är att programmet borde vara så utformat att det uppfyllde kravet på vederhäftighet och saktighet.

Vad sedan gäller frågan om interpellationerna rörande radioprogrammet är det väl ganska klart, att de inte kan föranleda till några direkta resultat, men å andra sidan anser jag att man inte bör förvägra riksdagen att diskutera sådana frågor, när det förekommit något anmärkningsvärt fall. Det blir på det sättet en opinionsbildning, som säkerligen fyller sitt syfte. Om radionämnden i fortsättningen visar större aktivitet, är det ju möjligt att sådana här debatter kan undvikas.

Med vad jag anför har jag, herr talman, velat göra några reflexioner med anledning av interpellationssvaret, och jag vill ännu en gång framföra ett tack till kommunikationsministern för svaret.

Herr ÅMAN (s): Herr talman! Jag ber först att få tacka herr Sten för hans inlägg. Jag tror att det är rätt välgörande att det från kretsar, som ligger utanför dem som har med Radiotjänst att göra, någon gång sägs ett uppskattande ord om den verksamhet som där bedrivs.

Jag har under några år suttit i radionämnden och haft tillfälle att följa dess verksamhet, och jag kan inte dela deras uppfattning, som menar att radionämnden har etablerat sig som något slags tandlöst organ, som inte velat hugga in när det gäller att rättställa vad som borde rättställas. I själva verket kommer man väl här in på frågan om hur tolerant man skall vara. Om radionämnden skulle dela alla de anmärkningar, som eventuellt kommer fram, skulle resultatet bli ett uttryck, fruktar jag, för en ganska stor intolerans. Det skulle inte ha en välgörande inverkan på radions sätt att fungera, om där fanns ett kontroll-

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

organ som så att säga satte som sitt främsta mål och sin väsentligaste uppgift att prestera ett visst antal anmärkningar. Det är ju i stället så att vi gentemot olika intressen måste hävda, att man får iaktta en viss tolerans.

Jag är också tacksam mot kommunikationsministern för hans bestämda deklaration. Det skulle ju bli ganska otrevligt för oss lyssnare, om det skulle bli en statsdirigerad radio och om man skulle ha den känslan att man inte av folk, som anmodas att medverka i radio, kan vänta några personliga nyanser eller några personligt färgade uttalanden utan endast få sig till livs korrekta, men utomordentligt tråkiga och för lyssnarna ingalunda attraktiva framställningar.

Den, som vill ha en levande framställning i radio, får ju räkna med att den för att bli levande måste återspegla de nyanser och den färgrikedom, som finns inom det svenska folket. Det är då också ganska uppenbart, att man inte alltid kan skapa garantier för att var och en av dem, som framträder i radio, gör det med all den korrekthet, som den i saken mest initierade skulle kunna kräva. Jag tror att vi litet var får säga oss, att vi, som vi någon gång träffar på uttalanden som vi inte vill acceptera och som ur våra synpunkter kanske inte är alldeles korrekta, får ta med dem på köpet med allt det — såsom herr Sten uttryckte det — utomordentligt goda som radion ändå presterar.

Antag här, att man anmodar folk att tala i radio! När det gäller det senaste programmet, som herr Bengtson anmärkt på, har jag inte något att anföra mot anmärkningarna, men jag anser att man inte heller kan rikta något klander mot radioledningen för urvalet av medverkande. Det är för vederhäftighet kända män, som här anlitas. Det förhåller sig nog så — och i detta avseende har jag delvis samma uppfattning som herr Bengtson, trots att jag inte tillhör de organiserade nykteristerna — att det när man talar om rattfylleri ändå måste komma med en smula ren propaganda mot detsamma. Även om man i programmet tar med objektiva ting, väntar sig

folk av ett program av den karaktären att det har en bestämd syftning, nämligen att vara en predikan mot alkoholism i samband med förande av motorfordon, att det skall vara tendentiöst. Jag tror alltså på den punkten att de som anmärkt inte behöver ta tillbaka någonting, ty det är säkerligen en sådan uppläggning av programmet som folk i allmänhet väntar sig.

Nu kan man diskutera, huruvida detta program innehållit propaganda i tillräcklig grad, men därvidlag har radionämnden enligt min mening rekommenderat en synnerligen god linje när den säger: »Låt den, som anmärkt på programmet, diskutera detta med dem, som gjorde den första framställningen!» På det sättet får man inte bara en attraktiv programpunkt i radio, utan också ett tillfälle att själv konstatera av vilken art och halt den påstådda ovederhäftigheten varit, när vederbörande får komma till tals och ge uttryck åt sin mening på den punkten.

Jag tror alltså, herr talman, att man i dessa sammanhang inte bör avlysa några debatter i riksdagen om radion. Jag tror att den tål att kritiseras, ty den sköts i allmänhet så bra, att man inte behöver vara rädd för att saken diskuteras också inför detta forum. Däremot tillhör jag dem, som bestämt vill varna för tendenser att stimulera radionämnden till att anlägga allt snävare synpunkter på hur radion skall fungera. Ty om nämnden skulle låta sig påverkas av dem, som kommer med anmärkningar, i syfte att skapa den föreställningen, att radionämnden verkligen är en ingripande institution, skulle kanske följden därav bli att vi fick en större intolerans och torrare — men kanske korrektare — programpunkter i vissa fall.

Jag vill också peka på att det i radioprogrammen finns punkter, som ju inte är avsedda att vara något annat än en form för personliga framträdanden, uttalanden och meningar. I sådana fall är det klart, att det beror på den man anlitar, om vederbörande är så korrekt som alla skulle önska. Jag tror att det i sådana fall finns ett ganska säkert korrek-

Om förhinderande av ovederhäftig radioutsändning.

tiv, som består däri att, om någon uppträder i radio och stöter god ton eller gör sig skyldig till grov ovederhäftighet, som dessutom kan vara skadlig, man inte anlitar sådana personer i fortsättningen. Att skapa garantier för att ingenting av ovederhäftighet när det gäller dessa personliga meningar kan förekomma, är uteslutet.

Radion kan i vissa avseenden enligt min mening, ehuru inte helt, likställas med pressen. Om en tidning anmodar en person att skriva en artikel och den artikeln inte är vederhäftig, blir den föremål för uttalanden i andra tidningar, där man kritiserar artikelskribenten. Men inte förekommer det väl, att vederbörande tidning låter göra en undersökning i vad mån artikeln varit ovederhäftig och sedan intar sin mening om skribentens vederhäftighet i sin egen tidning. Om man skulle förfara på det sättet skulle det säkerligen bli mera tunnsätt med sådana medarbetare.

Jag menar alltså att en person, som anmodas av Radiotjänst att medverka för att exempelvis ge uttryck åt sin kunskap eller sina meningar i en viss fråga, också måste ha en relativ frihet. Han får inte utsättas för det tryck, som innebär att han skulle göra sina uttalanden så utomordentligt korrekta, att han inte riskerar att ådra sig en anmärkning härför. Han bör naturligtvis bemöda sig om att vara vederhäftig — det gör väl alla — men man får inte begära att man skall låta det korrekta ta död på alla de nyanser, som han kanske förfogar över.

Herr talman! Till sist skulle jag vilja erinra om ytterligare en sak. Såsom kommunikationsministern också här tydligt har understrukit är radion icke en statsinstitution; det är ett monopolföretag, som har en överenskommelse med staten. Låt oss inte behandla Radiotjänst på samma sätt som det framkommit tendenser till att behandla vissa statliga institutioner — man kanske inte frågar så mycket efter effektiviteten utan sätter korrektheten i första rummet!

Herr OHLON (fp): Herr talman! Man skulle kunna sätta in fråga vad de här in-

terpellationerna skall tjäna till. Av det svar, som herr Sten fick, framgick att han råkat ut för ett missförstånd, och det förefaller som om han kunde ha fått det lättare skingrat än genom en interpellation.

Vad beträffar herr Bengtsons interpellation ligger den annorlunda till. Jag hörde inte det program, som han klandrade, och det är väl sannolikt, att någon av de uppträdande den gången hade varit ovederhäftig. Men sådant får vi räkna med. Radion skall, såsom herr Åman nyss sade, återspegla livet med allt vad det innebär av dumt och kvickt, vederhäftigt och ovederhäftigt i en obegriplig blandning. Vad den ena människan tycker är klokt, tycker den andra är enfaldigt och vice versa. Jag upphörde en tid med att lyssna på de pedagogiska programmen i radio därför att jag tyckte att de var så obeskrivligt enfaldiga, men inte skulle det för den skull falla mig in att väcka en interpellation av innehåll, att det här skall kommunikationsministern eller ecklesiastikministern i den allmänna upplysningens intresse se upp med. Jag tror att det är en mycket farlig väg som man då är inne på.

Radioverksamheten är en form av andlig verksamhet, och ingen sådan kan fungera annat än under full och obesuren frihet. Därför ber jag att få tacka kommunikationsministern för det svar han gav herr Bengtson. Jag är överraskad över att också herr Bengtson är belåten med kommunikationsministern. Han frågade i sin interpellation, om inte kommunikationsministern ansåg det vara skäligt att ingripa, och när statsrådet Andersson svarar, att det har han alls ingen anledning till, är herr Bengtson fortfarande nöjd. Det är en rörande anspråkslöshet!

På ett helt annat plan låg den interpellation, som i går behandlades i andra kammaren. Där begärde interpellanten att få en upplysning om, inte hur kommunikationsministern ställde sig till problemet utan hur radionämnden fungerar — och det kan vi väl kanske fråga litet var.

Den svenska radion är, tycker jag,

Om förhinderande av ovederhäftig radioutsändning.

bra organiserad. Styrelsen utser funktionärerna och har naturligtvis då att tillse, att man får det bästa möjliga folk, som finns att tillgå, och man måste nog säga att Radiotjänsts styrelse har lyckats med denna sin uppgift. Styrelsen kontrollerade tidigare på förhand programmen. Vi vet att radion då tidvis var ganska tråkig. Det blev en ändring — styrelsen blandar sig numera inte i programmen. Det är möjligt att den ger vissa allmänna direktiv för programmens utförande, men den kontroll som förekommer är en kontroll i efterhand genom radionämnden. Detta är en typisk svensk institution, och jag tror en lyckad institution.

I andra länder — vi kan gå till andra sidan Öresund — har man gått fram med en annan metod. Man har kopplat in lyssnarna och lyssnarorganisationerna i stället för en radionämnd, och efter vad några danska vänner meddelade mig vid Nordiska rådets sammanträde i Köpenhamn blir det allt vanligare att danskarna lyssnar på de svenska programmen. De tycker att dessa program är så mycket mera givande. Och mina danska vänner varnade för att vi skulle följa exemplet att låta den heterogena lyssnaropinionen komma för mycket till tals.

Sedan kan man resonera om radionämnden. Man skulle i första hand vilja uttala det önskemålet, att radionämndens ledamöter själva borde lyssna på radio. Nämndens ledamöter behöver inte vara personer, som är så strängt upptagna att de praktiskt taget aldrig hinner höra på radioprogrammen. Vidare tycks det, som om radionämnden skulle ha sprungit och gömt sig. Det har framkommit att stora delar av svenska folket inte vet, att denna nämnd existerar, och det är väl ändå ett fel, ty radionämnden var ju avsedd såsom ett komplement till den i övrigt fritt verkande radioverksamheten, såsom en klagomur för mer eller mindre kverulantiska lyssnare. Skulle man vilja uttala något önskemål här i dag, vore det att den specifika svenska uppfinning, som radionämnden är, måt-

te fungera med litet större effekt även gentemot allmänheten.

Herr ENGLUND (fp): Herr talman! I motsats till herr Bengtson är jag inte alldeles nöjd med kommunikationsministerns svar. Detta svar bygger på en sammanställning av interpellationen i andra kammaren i går och interpellationen här i dag. Den ena rörde frågan om radions goda smak och tillbörliga hänsyn till enskilda personer i det svenska samhällslivet, den andra rör en fråga om saklig vederhäftighet, och jag tror det finns anledning för de svenska statsmakterna, i den mån de har inflytande på dessa spörsmål, att ge dem en i någon mån differentierad behandling.

I fråga om vår insikt finns det ju ett stoff som är obestriddigt. Vi låter inte någon träda upp i radion och kämpa för satsen att två gånger två är fem. I den fråga beträffande rattfylleri, som är utgångspunkten för interpellationen i dag, finns det numera tack vare vetenskaplig forskning ett stoff som är alldeles obestriddigt. Det är kanske inte likvärdigt med den matematiska satsen, men det hör till det stoff som står utom diskussion. Å andra sidan finns det områden, där vetenskapen ännu inte hunnit så långt, att den kan ge bestämda svar, och där även framskjutna vetenskapsmän har motsatta meningar.

Det förefaller mig, herr statsråd, som om det skulle vara en naturlig arbetsnorm för radion, att den ser till att stoff av det första slaget i olika framträdanden icke behöver konkurrera med ovederhäftiga meningar, som ännu kvarbliver hos befolkningen i vissa kretsar, men att radion på den andra punkten, frågor som ligger i horisonten av den vetenskapliga insikten men dit man ännu inte hunnit, låter sakkunniga företrädare för olika meningar komma till tals.

Detta har icke skett beträffande det ifrågavarande radioprogrammet. Jag skulle vilja säga, att det inte, som herr Ohlson antydde, ligger så till, att man

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

här skulle ha ett område, där man kan ha en lämplig blandning av vederhäftighet och ovederhäftighet. Utan detta program visar sig, när man studerar det, visserligen innehålla en massa i och för sig riktigt gods. Det mesta hörde dock inte hemma i detta sammanhang. De satsen, som fyller det dubbla villkoret, att vara riktiga och sakligt relevanta, är till antalet så begränsade, att man antagligen kan räkna dem på ena handens fingrar.

Och en av frågeställningarna här är, om det är en rimlig tolerans att låta framställningar av detta slag komma fram i radion. Jag skulle tro att ingen meningsriktning här i landet skulle vilja hävda den meningen, att osakligheten skall tillerkännas en så stor bredd. Gentemot herr Åman måste jag säga, att det finns väl ändå ingen sådan positiv korrelation mellan saklig ovederhäftighet och friskhet i radions framställning, att det ur den sista synpunkten är nödvändigt att bibehålla ovederhäftigheten. Jag tror tvärtom, att vi kan tillgodose kravet på vederhäftigheten i radio utan att därför eftersätta kravet på tillbörlig friskhet i framställningen.

Jag skulle också vilja säga, att när radion skall välja medarbetare i sådana särskilda punkter räcker det naturligtvis inte med att man övertygar sig om att man har en man, som har en ansedd position, exempelvis som utredare av svenskt levnadskostnadsindex, och utgår från att denna ansedda position i fråga om utredning av svenskt levnadskostnadsindex innebär trygghet för saklig vederhäftighet på vilket område som helst.

Jag tror således att det hade varit ändamålsenligt, om herr statsrådet hade gjort denna distinktion och hävdats, att på sådana områden, där sakläget i vissa hänseenden är oomstritt, måste den normen absolut upprätthållas, att det är denna insikt och ingenting annat som skall komma till uttryck i radio.

Sedan kommer jag, herr talman, till frågeställningen om handläggningen på andra områden, där värdeföreställningarna hos folket är omstridda och där

tillräckliga insikter ännu inte föreligger. Herr statsrådet och andra har här hävdats, att den frågan kan lösas, om man får en effektiv radionämnd och en effektiv radiostyrelse. Men har man trygghet för att därmed det svenska folkets värden blir tillbörligt företrädna i radio? Jag tror att alla föreställningar om att vi över radiostyrelsen eller radionämnden kan få en tillfredsställande kontroll över radion är illusoriska. På denna punkt liksom i andra administrationer blir det de verkställande tjänstemännen, som kommer att bestämma utvecklingen, och den avgörande frågeställningen blir därför, i vilken mån dessa verkställande tjänstemän företräder de intressen av radioverksamheten som är det svenska folkets.

Det vore mycket intressant, om riksdagen finge en studie över hur det urval har skötts, som har lett fram till den nuvarande radioledningen. Jag skall inte försöka mig på det, men jag skulle vilja säga, herr talman, att jag inte tror att de värden, som behärskar den nuvarande uppsättningen av radiotjänstemän, är karaktéristik för det svenska folkets värden i stort. Den frihet, som vi har diskuterat så mycket i detta sammanhang, är inte en frihet in abstrakto utan en frihet till något och en frihet för någon. Det är en frihet att kämpa för vissa värden och en frihet för människor med vissa värden att kämpa för dem. Det är ur denna synpunkt som detta problem bör bedömas.

Herr Ohlson är tillfredsställd och en rad tidningar är tillfredsställda, men värdeföreställningar, som jag tror är i majoritet inom det svenska folket, har inte någon anledning till tillfredsställelse. Ty Radiotjänst har blivit en grupp av funktionärer med från genomsnittet avvikande värdeföreställningar, och dessa funktionärer kämpar naturligtvis för sina värdeföreställningar, och vi, som har motsatta värdeföreställningar, har anledning att hävda, att våra värdeföreställningar har rätt att påkalla en åtminstone likvärdig möjlighet till framträdande i radio.

Jag tror alltså, herr statsråd, att det

Om förhinderande av ovederhäftig radioutsändning.

problem, som har diskuterats i detta sammanhang, har mycket vidare aspekter än som framgår av interpellationssvaret, och det finnes all anledning för kommunikationsministern att ägna tillbörlig uppmärksamhet åt de organisatoriska problem beträffande radioledning, åt vilka jag här har givit ett uttryck.

Herr statsrådet ANDERSSON: Herr talman! Det är med anledning av herr Englund's anförande som jag begärt ordet. Det övriga som här sagts behöver inte föranleda till några kommentarer från min sida, då vi tycks vara fullständigt eniga om den viktiga princip, som jag har hävdat, nämligen att radion fortfarande skall vara fri och oberoende från statsmakterna, både riksdagen och regeringen.

Herr Englund har väl i princip samma mening, men jag måste fatta honom så att han ändå anser, att statsmakterna här har att tillvarataga intressen, som nu inte blir tillvaratagna. Om man skulle följa herr Englund, föreställer jag mig att man skulle tvingas att rubba på de nu gällande principerna. Vi kan ha mycket delade meningar om programtjänstemännen och om programmen, och sådana delade meningar har ju kommit till uttryck här och kommer ständigt till uttryck. Men det väsentliga är ju, såsom här betonats från olika håll, att radion har frihet, att man från statsmakternas sida inte försöker komma med direktiv eller påtryckningar eller försök med censur.

Dock är det, som jag har försökt betona, en frihet under ansvar. Det är där frågan kommer in, om den nuvarande radioledningen — styrelsen och programledningen — inte uppfyller de anspråk, som vi naturligtvis måste ställa på den med hänsyn till denna frihet. Därvidlag har, det måste jag framhålla, med undantag för den kritik, som har framkommit i fråga om enstaka program, inte gjorts sådana generella försök till anmärkningar, som herr Englund här har gjort. Kan det möjligen vara med utgångspunkt från det tydliga mycket

misslyckade programmet om trafiksäkerheten, som herr Englund nu skjuter så betydligt över målet i övrigt?

En kritik eller diskussion om enstaka program får inte skymma undan att den svenska radion väl ändå har mycket goda egenskaper jämfört med radion i många andra länder. Det har sagts här att det är ganska naturligt att oenighet kan uppkomma om många radioprogram. På samma sätt som vi ofta i kammaren är oeniga i skilda frågor, reagerar vi naturligtvis olika när vi hör på ett program i radio, ett Dagens eko, ett underhållningsprogram eller ett föredrag. Och jag sade i går i andrakammardebatten, att vi väl ändå får vänja oss att lyssna på radio med något av den kritik och skepsis, som vi anlägger när vi läser en tidning eller en bok. Vi har dessbättre inte någon radio, där programmen i förväg är kontrollerade och varje ord vägt på guldväg.

De enskilda programtjänstemännen har här ganska stor frihet, och det är klart att, så olika som vi är, reagerar vi också olika mot radioprogrammen. Det är ju så vi vill ha det, och jag skulle tro att radion skulle bli mycket irakig, om det inte vore på det sättet. Det väsentliga här är enligt min mening att man inom radioledningen försöker att efter bästa förmåga se till att de anspråk som vi har rätt att ställa på radioprogrammen i fråga om vederhäftighet, opartiskhet och saklighet, uppfylls. Eljest riskerar vi självfallet, att diskussionen om radions ställning kommer att fortsätta och att det kommer att resas krav på att statsmakterna skall ingripa. Skulle Radiotjänst missbruka sin frihet, då kommer kraven på att statsmakterna skall ingripa och först då kommer hotet mot radions frihet. Så långt jag kan förstå kan det inte talas om något sådant missbruk, och det är väl också därför som vi här i riksdagen är så eniga om att inte fingra på radions frihet.

Jag vill med anledning av gårdagens debatt säga ytterligare ett ord som ett klarläggande. Detta gäller den fråga som kom upp om det juridiska ansvaret för programverksamheten, alltså frågan om

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

vem som skall ställas till ansvar i en domstolsprocess i exempelvis ett ärekränkingsmål. Det har sitt intresse att också den frågan blir klarlagd, och enligt min mening måste det i första hand ankomma på Radiotjänst att utreda den saken och eventuellt, om så är nödvändigt, ta ett initiativ.

Men det är inte det juridiska ansvaret som är det centrala i detta sammanhang. Man får väl nämligen utgå ifrån att det inte skall behöva förekomma några processer med anledning av radioprogram. Det viktiga är i stället, att Radiotjänsts styrelse är positivt inställd när det gäller att rätta till missförhållanden, som kan uppkomma inom programverksamheten, och att beivra eventuella missgrepp från programledningen, allt inom ramen för sin personalpolitik och sina övriga befogenheter.

Jag vill slutligen säga angående radionämndens verksamhet, att jag naturligtvis inte vill lägga mig i det sätt, varpå radionämnden sköter sin viktiga granskningsuppgift. Jag har tittat på radionämndens årsberättelser och har i varje fall funnit, att det är åtskilliga program som radionämnden under årens lopp haft anledning att granska. Herr Ohlon säger, att de som sitter i nämnden — jag bär ju ansvaret för vilka som gör det — borde ha mera tid att lyssna på radioprogrammen. Jag måste medge, att när vi väljer ledamöter i radionämnden, har vi verkligen inte i första hand låtit det vara huvudkvalifikationen, om vederbörande har tid att lyssna på radioprogrammen. I så fall skulle radionämnden ha haft en helt annan sammansättning, det medger jag. Vi har försökt att få fram personer som representerar olika åsiktsläger och meningsriktningar, personer som vi menar skall kunna ge ett samlat omdöme, när de tillsammans får tillfälle att i efterhand lyssna på program som man spelar upp för dem eller som de får läsa igenom efteråt. Det förhållandet, att vederbörande här verkligen representerar så olika åsikter och grupper inom befolkningen och tvingas, så långt jag förstår, att försöka finna en gemensam nämnare vid bedömningen av ett

program, är det som gör att radionämndens uttalanden är så värdefulla. Jag tycker att det ligger en garanti i detta, och när vi nu i fortsättningen skall utse ledamöter i radionämnden, kommer vi nog att även då i första hand försöka ta hänsyn till vederbörandes kvalifikationer att i stort bedöma de programslag som nämnden skall ta ställning till.

Herr ENGLUND (fp) kort genmäle: Det är inte alls så, herr statsråd, att det är enbart radioprogrammet om rattfyleriet som betingat mitt inlägg här. Jag har faktiskt något vidare kulturintressen, även om de mera är anglosachsiskt färgade än präglade av den aktuella svenska kultursynen. Det var med utgångspunkt från denna kultursyn och det sätt, på vilket den företrädes i radion, som jag gjorde mina allmänna kommentarer om radions nuvarande ledning. Jag har heller ingen anledning — det är kanske angeläget att understryka det, för att det inte skall bli något missförstånd — att underkänna en enda av de grundsatser som är återgivna i statsrådets uttalande. Det är bara fråga om tillämpningen. Jag vill ge radioledningen full frihet att handla under ansvar under en förutsättning, herr statsråd — och det är den saken vi skall diskutera — att den i sin allmänna värdeskala är representativ för det svenska folket.

Herr BENGTON (bf): Herr talman! Radionämnden är inte något tandlöst organ, enligt vad herr Åman anförde här. Det föreföll mig, som om han var nöjd med dess hittillsvarande verksamhet. Jag skulle tro att han inte har så många anhängare, utan flertalet anser nog att det finns någonting att göra åt den. Nämnden själv är inte av den uppfattningen att arbetet är helt tillfredsställande; det framgår dels av vad vi hörde i går i andra kammaren, dels av vad som sades i lördags kväll av radionämndens ordförande. Jag vill inte på något sätt motsätta mig att olika uppfattningar framförs i radio, men det brukar vara så vid

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

dylika tillfällen att en del personer diskuterar frågan, och dessutom finns det någon som kan lämna statistiska och andra upplysningar. Det är i detta avseende som vi anser att programmet inte var tillfredsställande ordnat vid det tillfälle som här förts på tal.

Till svar på herr Ohlons anförande skulle jag vilja säga, att när jag betecknar kommunikationsministerns svar som tillfredsställande, så bör man observera vad jag har velat få fram med interpellationen. Jag ansåg alltså att vederhäftigheten och sakligheten i viss mån saknades i det program som det talas om här. Kommunikationsministern understryker då att i överenskommelsen med Kungl. Maj:t talas om vederhäftighet och saklighet, och han säger också att radion arbetar under ansvar. Det var just den principen jag ville ha fram här.

Herr Ohlon talade vidare om vad som förekommer i radio och sade bl. a. att han också skulle kunna vara med på att ovederhäftigheter förekommer. Jag vet inte riktigt vilken herr Ohlons personliga uppfattning som politiker är om hur ovederhäftighet bör behandlas. Jag har för min del den meningen att man så långt som möjligt bör sträva efter vederhäftighet på livets olika områden. Jag medger att det kan inträffa att det i radio kommer fram saker som inte är vederhäftiga, men jag vill bestämt bestrida att man skall förutsätta att man råkar ut för sådana saker. Det bör tvärtom alltid vara radioledningens plikt att försöka välja personer och ordna program på ett sådant sätt att man undviker ovederhäftigheter.

Herr OHLON (fp) kort genmäle: Herr talman! Herr Bengtson menade, att jag skulle ha avsett, att medveten ovederhäftighet borde tolereras i radio. Jag trodde att herr Bengtson förstod av mitt anförande, att detta inte var min uppfattning. Men om man lämnar människorna full frihet att verka, kan det inte hjälpas att i livets olika situationer även en del ovederhäftighet slinker med, ty sådana är människorna.

Till herr statsrådet skulle jag med ett citat från Grönköpings Veckoblad vilja säga, att i hans anförande »ligger en beklaglig anka, fullständigt gripen ur luf- ten, begravnen». Statsrådet Andersson förmenade, att jag skulle ha sagt, att radionämndens ledamöter borde utväljas med hänsyn till den större frekvens, med vilken de lyssnade på radio. Det var ju inte alls min mening, utan jag sade bara, att man bör välja sådana ledamöter, som en och annan gång lyssnar på radio. Det är någonting helt annat. Det har visat sig, att på grund av den pressdiskussion, som nu har förekommit, så har det blivit litet större fart på denna av svenska folket bortglömda radionämnd.

Herr ÅMAN (s): Herr talman! Mitt uttalande om radion syftade inte på radionämnden. Jag har ingenting emot att man kritiserar den i dess funktioner, men jag tror att det är oriktigt, om man drar den slutsatsen att den omständigheten, att dess verksamhet inte varit förenad med någon större publicitet, innebär att nämnden har slumrat till. Vi inom radionämnden har nog samma uppfattning som herr Ohlon, att det är ganska värdefullt att få publicitet omkring radionämnden. Jag tillhör dem som menar, att man skall försöka att i möjligaste mån driva dess verksamhet offentligt, men det går ju inte — det är jag medveten om — att helt göra detta. Då skulle man ställa Radiotjänsts enskilda tjänstemän så att säga inför offentligheten, när man diskuterar vissa problem med dem. Men det bör dock vara en vällovlig strävan att söka åstadkomma största möjliga mått av offentlighet.

När det sedan gäller frågan om radio-programmen blev jag litet förskräckt, då jag hörde herr Englund. Jag förstår precis vad det är för slags radio vi skulle få, om han fick bestämma. Vi skulle få en radio som säkerligen vore högklassig i kulturellt avseende, men lidande av det för en radio inte oväsentliga felet att inte ha några lyssnare. Jag tror allt-

Om förhinderande av ovederhäftig radioutsändning.

så, att man i det avseendet måste vara på det klara med att Radiotjänst inte arbetar i ett lufttomt rum. Radiochefen sitter ju inte i en isolerad skrivkammare, utan det görs tid efter annan, om inte fortlöpande, lyssnarundersökningar. Man konstaterar, att lyssnarfrekvensen är större för de och de programmen, för de och de inslagen. På det sättet skaffar sig Radiotjänst en faktisk kunskap om vad som intresserar svenska folket mest, och det är kanske förklaringen till att, som herr Ohlson sade, den svenska radion är mera omtyckt än exempelvis en radio som vägleds av väsentligen andra motiv än att tillfredsställa lyssnarnas intresse. Herr Ohlson och jag har precis samma uppfattning. Inte heller jag menar att radion skall eftersträva att spegla svenska folkets kynne i så hög grad, att man målmedvetet skall söka ovederhäftigheten. Den behöver inte sökas, den letar sig fram till och med i denna kammare utan att man ber den komma. Jag tror att det väsentliga är — och där vill jag knyta an till kommunikationsministerns uttryck — att vi har en gemensam nämnare. Om vi i radionämnden har folk med olika politiska meningar, nykterister och icke nykterister, folk med olika ekonomiska intresseriktningar, folk från olika socialskikt, är det klart att om vi vill ha en gemensam linje måste den linjen komma att utesluta de små nyanserna, om jag får uttrycka det så, medan man enas om de stora linjerna, och de är väl ändå det väsentliga. Radionämndens uppgift är ju inte att vara ett organ, som i detalj talar om för Radiotjänst vad den skall ha för sig. Dess uppgift är att kontrollera att grova ting inte förekommer, vare sig det gäller ovederhäftighet eller uttrycksformer.

Herr Englund talade om att här ligger, som i många andra fall, det avgörande inflytandet hos radions tjänstemän. Jag måste säga, att detta skall vi inte vara ledsna för. Jag tror att det skulle vara betydligt farligare, om man flyttade över avgörandet till något slags kulturell nämnd som hade herr Englund och mig som ledamöter och som

skulle bestämma hur programmen skulle utformas. Jag tror att i det nuvarande förhållandet ligger en viss garanti. Jag har haft kontakt med radion också på annat sätt än genom radionämnden, och i den mån jag känner människorna där måste jag säga, att det är en utomordentligt väl utvald samling. Hur den skulle väljas ut för att, som herr Englund uttryckte det, svara mot svenska folkets sammansättning, det begriper troligen bara herr Englund själv. Jag begriper inte hur ett sådant urval skulle ske. Jag har hört anmärkningar av detta allmänna slag förut, men det har varit från personer som jag vet mera notoriskt är inriktade på att så att säga skära av den liberala linjen och stoppa den fria åsiktsförkunnelsen. Jag är mycket förvånad över att herr Englund faktiskt råkat komma i armkrok med dem.

Jag tror att om vi vill ha en viss frihet, får vi finna oss i att det kan förekomma en del saker, som inte är alldeles vederhäftiga. Det program, herr talman, som herr Bengtson har fotat sin interpellation på, heter »Orientering — Människor och meningar». Det är alltså inte ett program där vederbörande framträder med anspråk på att förkunna den enda givna sanningen i frågan. Man har givit det rubriken »Människor och meningar», och på grund därav får man också räkna med en tolerans när det gäller de framträdandes rätt att yttra sig inför radiopubliken. Jag anser att vi skall ha som måttstock på alla områden att eftersträva vederhäftighet, men även från de håll där man normalt räknar med vederhäftighet, kan det ju en och annan gång komma något ovederhäftigt. Det har hänt i denna kammare, och det har hänt här i dag.

Herr ENGLUND (fp) kort genmäle: Herr Åman har litet svårt att förstå. Jag har inte ett ögonblick velat rubba på radions underhållningsprogram, på musiken och allt det där som ju tar upp största delen av radions tid och som huvudsakligen intresserar lyssnarna. Radion kommer således fortfarande att bli

Om förhindrande av ovederhäftig radioutsändning.

föremål för starkt lyssnande om mitt program skulle realiseras. Jag har bara velat skapa trygghet för att den lilla del av radions arbete, som är ägnad upplysning, skall bli en vederhäftig upplysning, där sakkunskapen är enig, och lämna plats för företrädare av motsatta meningar när den verkliga sakkunskapen är delad.

Jag har, herr talman, inte ett ögonblick ifrågasatt att Radiotjänst i sin tjänstemannastab skall vara en avspiegling av svenska folkets massa. Vad jag sade i mitt förra anförande var — jag upprepar det — att vi bör ha trygghet för att radioledningen företräder de värderingar som svenska folket anser väsentliga. Vi saknar för närvarande denna trygghet.

Herr STEN (s): Min respekt för den parlamentariska ordningen är något större än herr Ohlons. Jag anser mig därför förhindrad att ingå på hans karakteristik av min interpellation sedan överläggningen om densamma för länge sedan har förklarats avslutad.

Herr Ohlon ställde den interpellation, som hade framställts i andra kammaren, i något slags särklass. Ja, tacka för det! Den var ju framställd av en partivän till herr Ohlon. Jag tillåter mig nu, då jag är övertygad om att herr Ohlon håller måttet i fråga om bibelkunskap, att både karakterisera detta förhållande och att illustrera bibelkunskapens användbarhet i sådana här sammanhang genom att citera det gamla ordet, till och med enligt den gamla översättningen: »Them re- nom är allting rent.»

Herr ARRHÉN (h): Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av den parallell, som drogs upp i herr Åmans första anförande. Herr Åman gjorde parallellen radio—press. Den kan man ju använda sig av, ehuru, efter vad jag tror mig förstå, endast inom vissa gränser. Ty om jag vill företräda en mening i pressen, har jag möjligheter att spela på ett betydligt mera mångsträngt instrument än när det gäller radion. Blir en

viss mening företrädd i radio har jag inte möjlighet att gå till ett annat radiobolag för att där framföra andra synpunkter. Det är radions egenskap av att vara ett monopol, som skapar de situationer, vilka har föranlett de interpellationer, riksdagen har behandlat i dessa dagar.

Jag vill därför ifrågasätta, huruvida det inte skulle kunna tänkas vara en utväg, att radion själv tog upp kritik och gav den plats i sina program. Man kunde anordna något, som skulle kunna kallas för »veckans klagostund» eller något i den stilen, en radions Hyde Park Corner, som förekom en gång i veckan, eventuellt en gång i månaden. De som hade klagomål att anföra borde då enligt mitt förmenande få anmäla sig. De skulle personligen få stå för sina synpunkter. För några år sedan gjorde herr Dymling — jag minns inte i vilket sammanhang — sammandrag i radion av diverse kritik, som hade framförts från allmänheten till radiostyrelsen. Det tror jag för min del inte är modellen, ty dessa sammanfattningar var, trots att de gjordes av en så prominent förmåga som herr Dymling, rätt ensidiga. De blev också slo- pade.

Jag menar alltså, att Radiotjänst på detta sätt skulle ha möjlighet att avvärpa eller fånga upp den eventuella diskussionslust, som under veckan eller låt mig säga månaden hade väckts till liv ute i landet. Men de kritiska synpunkterna skulle, som sagt, företrädas individuellt eller av en representant för en organisation.

Vad sedan radionämndens verksamhet beträffar har jag inte stort andra synpunkter på den saken än som här tidigare framförts. Men när man får reda på att radionämnden består av 24 personer, blir man förstas litet orolig, ty ett organ med så stort antal ledamöter verkar mindre arbetsfört. Jag vill emellertid hävda, liksom herr Englund nyss gjorde, att om radionämnden skall finnas, så bör den vara representativt sammansatt, och den bör göra tjänst som en inspiratör till — för att anföra ett citat från Carl Cederblad — vett och vetande,

Ang. sjukdomstid såsom kvalifikationstid för semester.

hut och hyfsning. Det kravet måste man absolut ställa. Jag tror, att radionämnden bör eftersträva auktoritet i det avseendet i sitt förhållande till dem, som i Radiotjänsts vanliga programverksamhet skall levandegöra dylika intentioner.

I övrigt vill jag i likhet med herr statsrådet, herr Åman och andra, som här yttarat sig, ge min anslutning till den organisationsform med avseende på förhållandet till statsmakterna, i vilken Radiotjänsts verksamhet för närvarande bedrivs. Därvidlag bör absolut ingen ändring ske.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. sjukdomstid såsom kvalifikationstid för semester.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Norling* till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställt följande fråga: »När kan det förväntas att riksdagen förelägges proposition med förslag i anslutning till riksdagens skrivelse den 7 maj 1948 angående sådana ändrade bestämmelser i semesterlagen att styrkt sjukdomstid inräknas som kvalifikationstid för semester.»

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **STRÄNG**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Norling* har frågat, när det kan förväntas att riksdagen förelägges proposition med förslag i anslutning till riksdagens skrivelse den 7 maj 1948 angående sådana ändrade bestämmelser i semesterlagen, att styrkt sjukdomstid inräknas som kvalifikationstid för semester.

Den fråga det här gäller togs upp i motioner till 1951 års riksdag. Riksdagen, som då behandlade frågan om tre veckors semester, fann inte skäl föreligga att vidta någon åtgärd i anledning av motionernas yrkanden i denna del. I

utskottsutlåtandet hänvisades till dåvarande departementschefens uttalande, att han i sinom tid torde få återkomma till en del specialspörsmål inom semesterlagstiftningen.

I ett interpellationssvar till herr *Gustafson* i Göteborg den 13 maj 1952 i detta ämne gav jag den mening till känna, att någon fristående sakkunnigutredning i frågan inte kunde anses påkallad och att spörsmålet i sinom tid får tas upp tillsammans med andra frågor rörande semesterlagen. Jag framhöll vidare i kammaren, att de senaste ändringarna i semesterlagen ännu inte hunnit bli fullt tillämpliga och att det inte kunde anses rationellt att alltför ofta göra justeringar i lagen.

Jag har för dagen ingen annan uppfattning än den jag deklarerade för knappt ett år sedan.

Herr NORLING (k): Herr talman! Jag får tacka socialministern för att jag erhållit svar på min fråga.

Vad sedan svarets innehåll beträffar kan jag inte känna mig tillfredsställd över detsamma på grund av dess negativa innebörd. Det förhåller sig ändock så, att riksdagen för omkring fem år sedan hemställde om en utredning om det spörsmål som min fråga gäller. Nu hänvisar socialministern till ett interpellationssvar i andra kammaren förra året där han har behandlat samma problem. Jag har läst det interpellationssvaret. Socialministern hänvisade där till ett interpellationssvar av förrre socialminister *Möller*, där denne behandlade vissa spörsmål i samband med semesterlagen. Jag kan emellertid inte finna att förrre socialminister *Möllers* svar på något sätt ingick just på den fråga som jag här har ställt till socialministern. Den halkades över ganska lätt, och så skedde även när socialministern förra året besvarade interpellationen i andra kammaren.

Vad det här gäller kan måhända synas vara ett litet problem. För dem, som berörs av det, har saken emellertid en ganska stor betydelse. Jag skall anföra ett exempel för att visa hur en semester-

Ang. sjukdomstid såsom kvalifikationstid för semester.

tagare ser på problemet. Vi kan såsom exempel ta en arbetare på en verkstad, varv e. d. Den ena timmen får han kanske stå i ganska stark värme och utföra sitt arbete, medan han den andra timmen kanske skickas ut i kyla och blåst. Det är ganska naturligt att med sådana temperaturväxlingar arbetaren kan bli förkyld och ådraga sig ganska svåra förkylningssjukdomar. En arbetare som ådrager sig en förkylningssjukdom anser det ganska naturligt att den sjukdom, som han får på grund av det arbete han utför, också skall medräknas som kvalifikationstid för semester, vilket inte sker för närvarande. Om däremot samme arbetare skadar en kroppsdelen, och därvid inte ådrager sig en svårare sjukdom än den han fick på grund av sin förkylning, medräknas sjukdomstiden.

Dessutom har i och med treveckorssemesterns införande förhållandena försämrats för dem som måste sjukskriva sig. Om en arbetare genom sjukdom icke kan uppfylla semesterlagens bestämmelser om sexton arbetsdagar i månaden, förlorar han i semesterhänseende inte bara en utan en och en halv dag. Det är alltså inte nog med att han på grund av sin sjukdom får sin ekonomi försämrad, utan han förlorar också betalningen under vissa av semesterdagarna.

Det är klart att frågan är komplicerad, men den är dock inte mer komplicerad än att den kan lösas. På arbetsplatserna ställer man allmänt frågan, om det inte finns möjlighet att lösa problemet på det sättet, att åtminstone alla de sjukdomar, som en arbetare bevisligen ådragit sig i arbetet, skall betraktas lika, när det gäller kvalifikationstid för semester.

Jag vill, herr talman, hemställa till socialministern att han, även om detta problem är kanske svårlöst, ägnar en tanke åt detsamma för att försöka få det löst så fort som möjligt, så att de semestertagare, som nu blir utsatta för denna orättvisa behandling, verkligen får medräkna styrkt sjukdomstid för semester. Som det nu är utnyttjas arbetarnas solidaritet på arbetsplatserna många gånger

alltför mycket. Arbetarna vill inte se att en kamrat, som i arbetet ådragit sig en sjukdom, på grund därav inte får full semester, utan de samlar ihop av sina egna semesterpengar för att han skall kunna få någon kompensation för den förlorade semesterrätten. Ett sådant system är inte rättvist. Har riksdagen en gång beslutat om lagstadgad semester, d. v. s. om semestertidens längd och den betalning som därunder skall utgå, borde man också se till att sjukdomstiden inräknas i kvalifikationstiden för semester.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 85, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 101, angående anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till vissa skogsbrukskurser m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 104, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna; samt

nr 106, med förslag angående tilldelningen av statsbidrag till den utomprocessuella rättshjälpsverksamheten.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner med förslag till ändrad lydelse av § 12 regeringsformen; och

nr 3, i anledning av väckt motion angående inrättande av ett arbetsmarknadsdepartement.

Anslag till socialstyrelsen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande utlåtande skulle förtagas till avgörande punktvis och, där så erfordrades, momentvis.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 5.***Anslag till socialstyrelsen.**

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Socialstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 483 000 kronor.

Utskottets förslag innebar bland annat, att anslagsposten till reseersättningar skulle med hänsyn till de ökade rese- och traktamentskostnaderna höjas med 8 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrarna *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Birke* ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I sitt yttrande över socialstyrelsens medelsframställning har statskontoret anfört, att det bör vara möjligt att utan besvärande återverkningar inskränka omfattningen av tjänsteresorna och att posten till reseersättningar — oaktat stegrade biljettpreiser och traktamentsersättningar — bör upptagas med oförändrat belopp. Utskottet, som i tidigare sammanhang uttalat att frågan om en begränsning av socialstyrelsens reseverksamhet bör ägnas fortsatt uppmärk-

samhet av Kungl. Maj:t, delar statskontorets uppfattning beträffande möjligheterna att begränsa resornas omfattning. Härvid bör även tagas i betraktande att den genomförda kommunsammanslagningen, som minskat antalet kommuner med 1 461, bör kunna medföra ett minskat antal resor för konsultation och inspektion. Utskottet kan sålunda icke tillstyrka att posten till reseersättningar, såsom departementschefen föreslagit, uppräknas med 8 000 kronor. Mot medelsberäkningen i övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet alltså att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Socialstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor.»

Herr *BERGH* (h): Herr talman! Trots att interpellationsdebatten angående Radiotjänsts verksamhet tog så pass lång tid, måste jag tyvärr besvära kammaren med en del inlägg under förmiddagen, somliga för att motivera högerreservationer, där mitt namn förekommer, och sannolikt andra inlägg för att försvara utskottet emot andra reservationer. I båda fallen kommer jag emellertid att ha samma tendens i mina anföranden, nämligen att försöka att utan eftersättande av angelägna uppgifter iakttä största möjliga sparsamhet med statens medel.

Den nu föreliggande punkten är ju i kostnadshänseende inte mycket att tala om. Det är endast 8 000 kronor som tvisten gäller. Men frågan är principiellt av ganska stor innebörd.

Riksdagen har vid upprepade tillfällen beträffande socialstyrelsens resekostnader uttryckt den meningen, att socialstyrelsen borde begränsa sina resor. Det är svårt att finna ett socialstyrelsen har efterkommit denna riksdagens önskan. För budgetåret 1950/51 fick styrelsen ett reseanslag på 70 000 kronor och för efterföljande budgetår ett reseanslag på 75 000 kronor. För innevarande budgetår har anslaget höjts till 92 000 kronor. I sin framställning till Kungl. Maj:t i år begärde socialstyrelsen 107 000 kronor.

Anslag till socialstyrelsen.

Departementschefen har för sin del tillstyrkt ett anslag av 100 000 kronor. Det betyder att anslaget från 1950/51 till 1953/54 höjts med inte mindre än 30 000 kronor. Jag anser emellertid att riksdagen bör tillse, att om den en gång uttalat ett önskemål, denna önskan också sedan efterkommes.

Vi bör även se denna fråga mot bakgrunden av den statsuppsikt som utövas inom socialvården. I höstas förekom här i kammaren en debatt, varvid fröken Ebon Andersson lämnade några uppgifter om hur det kan ställa sig i extrema fall. Hon tog som exempel tillsynen av barnhemmen. Där kan inte mindre än 15 olika myndigheter och befattningshavare inkopplas, nämligen socialvårdsbyrån, barnavårdskonsulenten, barnavårdsassistenten, familjesociala nämnden, barnhemsstyrelsen, barnpsykiatern, kuratorn, psykologassistenten, förmedlingsombudet för barnhemsplatser, barnavårdsombudet för fosterhemsankaffning, barnavårdsnämnden i den kommun där barnhemmet är beläget, förste provinsialläkaren, barnhemmets läkare, den barnavårdsnämnd barnet tillhör och barnets barnavårdsman eller anhöriga som har vårdnaden om barnet. Mot bakgrunden av ett dylikt exempel tror jag att det, såsom statskontoret anser, bör vara möjligt för socialstyrelsen att utan besvärande verkningar kunna såsom riksdagen har begärt begränsa sin verksamhet i denna del.

I detta sammanhang bör man också beakta den nyligen skedda kommunsammanslagningen, som fr. o. m. 1952 minskat antalet kommuner med 1 461. Det vore egendomligt om inte kommunsammanslagningen skulle ha vissa konsekvenser då det gäller statsuppsikten. När kommunsammanslagningen genomfördes, motiverades den inte bara med önskvärdheten av att skapa större ekonomiska kommunala enheter, utan också med att man genom densamma ville få till stånd större administrativa enheter. Den verksamhet som socialstyrelsen har haft att ägna sig åt då det gäller socialvården har ju varit betingad bl. a. av småkommunernas inte alltid men ofta jämförelse-

vis begränsade personella resurser. Jag menar inte att antalet institutioner blivit färre, men antalet kommunala organ, som socialstyrelsen har att göra med, måste väl ändå ha blivit mindre, när 1 461 kommuner försvunnit. Den omständigheten bör också inverka på socialstyrelsens resekostnader.

Det är visserligen sant att taxorna höjts, men om man, såsom vi reservanter önskar, låter socialstyrelsen få samma reseanslag som för innevarande budgetår, bör detta räcka. Reservanterna vill i varje fall icke vara med om någon höjning av anslaget.

Det är dessa motiv, herr talman, som jag anser tala för bifall till reservationen, till vilken jag alltså ber att få yrka bifall.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Såsom kammarens ledamöter finner, har högerns fyra ledamöter i statsutskottet reserverat sig med yrkande om ett mindre anslag till socialstyrelsens omkostnader än vad departementschefen förordat. Tvisten gäller ett belopp av 8 000 kronor för socialstyrelsens resekostnader. Socialstyrelsen har själv begärt att anslaget skall höjas med 15 000 kronor, med motivering att trafiktaxorna och traktamentsersättningarna höjts. Socialstyrelsen förklarar att denna förstärkning av anslaget är nödvändig för att tjänstemännen skall kunna företa erforderliga resor. Departementschefen har sagt att han inte kan vara med om det utan anser att en höjning med 8 000 kronor är tillräcklig, och det har utskottets majoritet ansett vara välmotiverat.

Vi kan således inte godtaga den motivering, som reservanterna anför för att man skulle vägra den höjning av reseanslaget till socialstyrelsen, som departementschefen här förordat. Vi anser nämligen att den kommunsammanslagning, som ägt rum och som ostridigt har minskat kommunernas antal med över 1 400, medför extra utgifter för socialstyrelsen under övergångstiden. Det är många ting som behöver redas ut. Kom-

Anslag till socialstyrelsen.

munerna påkallar socialstyrelsens medverkan i fråga om nedläggning av ålderdomshem, planering av sådana och en hel del andra saker. Vi anser inte att det finns tillräckligt starka skäl för en sådan nedskrivning av reseanslaget som reservanterna önskar, ty i själva verket blir det en nedskrivning, eftersom det belopp departementschefen förordar endast innebär en täckning av de merkostnader som skett.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h): Herr talman! Det är klart att det kan vara svårt för utskottet att på tusenlappen räkna ut vad som här behövs i ökning, men när det gäller verkningarna av kommunsammanslagningen har man ju dock hela tiden talat om att det skulle bli så mycket billigare. Även om det är riktigt som herr Karlsson i Munkedal nyss sade, att det under övergångstiden kan bli en viss ökning av kostnaderna på vissa punkter, är jag övertygad om att man kan ta igen dessa öknningar på andra punkter. Utskottet har ju redan prutat ned en del i förhållande till vad socialstyrelsen har begärt, och vi reservanter har blivit övertygade om att man på denna punkt skulle kunna gå på statskontorets linje, alltså att man, som det heter, utan besvärande verkningar skulle kunna avstå från denna höjning.

Vi vet allesammans i denna kammare, att om en höjning kommer till stånd så är det sannerligen sedan inte så lätt att komma ifrån den, och så vitt jag kan se har utskottsmajoriteten inte någon som helst motivering för denna höjning. Det finns i propositionen, det vet jag, en hänvisning till vissa ökade kostnader, men jag tror att statskontoret här har gått på den riktiga linjen.

Herr Bergh har redan nämnt den debatt, som fördes i höstas i denna fråga, och jag tror inte att det i längden går att bara tala om att det blir automatiskt ökade kostnader utan att man samtidigt tar under omprövning frågan om alla

dessa inspektioner och konsulenthistorier. Här har redan nämnts det exempel, som jag var inne på i höstas. Det är så mycket mer nödvändigt att spara på alla punkter, där man kan spara, även om det inte här rör sig om några stora summor. I andra sammanhang sparar man på några tiotusental kronor, där det kan ifrågasättas om det verkligen rör sig om sparsamhet. Jag tänker, som alltid höll jag på att säga, på skyddskonsulentverksamheten, som är svältfödd, såsom alla vet, trots att det har blivit en liten ökning i år.

Det är alltså inte så, herr talman, att vi reservanter anser att det inte behövs en inspektion — ty det är alldeles klart — men man kan inte frigöra sig från en mycket stark känsla av att en närmare omprövning av hela inspektionsverksamheten nog skulle leda till resultat, som går i sparsamhetens riktning. Jag är övertygad om att de tjänstemän i socialstyrelsen, som inspekterar och som konsulterar, gör sitt yttersta och att det inte här finns mycket som man kan inskränka på, utan det är hela organisationen över huvud taget som behöver en ingående översyn, vilken bör ske så snart som möjligt.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Fröken Andersson framhöll nu senast, att det gäller att pressa tillsammans hela organisationen. Det är ju en helt annan sak än att bevilja ett anslag till omkostnader för den organisation, varom här är fråga. Fröken Andersson får väl föra fram sitt önskemål i något annat sammanhang. När vi har en organisation, är det väl ändå nödvändigt att ge den tillräckliga anslag, så att tjänstemännen verkligen kan komma ut i landet och göra någon nytta; annars blir de ju tvingade att sitta på sin stjärt vid skrivbordet här uppe i Stockholm. Fördenskull är detta anslag nödvändigt.

Fröken Andersson sade, att det inte anförts någon motivering för höjningen. Jo, socialstyrelsens petita innehåller motiveringen, som åberopas av departe-

mentschefen och därefter av utskottet. Det är ju den ordningen vi alltid följer här i riksdagen. Jag nämnde i mitt första anförande de bägge huvudskälen: de höjda trafiktaxorna och de höjda traktamentena.

Departementschefen har visat en i högsta grad lovvärd sparsamhetsvilja, då han ansett att socialstyrelsen får reda sig med ett mindre anslag än som begärts.

Meningarna blir väl alltid delade om på vilka punkter man skall spara. Från debatterna i denna kammare har vi mångårig erfarenhet av att några vill spara på ett område och andra på ett annat, och så kommer det ganska säkert att bli även i fortsättningen.

Man har här dragit in hela denna inspektionsverksamhet och sagt, att den är mycket betungande. Jag vill inte ta upp det spørsmålet i detta sammanhang; vi bör väl försöka begränsa debatten till den fråga det verkligen gäller. Jag vill dock fästa kammarens uppmärksamhet på att de allra flesta i den långa rad av myndigheter, som nämndes, inte alls beröres av detta anslag. Därför tycker jag att detta bra litet hör till det ämne vi diskuterar.

Jag finner alltså ingen anledning att frångå mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH (h): Herr talman! Reseanslaget har på några få år stigit med över 40 procent trots att riksdagen, som jag sade, har önskat en begränsning av reseverksamheten. När så är fallet, kan man knappast tala om att någon större sparsamhet iakttagits vare sig från socialstyrelsens eller från socialdepartementets sida. Frågan kvarstår alltså, huruvida inte riksdagen bör sätta makt bakom önskemålet att sparsamhet bör iakttagas i detta fall.

Fröken ANDERSSON (h): Herr talman! Det var intressant att herr Karlsson i Munkedal tog upp resonemanget, att vi här har en organisation och att den skall fungera. Den invändningen får man jämt och ständigt höra när det

Anslag till socialstyrelsen.

gäller förslag om besparingar i ena eller andra avseendet.

Vår mening är ingalunda, att organisationen inte skall kunna fungera, utan vi anser att en rationalisering bör ske inom den nuvarande anslagsramen.

Sedan är det delvis riktigt som herr Karlsson säger, att det inte är socialstyrelsen som skickar ut alla de femton olika inspektörerna. Nej, tacka för det — det vore ju minst sagt sorgligt om den ensam skulle göra det. Men jag tror att en samordning och koncentration av inspektionsverksamheten skulle kunna ske även när det gäller de inspektörer som socialstyrelsen skickar ut. Det talas i andra sammanhang mycket om planhushållning, men nog får man på vissa områden intrycket att det bedrivs en politik utan både plan och hushållning.

Herr ANDERSON, IWAR (s): Herr talman! Jag måste gentemot fröken Andersson, när hon talar om en omprövning av organisationsformen, säga att jag inte kan hitta ett ord i reservationen om den saken.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 6—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 2 750 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bergh* och *Sunne* (I: 215) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Ager* m. fl. (II: 315) hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att skolöverstyrelsen skulle vara tillsynsmyndighet för förskolor och förskoleseminarier, och att framställning skulle göras hos Kungl. Maj:t om framläggande inför riksdagen av därav betingade förslag till avlöningsstater m. m.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 2 750 000 kronor;

b) att motionerna I: 215 och II: 315 icke måtte av riksdagen bifallas.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»I motsats till förslaget i motionerna I: 215 och II: 315 om en överflyttning till skolöverstyrelsen i den omfattning, som styrelsen f. n. ansett möjlig, kan

utskottet icke finna det lämpligt, att tillsynen över institutionerna på den halvöppna barnavårdens område delas mellan tvenne centralmyndigheter. Utskottet ansluter sig därför till departementschefens uppfattning att den centrala tillsynen tills vidare bör kvarligga hos socialstyrelsen. Härvid har utskottet förutsatt, att erforderligt samråd beträffande de pedagogiska synpunkterna på verksamheten upprätthålles mellan socialstyrelsen och skolöverstyrelsen.

Reservation har avgivits av herr *Bergh*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under b hemställa att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 215 och II: 315 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkännan vad i reservationen anförts.

I den av reservanten förordade motiveringen hade det nyss återgivna stycket utbytt mot ett uttalande av följande lydelse:

»I likhet med motionärerna anser utskottet övervägande skäl tala för att tillsynen över förskoleverksamheten och förskoleseminarierna överflyttas till skolöverstyrelsen. Inom den halvöppna barnavården har särskilt förskoleverksamheten ökat i omfattning under senare år samtidigt som de pedagogiska synpunkterna kommit alltmer i förgrunden. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till skolkommissionens och skolöverstyrelsesakkunnigas uppfattning, liksom också till förskoleseminariernas lärarsällskaps remissyttrande. Verksamhetens anknytning till skolan skulle icke blott gagna barnen utan även vara till fördel för skolväsendets utveckling i övrigt. Det måste därför betraktas som angeläget, att tillsynen utövas av en pedagogiskt sakkunnig myndighet. För den centrala tillsynen av övriga institutioner, daghem av olika slag, synes socialstyrelsen tills vidare böra svara. Då den föreslagna gränsdragningen mellan berörda myndigheter liksom det erforderliga personalbehovet å resp. håll torde förutsätta en närmare utredning, förordar utskottet, att riksdagen hos Kungl.

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

Maj:t hemställer att förslag i frågan framläggas för nästa års riksdag.»

Mom. a.

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. b.

Herr BERGH (h): Herr talman! Visserligen står jag såsom ensam reservant under den här punkten och är följaktligen medveten om att det är tämligen utsiktslöst att försöka vinna kammarens flertal för förevarande reservation, men jag måste ändå erkänna, att jag skulle känna mig ganska generad såsom yrkesman, om jag inte in i det sista försökte medverka till att undvika en, såsom jag anser, olämplig lösning av det problem, som nu är på tal. Det gäller frågan, om skolöverstyrelsen eller socialstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet för förskolor och förskoleseminarier.

När man för en hel del år sedan diskuterade frågan om den halvöppna barnvården, betraktades det allmänt som rätt självklart, att en pedagogiskt sakkunnig myndighet skulle ha överinseende över en verksamhet, där pedagogiska och barnpsykologiska orienteringar var särskilt nödvändiga, och när på sin tid statsbidrag till dessa skolor för första gången skulle beslutas, var det en allmän mening bland remissmyndigheterna att så skulle bli fallet. Socialstyrelsen hörde till de få myndigheter, som hade en annan mening, men eftersom frågan på sätt och vis tagits upp inom socialdepartementet, kom verksamheten tills vidare att hamna under socialstyrelsen, och så har det gått år efter år. Men det har undan för undan också sagts att detta skulle vara ett provisorium och att man inte skulle ta definitiv ställning till tillsynsfrågan, förrän spørsmålet om verksamhetens definitiva organisation bleve aktuell. Så sker nu i år, då det betänkande, som rör den halvöppna barnvården, har föranlett vissa uttalanden i årets statsverksproposition. Departementschefen har nu velat förlänga detta provisorium och anser att socialstyrelsen fortfarande bör vara tillsynsmyndig-

het, även om det skrives att det skall vara »tills vidare».

Jag måste nog erkänna, att jag är en smula överraskad över det sätt, varpå man inom socialdepartementet har bedömt remissvaren. Jag finner det ganska naturligt att man inom socialdepartementet inte gärna har kunnat bedöma denna fråga i verkligt självständig mening, utan att departementet här som annorstädes fått lov att ta bestämda intryck av remissvaren. Men nog hade det varit önskvärt, om man inom socialdepartementet hade vägt de här remissyttrandena i stället för att räkna dem. Vi finner i propositionen att till förmån för socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet har uttalat sig arbetsmarknadsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen o. s. v. Det innebär icke något som helst ifrågasättande av dessa myndigheters kompetens på deras egentliga arbetsområden, om jag stillsamt frågar mig, vad man inom dessa ämbetsverk har för sakkunskap just i tillsynsmyndighetsfrågan, som skulle föranleda socialdepartementet att betrakta dessa myndigheter som auktoriteter i detta sammanhang. Har man aldrig så litet sysslat med dessa spørsmål och vet, att det här framför allt inte är fråga om en vårdform utan om en tillämpning av barnpsykologi och om barnuppfostran, måste man, även om man medger att de sociala värdsynpunkterna och de pedagogiska synpunkterna också på detta lågstadium måste tillgodoses vid sidan av varandra, komma till den uppfattningen, att den pedagogiska sidan måste träda i förgrunden även när det gäller förskolorna och förskoleseminarierna.

Det är mycket intressant att läsa det yttrande från stadsfullmäktige i Stockholm, som har återgetts i propositionen. Enligt reciten till propositionen säger Stockholms stadsfullmäktige, att den speciella lekpedagogik, som vuxit fram och tagit form inom ifrågavarande verksamhet — och för vilken framför allt den barnpsykologiska forskningen varit vägledande — till sin karaktär är skild från den egentliga skolpedagogiken.

Detta är fel, mina damer och herrar.

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

Hade den, som är ansvarig för detta yttrande från Stockholms stadsfullmäktige, besökt en modern småskola och sett, hur den arbetar, skulle han inte funnit någon principiell åtskillnad mellan förskolan och småskolan. I bägge fallen är det fråga om en spontan och skapande verksamhet, visserligen planerad, vartill sedermera kommer schemabundenheten i småskolan, men att det i förskolorna skulle vara någon *speciell* form av pedagogik är en missuppfattning.

Ändock är denna syn på förskolornas uppgift dess bättre väsentligen skild från den, som socialstyrelsen företräder. Socialstyrelsen har i ett av remissyttrandena år 1948 kallat förskolorna för en kollektiv vårdform, — redan den formuleringen säger åtskilligt — och en kollektiv vårdform, som framstår alltmör såsom önskvärd endast för sådana barn, som på grund av fysiska eller psykiska sjukdomar icke lämpligen kan vårdas i hemmen. Det säges, att framför allt daghemmen bör ses ur den synpunkten, men omdömet är generaliserat till att gälla den halvöppna barnavården över huvud.

Såsom jag ser det, hade det nog bidragit till en bättre avvägning, om man inom socialdepartementet hade fäst större avseende vid de myndigheter som på detta område kan anses vara sakkunniga, till vilka jag varken räknar socialstyrelsen eller andra apostroferade myndigheter. De organisationer och myndigheter, som uttalar sig för att skolöverstyrelsen bör vara tillsynsmyndighet är bl. a. förskoleseminarierna själva — vilka ju bör veta något om den sak det här gäller — Sveriges barnträdgårdslärarinnors riksförbund, Svenska barnavårdslärarinnors riksförening, förskoleseminariernas lärarsällskap, 1946 års skolkommission, skolöverstyrelsen samt skolöverstyrelsesakkunniga. Jag menar att det sålunda hade varit värdefullare, om man vägt yttrandena i stället för att räkna dem.

Nu har man från utskottets sida vänt sig mot en uppdelning av tillsynen över den halvöppna barnavården. Reservationen liksom den till grund härfor liggan-

de motionen går ut på att förskoleseminarierna och förskolorna skall ligga under skolöverstyrelsen, medan daghemmen och naturligtvis framför allt familjedaghemmen — där det ju är fråga om vård i hemmen liksom för andra barn — skulle ligga under socialstyrelsen. Det ligger åtskilligt i utskottets invändning att man inte bör göra en sådan uppdelning, men här får man liksom annars försöka göra det bästa möjliga. När nu skolöverstyrelsen har förklarat, att den på grund av sina andra uppgifter för ögonblicket inte kan åtaga sig tillsynen för mer än förskoleseminarierna och förskolorna, anser jag att detta är en god början. På det sättet skulle man få förmånen att utnyttja skolöverstyrelsens administrativa apparat, till vilken, när det gäller dessa ting, socialstyrelsen inte har någon motsvarighet. Vidare skulle man kunna utnyttja skolöverstyrelsens allmänna pedagogiska sakkunskap och sedan förstärka den med den speciella sakkunskap som rör småbarnspsykologien och småbarnspedagogiken.

Jag anser sålunda, att det finns goda skäl som talar för ett bifall till reservationen, även om jag råkar stå ensam för den. När det nu säges i utskottets utlåtande och propositionen, att man räknar med att socialstyrelsen endast »tills vidare» skall vara tillsynsmyndighet, vill jag uttrycka den livliga förhoppningen, att om riksdagen går på utskottets förslag, detta »tills vidare» måtte bli av ytterst kort varaktighet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ELMGREN (s): Herr talman! Såsom herr Bergh nyss påpekade, har frågan om den halvöppna barnavårdens ställning och utveckling i vårt svenska samhälle nu kommit på riksdagens bord i och med att statsrådet och chefen för socialdepartementet redovisat det betänkande, som sommaren 1951 framlades om barnstugor och barntillsyn. Låt mig på en gång säga ifrån, att jag till fullo förstår, att det statsfinansiella läget för närvarande är sådant, att det inte ter

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

sig möjligt att framlägga en särskild proposition med utförlig redovisning av betänkandet och remissyttrandena samt förslag om väsentligt vidgat statligt stöd åt här ifrågavarande verksamhet. Jag kan alltså mycket väl förstå, att de aktuella besparingssträvandena får ta sig uttryck även på detta område, men jag förutsätter bestämt att denna fråga inte härmed får anses utagerad för socialdepartementets räkning. Vi kommer nämligen, herr talman, inte ifrån att ta upp denna fråga här i riksdagen till en diskussion, vilken blott kan grundas på en utförlig redovisning av det material som finns i denna fråga, så att våra kommuner äntligen får besked om hur de skall förfara med verksamheten kring barnhem och lekskolor. Det är nämligen så att denna fråga stötts och blötts i den ena utredningen efter den andra allt sedan befolkningskommissionens dagar i slutet av 1930-talet. Redan 1938 förelåg det första betänkandet i denna fråga, och befolkningsutredningen kom igen 1943 med ett nytt betänkande, som riksdagen fick på sitt bord redan samma år i form av en kunglig proposition. Därmed lades grunden för det nuvarande statsbidraget. Man betonade emellertid att allt vad som då skedde var ett provisorium i avvaktan på ett slutgiltigt statligt ställningstagande till de många principfrågorna på detta område. I kommun efter kommun uppstod på 1940-talet en intensiv debatt om daghem, lekskolor och andra institutioner för barntillsyn. Gång på gång sades därvid av statsmakterna, att kommunerna skulle få klart besked från statens sida vid en senare tidpunkt, när den 1946 tillsatta kommitténs arbete var avslutat. På så sätt, herr talman, har det i över 15 år bollats med ansvaret fram och tillbaka mellan staten och kommunerna. 1951 kom betänkandet om daghem och lekskolor, och därmed lades fram ett betänkande som, för att använda ordalydelsen i en ledare i Morgon-Tidningen, var »digert som en tegelstensroman men lättläst som en deckare».

Herr talman! Det är onekligen litet

svårt att av det korta referat ur betänkandet, som givits i femte huvudtiteln, få en bild av de många problem, som tagits upp i detta betänkande. Jag hemställer därför, att när riksdagen i sinom tid får ett förslag om ökat statligt stöd åt denna verksamhet, en utförligare redovisning av betänkandets olika principiella diskussioner förelägges kamrarna. Kommittén framlade ju själv på hösten 1948 ett mycket kortfattat och provisoriskt förslag, som föranledde en särskild proposition till 1949 års riksdag. Vid behandlingen av denna kom det till principiella diskussioner i båda kamrarna, och man yrkade från olika håll i denna kammare på kompletterande undersökningar om t. ex. daghemmens samhälls-ekonomiska och privatekonomiska lönsamhet, de förvärvsarbetande kvinnornas problem etc. Kommittén tillmötesgick dessa önskemål och verkställde en rad undersökningar, som nu finns redoviate i betänkandet. Jag vill endast erinra kammaren om att här föreligger ett utförligt material, lämpat för en diskussion om de hem- och förvärvsarbetande kvinnornas problem med barntillsynen och de möjligheter vi har att gå deras önskemål till mötes.

Jag konstaterar emellertid, herr talman, med tillfredsställelse, att statsutskottet denna gång i år, i motsats till vad som skedde 1949, accepterat och instämt i herr statsrådets yttrande om att behovet av daghemsplatser bör bli föremål för särskilt beaktande. Jag vill endast erinra om att man på flera håll år 1949, såväl i denna kammare som i andra kammaren, intog en ganska negativ inställning till de förvärvsarbetande mödrarna och deras behov av hjälp med barntillsynen. Den uppmjukning som skett i denna fråga är, tror jag, herr talman, inte minst ett resultat av det utförliga material, som kommittén lade fram i sitt betänkande om just de förvärvsarbetande mödrarnas situation och daghemmens betydelse. Vi kommer nämligen aldrig ifrån daghemmen, och vi måste inte blott slå vakt om dem utan även bygga ut dem, och jag kan icke tolka herr

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

statsrådets anförande och utskottets utlåtande på annat sätt än att denna uppfattning numera accepterats.

Men som jag redan tidigare i denna kammare betonat, har daghemmen aldrig varit det primära för oss. För kommittén och även för mig var det lekskolorna eller barnträdgårdarna som var det väsentligaste, och jag kan icke annat än beklaga, att hela den principiella diskussionen om målsättningen för dessa institutioner och den syn på behovet av gemensam förskolefostran, som lyser fram i kommitténs resonemang på denna punkt, icke alls redovisats för riksdagen. Målsättningen var dock icke blott ett visst fixerat antal institutioner inom en viss tidrymd, utan något betydligt mera, nämligen ett visst handlingsprogram, en syn på förskolebarnens plats i samhället. Jag kan, herr talman, inte heller ansluta mig till åsikten, att frågan om en generalplan för den fortsatta verksamheten saknar aktualitet. Jag kan inte förstå, varför man icke skulle kunna arbeta efter en generalplan, ett handlingsprogram på lång sikt även på detta område liksom på så många andra områden, t. ex. i fråga om sinnessjukvården, folktandvården, för att inte tala om vår stora generalplan för den framtida skolan. Nog hade det varit naturligt att ta upp den diskussionen i anslutning till en kommande utförlig redovisning av kommitténs resonemang om anknytningen till skolan och behovet av en förskoleuppfostrian som inträdesport till den blivande nya skolan. Jag tror nämligen att det erbjuder stora svårigheter att rycka ut den centrala organisationsfrågan så där ur sitt sammanhang och så här i förväg diskutera, om denna verksamhet skall läggas här eller där. Det väsentligaste är och borde ha varit ett klart och tydligt ställningstagande från statsmakternas sida att lekskolorna är av så utomordentlig vikt för hemmen och barnen och för den framtida skolan, att vi bör satsa betydligt mera på dem än tidigare och verkligen lägga en fast grund för kommunernas fortsatta hand-

lande på detta område. Att det finnes ett verkligt behov av sådana institutioner är ju klarlagt genom kommitténs många undersökningar, och helt nyligen har ju i Malmö gjorts en undersökning, som visar att praktiskt taget alla familjer i ett nybyggt bostadsområde ville utnyttja lekskolan och sätter värde på dess välutbildade personal. Det går inte att blunda för det faktum att vi här har att göra med ett problem, som växer år från år och som är de unga familjernas problem och kommer att skärpas i takt med den fortsatta tillväxten av våra städer och samhällen.

Runt om i vårt land väntar kommunerna i dag på att staten skall ta ställning till de många principiella frågorna rörande den halvöppna barnavården, men, herr talman, man kan inte med bästa vilja säga, att vi gör det i dag med denna redovisning av kommittébetänkandet från 1951, som lagts fram.

Jag måste därför förutsätta, att herr statsrådet i varje fall ger vederbörande tillsynsorgan klara direktiv i en rad frågor, där även detta tillsynsorgan väntar på besked från högre ort. Det är ju många kommuner, som tröttnat på dödsläget i denna fråga och som tagit saken i egna händer och formulerar egna målsättningar. Särskilt glädjande är det att se den friskhet och entusiasm, med vilken Stockholms stad tagit sig an denna uppgift och nu i december i denna sak antagit en generalplan för hela denna verksamhets fortsatta utbyggnad, en utbyggnad som går helt i linje med kommitténs förslag och intentioner, ja, på vissa punkter går vida utöver dem.

Men det enda klara besked, som vi i dag ger kommunerna, är, att den centrala tillsynen tills vidare bör kvarligga hos socialstyrelsen. För mitt sätt att se är emellertid frågan om den centrala organisationen av relativt underordnad betydelse. Det mänskliga är dock det högsta i historien, och till syvende og sist bör det väl vara så, att denna verksamhet bäst främjas av att få ligga i det ämbetsverk, där den möter den största entusiasmen, de mest intresse-

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

rade människorna och dem som är mest villiga att satsa på och gå i bräschan för förskolefostran i vårt land.

Jag kan därför, herr talman, icke dela den uppfattningen, att verksamheten bör delas mellan socialstyrelsen och skolöverstyrelsen. Daghem och förskolor är i grund och botten samma institutioner, det är blott tiden för öppethållandet som skiljer dem åt. De tjänar bägge samma pedagogiska syfte och strävar bägge efter att göra det bästa för barnen och deras föräldrar. De är ett odelat helt, och den dag vi skulle slå in på en linje som innebär att vi delade upp dessa institutioner på olika ämbetsverk, skulle verkan bli, antar jag att personalen på daghemmen allmänt bleve ansedd blott och bart som något slags vårdpersonal, vilket den alldeles bestämt icke är. Daghemmen skulle också med en sådan utveckling få nödhjuls- och fattigvårdskaraktär, vilket vi strävat efter att de i stället skulle bli befriade ifrån.

Detta om den centrala organisationen är alltså, herr talman, ingen hjärteangelägenhet, och det finns ingen anledning att låta denna sak bli den enda som riksdagen får ta ställning till då det gäller den halvöppna barnavårdens framtid. Personligen anser jag dock att denna verksamhet i framtiden måste höra hemma under skolväsendet, men den bör överflyttas dit först när lekskolorna blivit så allmänna i våra städer och tätorter att de överallt betraktas som det allmänna underlaget för skolväsendet, och jag tror också, herr talman, att man ganska snart kommer att finna att den nya skola vi nu håller på att timra, måste få en komplettering neråt, måste få sina rötter fast förankrade i våra pedagogiska, välskötta lekskolor. Vår enhetsskola kommer att sakna en av sina bärande pelare, så länge förskolorna icke inordnats i dess stora system.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Herr Elmgren med sina stora specialkunskaper på detta område har

kanske lättare att begripa saken än vi vanliga lekmän. Vi har på tredje avdelningen haft mycket stora bekymmer för denna fråga. Vi har hört åtskilliga dubbel föreläsningar och försökt insupa så mycket kunskap och vetande som vi har förmått i detta läge. Vi har varit på besök i en del lekskolor och haft uppvaktningar, som har uppehållit avdelningen halva dagar, för att ordentligt informera oss om hur det kan ligga till, och likväl känner jag mig för min del ganska osäker i detta ämne.

Nu vill jag emellertid, herr talman, begränsa diskussionen till den punkt, där det nu råder delade meningar; jag varken vill eller kan i denna fråga sväva ut som den föregående ärade talaren gjorde. Detta skulle nog vara mycket trevligt, ty betänkandet är 650 sidor tjockt och innehåller många vackra bilder, och det är säkert också mycket tankvärt att läsa, bara man har tid till sådant. Jag tänker emellertid inte åberopa detta betänkande, utan jag får hålla mig till departementschefens uttalande i femte huvudtiteln. Detta begränsar sig till nio sidor. Jag hörde att herr Elmgren tyckte att detta var litet för knappt, och det är flera som givit uttryck för den meningen, att socialministern borde ha varit litet generösare med trycksvärtan än han har varit, men jag tror att det är mycket goda skäl för att socialministern i nuvarande läge inte har skrivit mer. Jag tror att kammaren och riksdagen i sin helhet har fått mycket stor erfarenhet av risken i att skriva för mycket, att anta generalplaner och fatta principbeslut, när sådana växlar en gång skall lösas in. Jag tror det är klokt att skriva med tämligen små bokstäver, då läget för dagen är bekymmersamt, och departementschefen har på sidan 56 i propositionen sagt något som jag för min del anser vara väsentligt i denna fråga för dagen och, jag skulle tro, herr talman, för ganska avsevärd tid framåt. Kammarens ledamöter får ursäkta mig, om jag vågar tro, att en och annan inte har läst uttalandet. Han säger: »Liksom hittills torde lekskolorna och

Ang. tillsynen över förskolor och förskoleseminarier.

daghemmen komma att stå i förgrunden för utbyggnadsverksamheten; i vad mån den ena eller andra av dessa båda institutionsformer bör ges företräde är givetvis från ort till annan en fråga om avvägning mellan de lokala behoven. Jag förutsätter härvid, att behovet av daghemsplatser för de förvärvsarbetande mödrarnas barn blir föremål för särskilt beaktande. Här vill jag också tillfoga, att det ur olika synpunkter synes vara värdefullt, att man ute i kommunerna vid sidan av de kollektiva vårdformerna prövar möjligheterna att främja barntillsynen genom sådana former av organiserad familjevård, som kommit till uttryck i det redan nu i viss utsträckning tillämpade systemet med familjedaghem.»

Jag tror att det sista är alldeles särskilt värt att beakta. Utvecklingen tyder på att anstaltsväsendet blir allt dyrare och att vi får inskränka detta anstaltsväsen så långt det är möjligt. Jag skulle tro att detta också gäller daghemmen och lekskolorna, men där de kommunala intressena eller sammanslutningar kunna bidra eller där enskilda initiativ tas, där bör man kunna taga upp frågan, utan att staten precis pekar ut i detalj hur det skall vara. Här tror jag det är nyttigt med en viss frihet, och man bör därför vara försiktig, när man rekommenderar staten att gripa in på detta område. Ökade statsbidrag medför ökad tillsyn och ökade regleringar, och jag är tämligen övertygad om att verksamheten i och för sig mår bättre av att få leva tämligen fritt.

Nu begär herr Bergh att kammararen skall beställa ett förslag av Kungl. Maj:t, innebärande att skolöverstyrelsen nästa år skall överta denna tillsyn — det är ju socialstyrelsen som nu har den tillsynen. Jag har, åtminstone under den tid vi behandlat detta ärende i tredje avdelningen — och det har vi gjort grundligt, det vill jag försäkra — inte hört någon säga att verksamheten är felaktigt inriktad eller att det har lämnats oriktiga pedagogiska direktiv för den. Det har inte ens herr Bergh vågat påstå, och då tycker jag att det allra

väsentligaste i argumentationen för en förändring är borta. Ty vill man ha en förändring, måste man ju ovillkorligen kunna peka på olägenheter, men så vitt jag har förstått har man inte kunnat göra detta. Inte ens barnträdgårdslärarinnorna själva har, på fråga därom, gjort gällande att sådana föreligger, utan de menar att det nog går bra, och de har t. o. m. sagt att de får gott stöd i socialstyrelsen. Man har ändå för sig att här skall nu en omändring ske.

Skolöverstyrelsen själv har sagt att den inte i nuvarande läge och med de väldiga uppgifter den har för genomförandet av den nioåriga enhetsskolan kan ta emot detta uppdrag. Det enda den skulle kunna ta, säger skolöverstyrelsen, är ledningen över de 3, 4 seminarier som finns i landet. Dem skulle skolöverstyrelsen kunna ta hand om.

Då kommer vi in på ett kapitel som kammararens ledamöter kanske får tillfälle att diskutera framdeles. Det är frågan om hur man skall dela upp arbetsuppgifter mellan olika styrelser och verk. Det finns en tendens till sådan uppdelning, men den måste vi motarbeta. Det är nödvändigt att i stället försöka sammanföra uppgifterna till ett och samma verk som känner sig ha ansvaret. Vi har på skilda områden delat uppgifterna, och det visar sig inte lämpligt att ha det så. Då kan det inte vara riktigt att här följa herr Berghs förslag och av Kungl. Maj:t beställa en ny uppdelning.

Herr talman! Jag vill inskränka mig till detta och yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH (h): Herr talmän! Jag har bara ett par korta repliker att ge min högt ärade vän herr Karlsson i Munkedal.

Han varnade för en uppdelning av tillsynen över denna verksamhet. Det ligger en hel del i detta. Framför allt ligger motiveringen däri, att daghemmens pedagogiska uppgifter förvisso till fullo sammanfaller med förskolornas. Men, som jag sade i mitt första anfö-

rande, man får ju söka göra det bästa möjliga i varje situation. När överstyrelsen inte är beredd att ta på sig mera än förskoleseminarierna och förskolorna, får man finna sig i detta.

Nu anförde emellertid herr Karlsson som sitt väsentliga argument mot en sådan temporär uppdelning — som jag har betraktat den — att man inte borde ha två myndigheter för samma arbetsuppgift. Det är detta, herr talman, som jag har velat motverka. Om socialstyrelsen fortfarande skall ha de i huvudsak pedagogiska uppgifterna, så kommer vi att få två organ för samma arbetsuppgifter: skolöverstyrelsen och socialstyrelsen. Skall denna verksamhet utvecklas och ledas på ett i allo tillfredsställande sätt, så måste det bli en dubbelorganisation. Det är den, herr Karlsson, som jag har velat undvika. Att man inte kan undvika den med detsamma är ju en olägenhet, men en större olägenhet är det, om man kopplar in denna verksamhet så att man permanentar denna nackdel.

Herr ANDERSON, IWAR (s): Herr talman! Herr Bergh har här talat varmt för de pedagogiska synpunkterna. Tillåt en lekman att fråga: Riskerar man inte att få litet för mycket pedagogik och för mycket pekpinningar bland de grejor, som dessa småtingar sysslar med? Jag förbiser ingalunda de pedagogiska synpunkterna, men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottet förutsätter att ett visst samarbete skall ske mellan skolöverstyrelsen och socialstyrelsen, och då bör ju pedagogiken kunna få den plats som behövs.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och för-

Anslag till ferieresor för barn.

klarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 28.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 29.

Anslag till ferieresor för barn.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

Berörda anslag hade för innevarande budgetår anvisats med 2 700 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och fru *Carlqvist* (I: 115) samt den andra inom andra kammaren av fru *Ericsson* i Luleå m. fl. (II: 173), hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen ville dels besluta, att bestämmelserna om att den enskilde skulle lämna ersättning med 5 kronor för ferieresor till enskilt ordnad ferie- eller semestervistelse skulle slopas, dels under femte huvudtiteln till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag om 3 100 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 115 och II: 173, i vad de berörde förevarande anslag, till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor.

Reservation hade anförts av, utom annan, fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 115 och II: 173, i vad de berörde förevarande anslag, till Ferieresor för barn för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Anslag till ferieresor för barn.

Herr BERGH (h): Herr talman! Vi är några reservanter även på denna punkt. Den rör ferieresor för barn. Reservationen avser icke på något sätt att minska möjligheterna till sådana ferieresor. Här är fråga om ett förslagsanslag, och reservationen går ut på ett annat bedömande av anslagsbehovet än vad socialdepartementet har kommit till. Budgetåret 1951/52 gick det i runt tal åt 2,5 miljoner kronor för detta ändamål. Socialstyrelsen, som, så vitt jag vet, inte är känd för någon större återhållsamhet då det gäller anslagsaskanden, säger nu att verksamheten har visat en nedåtgående tendens under 1952. Det är på denna grund, herr talman, som reservationen är uppbyggd.

Om jag utgår från att verksamheten icke skulle ha visat en nedåtgående tendens utan under 1953/54 får samma omfattning som den hade 1951/52, då skulle här behövas cirka 2,7 miljoner kronor, om man tar hänsyn till att järnvägstaxorna har höjts med cirka fem procent, och när emellertid enligt socialstyrelsens uppgift en nedåtgående tendens har framträtt, bör 2,7 miljoner mycket väl räcka till. Detta är motiveringen, herr talman, för att man efter vår mening inte, såsom utskottsmajoriteten anser och propositionen föreslår, bör ta upp beloppet till begärda 2,9 miljoner kronor.

Nu kan det sägas att detta är ett förslagsanslag och grunderna för bidragsgivningen är bestämda. De pengar, som inte går åt, blir kvar. Men det finns väl inget skäl i världen att ta upp mera pengar på ett förslagsanslag än vad man anser kunna gå åt.

Detta är, herr talman, den korta motiveringen för vår hemställan på denna punkt. Jag ber att få yrka bifall till reservationen under punkt 29.

Herr ANDERSON, IWAR (s): Herr talman! Själva huvudfrågan har ju debatterats så ingående vid tidigare riksdagar, att där kan knappast något nytt komma fram. Jag skall därför bara säga

ett par ord beträffande reservanternas förslag.

Det är, som herr Bergh mycket riktigt medgav, frågan om ett förslagsanslag, och det betyder ju att i den mån det beräknade antalet resor inte ökar blir det överskott på anslaget. Jag tycker att det är fullkomligt meningslöst att i detta fall fingra på förslagsanslaget, när man är bunden av föreskrifter och inte vet hur många som kommer att söka bidrag.

Det är alltså den synpunkten, herr talman, som har varit vägledande för utskottsmajoriteten. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester.

Punkten 32.

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor.

Med erinran att utskottet under punkten 31 förordat, att anslaget till Bidrag till driften av semesterhem skulle höjas med 130 000 kronor utöver vad departementschefen föreslagit, hade utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Näsgård*, fröken *Andersson*, herrar *Påls-son*, *Sundelin*, *Axel Andersson* och *Malm-borg* i Skövde, fröken *Elnén*, herrar *On-sjö* och *Gustafsson* i Skellefteå samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Stipendier för underlättande av husmoderssemester för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 1 100 000 kronor.

Fröken ANDERSSON (h): Herr talman! Under denna punkt, som rör stipendier för underlättande av husmoderssemester, har det avgivits en reservation av tio av utskottets ledamöter. Kungl. Maj:t har här föreslagit ett anslag på 1 100 000 kronor. Utskottsmajoriteten har överflyttat 100 000 kronor därav till bidrag till semesterhem för husmödrar.

Jag vill understryka att det är tacknämligt att semesterhemmen får ett högre anslag. De har ju som så många andra fått bära tungan av inflationens verkningar. Det har också visat sig vara litet besvärligt att få semesterhemmen belagda, till stor del beroende på att det inte finns tillräckligt med stipendier. Det

har sagts — jag tror att det även står i handlingarna — att semesterhemmen är belagda endast till 70 procent.

Nu är det ju så, att stipendierna ofta är en förutsättning för att husmödrarna över huvud taget skall kunna komma ifrån. De måste skaffa sig ställföreträdare i hemmet för att kunna vara borta i lugn och ro — kan de inte ordna den saken, är det ganska meningslöst med semestervistelse. Stipendierna är emellertid av betydelse inte bara för dem som skall resa till semesterhem. Många ordnar ju själva sin semester — de reser till vänner och bekanta eller annorstädes — och även de är i hög grad beroende av stipendierna.

Det är som sagt av vikt att så många som möjligt kan få stipendier, och det är därför reservanterna inte har velat gå med på den nedprutning, som har skett på denna punkt, eller rättare sagt den överflyttning som företagits från den punkten till en annan. Socialstyrelsen ville ju höja stipendiebeloppen, och jag tror det finns mycket fog för det önskemålet. Departementschefen har emellertid valt en annan väg och i stället gått på ökning av antalet stipendier. Jag tror att också detta behövs, men jag vill parentetiskt i förbifarten anmärka att man får hoppas att det i framtiden kan bli en höjning även av själva stipendiebeloppen.

Stipendier är, som jag redan sagt, för många en förutsättning för att de skall kunna resa bort. Vi talar så ofta i olika sammanhang om utsläpade husmödrar, inte minst om dem på landsbygden. Våra provinsialläkare kan bära vittnesbörd om att sådana finns i stor utsträckning. Det är kanske därför ingen tillfällighet att flera landsbygdsrepresentanter står under reservationen.

Nu kan man naturligtvis diskutera summornas storlek, och man kan helt kallt fråga sig: Gör nu dessa 100 000 kronor så mycket till eller ifrån? Ja, det är klart att det blir ett ganska stort antal stipendier mer, om man följer Kungl. Maj:ts linje. Jag tycker att det är så mycket mer motiverat att göra det som inom andra yrken allt fler får allt läng-

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester.

re semester. Det är, menar jag, av vikt att den största av alla yrkesgrupper, husmödrarna, också får sina förhållanden på detta område förbättrade i möjligaste mån.

Mot denna bakgrund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under denna punkt som överensstämmer med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr BERGH (h): Det är nog riktigt, herr talman, att, såsom fröken Andersson nyss gjorde, ställa diskussionen av denna punkt i samband med den punkt som avgjordes näst dessförinnan. Där hade departementschefen, som det redan upplysts, föreslagit bibehållande av det nuvarande statsbidraget till semesterhem. Avdelningen föreslog emellertid en höjning av statsbidraget från 2 kronor per dag och gäst till 2 kronor 50 öre. Vi tog intryck av den uppgift, som lämnats, att när statsbidraget år 1946 utgick första gången, var dagskostnaderna beräknade till omkring 3 kronor, medan de nu uppgå till omkring 9 kronor. Vi fann då att om semesterhemmen skulle kunna fylla sin uppgift och över huvud taget kunna fungera, måste man se till, att avgifterna inte behöver åka alltför mycket i höjden. Detta var motiveringen till utskottets förslag att höja statsbidraget från 2 kronor till 2 kronor 50 öre. Men detta kostade 130 000 kronor. Det är ju en honnett ambition inom statsutskottet att inte öka utgifterna annat än i nödfall, och vi fann att det på den punkt, som nu diskuteras, faktiskt föreligger en prutningsmöjlighet.

Det är att märka att höjningen av anslaget till husmodersstipendier enligt departementschefens uttalande icke skall användas till att höja själva stipendiebeloppen, utan avsikten är att öka stipendiernas antal. Räknar man då ut vad den höjning av anslaget med 200 000 kronor, som avdelningen och statsutskottets majoritet föreslår, betyder i form av ökat antal stipendier, så finner man, om man utgår ifrån att stipendierna, såsom rätt vanligt är, uppgår till 50 kronor, att ma-

joritetens förslag ger 4 000 nya stipendier.

Om man vill ha en uppfattning om vad dessa 4 000 nya stipendier betyder, kan det vara av värde att veta, att 1951 reste 24 450 husmödrar till enskilda hem, 7 280 husmödrar till semesterhem, sammanlagt alltså i runt tal 32 000. Också för 1953/54 räknar socialstyrelsen med cirka 32 000. 4 000 nya stipendier betyder alltså, att ytterligare ca 13 % av de resande kan få stipendium. När vi genom att minska det här begärda beloppet 1,1 miljon ändå höjer fjolårets stipendieanslag med 200 000 kronor, har vi menat oss därmed åstadkomma en avsevärd ökning av antalet stipendiater.

Det är dessa avväganden, herr talman, som ligger bakom majoritetens förslag, och jag vågar ge uttryck åt den mening, att det är en god avvägning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru SVENSON (bf): Herr talman! År 1937 tillsatte Kungl. Maj:t en utredning, som tog sig namnet statens fritidsutredning. Utredningens direktiv avsåg också frågan om semester åt arbetstyngda husmödrar. Denna utredning gjorde en omfattande försöksverksamhet. Man anordnade semesterverksamhet på olika folkhögskolor, mest efter ett mönster ifrån Katrinebergs folkhögskola i Halland, där Svenska landsbygdens kvinnoförbund tidigare hade anordnat semester för landsbygdens husmödrar.

Denna försöksverksamhet, som bedrevs på olika håll i vårt land efter olika program, slog mycket väl ut. Men det stod ganska snart klart för utredningen, att man inte bara hade den vägen att gå för att kunna ge husmödrarna en tillfredsställande semester, utan man måste även gå andra vägar. Redan före den tiden hade en del kvinnoorganisationer skapat sig egna semesterhem, och den formen har vi ju än i dag funnit tillfredsställande. Semesterhemmens antal har vuxit, och husmödrarnas lovord över sin vistelse där har varit stora.

Det var emellertid också klart för ut-

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester.

redningen, att det fanns husmödrar som ville resa på semester som de ordnade på annat sätt. Vi konstaterade genom brev, skrivelser och andra kontakter som vi fick, att det fanns många som bildat eget hem långt borta från sina föräldrahem och av ekonomiska skäl aldrig hade kunnat besöka föräldrarna, och det fanns många mödrar som aldrig kunnat resa och hälsa på sina barn som flyttat ifrån dem. Av den anledningen ansåg utredningen, att staten borde kunna gripa in och ge stipendier för dylika ändamål. Så skedde också, och i alla de ansökningar, som kom in till oss och som vi granskade, skildrades människooöden som grep oss starkt. Vi förstod att det var en utväg, som måste anlitas.

Vad som gläder mig i dag är, att jag kan konstatera att statsrådet också har insett nödvändigheten av att utöka stipendierna just för husmoderssemester. Det är ingen tvekan om att de medel, som står till förfogande för dessa stipendier, är alltför knappt tilltagna. Man skulle önska, att man hade möjlighet att ge större stipendier. Men när man under årens lopp har suttit i en semesterhemsnämnd och fördelat dessa stipendier, har man i alla fall varit glad att kunna ge så många som möjligt, om man än fått ge en mindre summa. Därför vill jag uttala min tillfredsställelse över att Kungl. Maj:t föreslagit en utökning av stipendiernas antal, och jag vill därför också yrka bifall till den reservation som till utskottsutlåtandet avgivits av herr Näsgård m. fl.

Herr BERGH (h): Herr talman! Jag skall be att få lämna en kompletterande uppgift, för att kammaren skall få ett bättre begrepp om vad den av utskottets majoritet föreslagna ökningen innebär.

I mitt föregående anförande ställde jag ökningen i relation till antalet resenärer. Man kan också räkna på ett annat sätt, som ger en mera pregnant bild. Om jag räknar med att anslaget var 800 000 kronor och det nu föreslås av majoriteten till 1 000 000 kronor, innebär det en höjning med 200 000 kronor. Om vi använ-

der 50 kronor i genomsnitt på varje stipendium, betyder det att 20 000 husmödrar får stipendier mot 16 000 under innevarande år under i övrigt lika förhållanden. Detta innebär en ökning av antalet stipendier med 4 000 eller med 25 procent.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Jag har tillåtit mig att reservera mig, trots att det innebär en anslagshöjning. Jag hade tänkt att vi skulle kunna undgå det, men när statsutskottets tredje avdelning gjorde en omjustering av dessa båda anslag, ansåg jag mig inte kunna godta det utan vidare.

Departementschefen har efter noggrann utredning föreslagit en höjning med 300 000 kronor för dessa stipendier. Tredje avdelningen i statsutskottet tog — litet lättvindigt, tycker jag — och flyttade över 100 000 kronor från stipendieanslaget till ett annat anslag, som vi nyss har behandlat, nämligen till anslaget för semesterhem, för att det anslaget skulle kunna höjas med 130 000 kronor. Jag förstår mycket väl att man varit angelägen att slippa tillstyrka en så stor höjning som 130 000 kronor, men jag tycker i alla fall att det hade varit det riktigaste. När nu kammaren redan bifallit utskottets yrkande om en höjning av anslaget till semesterhem, så står vi inför den situationen att om vi under anslaget för husmoderssemester skall få samma belopp som Kungl. Maj:t föreslagit, måste vi gå med på den höjning som föreslås i reservationen.

För min del anser jag dessa stipendier så viktiga ur landsbygdssynpunkt, att jag inte tvekar att förorda Kungl. Maj:ts förslag, trots att det genom utskottets omredigering kommer att innebära en höjning av budgeten.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Herr Näsgård ansåg att utskottet hade »lättvindigt» överfört medel från det

Anslag till stipendier för underlättande av husmoderssemester.

ena anslaget till det andra. Jag kan försäkra både herr Näsgård och kammarens övriga ledamöter, att detta inte alls skedde på ett lättvindigt sätt. Vi har grundligt behandlat både den föregående punkten och den punkt, som nu är före.

I fråga om den förra punkten var det inom avdelningen mycket starka krafter i rörelse för att man skulle gå till mötes de önskemål, som framförts om en förstärkning av statsbidraget till semesterhem. Inom avdelningen var man medveten om att det behövs ett högre statsbidrag till semesterhem. Till dessa hem kommer många kvinnor, som inte har några anhöriga att resa till. De frivilliga krafter, som arbetar vid dessa semesterhem, har många bekymmer för att klara debet och kredit. Vi blev därför ense om att höja detta anslag, men vi sade oss att då denna höjning kräver 130 000 kronor, enligt de beräkningar som socialstyrelsen gjort och departementschefen godtagit, måste vi på annat håll söka täckning för åtminstone den största delen av beloppet.

När vi granskade punkten om stipendier för husmoderssemester fann vi, såsom herr Bergh tidigare har anfört, att socialstyrelsen förordat en höjning av anslaget med 200 000 kronor, medan departementschefen velat uppräknat anslaget med 300 000 kronor. Departementschefen har som motivering för den av honom förordade anslagshöjningen pekat på den av arbetsmarknadsstyrelsen företagna undersökningen av möjligheterna att utvidga denna semesterbidragsverksamhet till att omfatta husmödrar, som sällan eller aldrig får någon semester, d. v. s. framför allt landsbygdens husmödrar. Utredningen har varit enig om att om något skall kunna uträttas på detta område, kan det inte ske genom en statsorganisation, utan man får i stället vädja till föreningslivet ute i bygderna att inrikta sina krafter på att få fram lämpliga personer som kan träda i husmors ställe ett par veckor. För att få till stånd denna utveckling är det, framhåller departementschefen, nödvändigt med upplysningsverksamhet.

Jag är övertygad om att flertalet av kammarens ledamöter liksom jag har den erfarenheten att om man skall kunna driva fram intresset på denna väg — som är den enda framkomliga — tar det ändå ganska lång tid innan man kan nå människorna och komma i sådan kontakt med dem att man verkligen kan förmå dem att gripa in. Vi sade oss att med hänsyn till detta faktum kan man kanske i praktiken inte för innevarande år nå fram till den utvidgning av verksamheten, som varit förutsättning för departementschefens höjning av anslaget. Vi har därför resonerat som så, att man då kanske kan ta 100 000 kronor från detta anslag, utan att det behöver medföra några större svårigheter. Det gäller ju här att nå nya grupper av behövande husmödrar. Vi skall naturligtvis sträva efter att få till stånd denna utvidgning av verksamheten, men jag tror inte att den kan åstadkommas så snabbt som departementschefen förutsätter.

Inom avdelningen och utskottet har vi alltså kompromissat oss fram till det förslag som vi stannat för. Vi tog alltså 100 000 kronor från detta anslag. Av återstoden får 30 000 kronor bli ett överskrivande, varjämte vi överskridit anslaget med 10 000 kronor på en annan punkt som vi längre fram kommer till.

Jag har, herr talman, under flera år varit ordförande i en husmoderssemester nämnd, och jag känner väl till denna välsignelsebringande verksamhet. Jag skulle därför nästan kunna rösta för hur mycket pengar som helst för detta ändamål. Men vi måste ju ändå hålla oss inom den ekonomiska ram som är uppdragen. Vid riksdagens början framfördes från olika håll, inte minst ifrån fröken Anderssons meningsfränder, maningar om att iakttaga ökad försiktighet när det gäller statens utgifter. Det är ganska roligt att se, hur fröken Andersson själv söker förverkliga dessa maningar. Det är inte första gången som man på det hållet i sitt handlande uppträder på ett diametralt motsatt sätt mot vad man tidigare predikat som det enda rätta.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Då kammarens ledamöter utan vidare varit med om att höja anslaget under föregående punkt och där godkänt utskottets utlåtande, bör man lugnt kunna bifalla utskottets hemställan under nu förevarande punkt. Ett bifall till utskottets förslag medför i alla fall en höjning av anslaget till denna verksamhet med 200 000 kronor, vilket inte är dåligt i dessa tider. Även om man siktar på att utvidga verksamheten till nya grupper, tror vi, som sagt, inte att man så snabbt som man räknat med kan nå så många som man hoppats.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande som tidigare framstälts om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering me-

delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 61.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 33—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 600 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallenheim* m. fl. (I: 218) och den andra inom andra kammaren av fröken *Öberg* m. fl. (II: 296), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte, utöver det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet av 15 600 kronor till ett inackorderingshem i Östersund, anvisa ytterligare 31 000 kronor i reservationsanslag för inrättande av två nya inackorderingshem under budgetåret 1953/54,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Hammar* m. fl. väckt motion (II: 164), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att medel skulle anvisas för inrättande av ytterligare sju inackorderingshem.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 218 och II: 296 ävensom motionen II: 164 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 15 600 kronor.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Reservation hade anmälts av herrar *Sundelin, Axel Andersson, Malmborg* i Skövde och *Lindholm, fröken Elmén*, herrar *Åkerström* och *Gustafsson* i Skellefteå, fru *Ericsson* i Luleå samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 164 samt med bifall till motionerna I: 218 och II: 296 till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 46 600 kronor.

Herr ANDERSSON, AXEL (fp): Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation, i vilken nio reservanter från olika partier yrkat att utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit skall beviljas medel till inrättande av ytterligare två inackorderingshem. Socialstyrelsen hade för sin del begärt, att det skulle komma till stånd sju nya inackorderingshem. Den tanken har också upptagits i en motion, medan det i en annan motion föreslagits att det skulle bli ytterligare två sådana hem, och det är på den linjen som också reservanterna har slagit in.

Herr Gustaf Karlsson sade nyligen under debatten, att vi här i kammaren ofta har olika meningar om på vilka punkter man skall spara, och det är naturligtvis alldeles riktigt konstaterat. Men tyvärr är det också så, att vi inte alla gånger är överens om vad man menar med sparsamhet. Det är inte alltid säkert att man sparar genom att snåla in såsom skett i detta fall.

Jag skall inte gå närmare in på hela det stora problem, ungdomsvårdsproblemet, som det egentligen här är fråga om. Jag misstänker att någon av motionärerna också kommer att säga en del i denna fråga, och jag nöjer mig därför med att erinra om att i de ungdomsvårdsskolor, som vi har, kostar eleverna staten 24 kronor om dagen, medan i de inackorderingshem, där man tar om hand försöksutskrivna elever från ungdomsvårdsskolorna, kostar ele-

verna staten 1 krona 91 öre om dagen, alltså inte ens en tolfedel av kostnaderna för samma pojkar och flickor när de vistas på ungdomsvårdsskolorna. Dessa inackorderingshem behöver alltså inte i så många fall lyckas med sin uppgift, nämligen att sörja för dessa ungdomar på det sättet, att de inte behöver återvändas till ungdomsvårdsskolorna, för att man skall ha tjänat in den merutgift som reservanterna här föreslår. Härtill kommer naturligtvis också att de unga, som man på detta sätt hjälper till en ordentlig start i livet igen och till att bli nyttiga samhällsmedlemmar, i fortsättningen, i stället för att vara tärande, kommer att bli givande samhällsmedlemmar.

Det sägs i utskottsutlåtandet från majoritetens sida, att det här är fråga om en försöksverksamhet, som man ännu inte har tillräcklig erfarenhet av. Vi tror inte att det är riktigt. Man har redan så pass goda erfarenheter från dessa inackorderingshem, att vi anser det vara värt att man vid detta tillfälle bestämmer sig för att skapa åtminstone ytterligare två möjligheter för dessa ungdomar, som så väl behöver ett stöd när de kommer ut från ungdomsvårdsskolorna och som annars har så svårt att finna sig till rätta i samhället.

Jag vågar, herr talman, vädja till kammarens ledamöter att tänka på att det i detta fall nog är det riktigaste sättet att spara att följa reservanternas linje och att tänka på att riksdagen sällan har möjlighet att med så liten uppoffring göra så mycket för så många människor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Fru WALLENTHEIM (s): Herr talman! Tacksamt har jag läst den positiva skrivning i sak, som föregår utskottets avstyrkande av vår motion.

I samband med debatten förra året om förbud att döma ungdom under 18 år till ovillkorligt frihetsstraff underströks de olyckliga arvsbetingelser, i

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

många fall sociala eller andra nedbrytande miljöförhållanden, som många ungdomar allt fortfarande lever under i vårt land. Detta faktum, liksom den psykiska skörhet, debilitet och kanske dröjande mognad som ofta utmärker missanpassade ungdomar, vågar jag frammana ännu en gång som en bakgrund till motionens yrkande.

Flertalet ungdomar, som kommit utför, har inte bara saknat ett riktigt hem. De äro utarmade på känsloupplevelser, som förmedlat någonting av trygghet, förståelse och värme. Likgiltighet inför deras svårigheter, behov och längtan, ja, inför deras existens över huvud taget har många gånger visats dem från föräldrarnas eller andra vårdhavares sida. Efter hand har dessa ungdomar sedan kvalificerat sig för att tagas in på en ungdomsvårdsskola. På skolan har man — i varje fall på senare år — efter fattig förmåga och med utnyttjande av personalens yttersta kraftresurser försökt att kompensera dessa ungdomar för vad de har gått miste om, att ge dem trivsel och hemkänsla, att få dem att fatta och tro på att det verkligen finns någon enda människa som bryr sig om dem trots deras dumheter, för att på det sättet genom en växande förtroendekontakt försöka bygga upp först och främst en social anpassningsvilja och så småningom, så gott det går, en motståndskraft som är tillräckligt stark för att hjälpa dem när de skall försöka stå på egna ben igen. Låt oss erkänna att vi kräver mycket mera av dessa ungdomar — sett från deras utgångsläge — i fråga om självdisciplin och motståndskraft, än vi kräver av vanliga, normala, av föräldraomsorg skyddade ungdomar. Minnen, känsloreaktioner och den uppladdade aggressiviteten — inte minst naturligtvis inför frihetsberövandet i och med intagningen på ungdomsvårdsskola — gör att det tar lång tid innan eleven accepterar skolan som någonting gott. Inte förrän tiden för försöksutskrivningen närmar sig har man kanske lyckats framkalla några uttryck för solidaritetskänsla och positiv inställning, några uttryck för att den unga inför sko-

lan och människorna där har en känsla av att s. a. s. vara hemma.

Så skall den unga på nytt få sin chans. Alla måste förstå, att det är en verkligt svår uppgift att arbetsplacera en sådan här ungdom. Några sakupplysningar om de ungas beteende och förutsättningar måste man rimligen i förtroende ge arbetsbefälet, till alla väjdanden om fålamod och överscende. En dålig bostad, en trist eller mindre lyckad inackorderingsmiljö — i de allra flesta fall utan varje möjlighet till personlig omvårdnad och tillsyn, som dessa ungdomar så väl behöver — är vad som finns att tillgå vid utskrivningen. Resultatet blir helt naturligt ofta så att de unga trivs inte, de missköter jobbet, sin fritid, slarvar med maten och med sin ekonomi. Undan för undan sjunker de djupare nedåt, får kontakt med sitt gamla gäng eller kommer in i nya. Därmed har vi den trista utvecklingen; trots många gånger ärliga och goda föresatser vid utskrivningen är dessa unga snart färdiga för återintagning. Historien upprepas kanske flera gånger för en och samma elev, med följd att skadan djupnar och anpassningsbarheten blir allt mindre.

Omställningen från en skyddad anstaltsmiljö, då en sådan här ungdom med begränsade psykiska och andra resurser genom försöksutskrivningen ställes inför uppgiften att klara sig i det närmaste på egen hand, i en hård tillvaro utan, ör anstalten, är alltför brysk och riskfylld. Bristen på lämpliga slussningsmöjligheter — exempelvis via sådana inackorderingshem som de här ifrågavarande — innebär att en begynnande och lovande förbättringsprocess, som börjat på skolan, inte stimuleras och underbygges så som önskligt vore. Det är visserligen sant att ungdomsvårdsskolorna håller kontakt med sina elever, att vi har eftervårdskonsulenter och att varje utskrivnen elev får en övervakare. Men tyvärr är det så, att långt ifrån alla av dessa övervakningsuppdrag skötes på det sätt man skulle önska. Övervakaren har inte tid eller kan inte engagera sig så mycket som varje enskild individ verkligen skulle behöva. Eftervårdskonsulenterna är för få,

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

deras huvudsakligaste uppgift är att ingripa när det trasslar till sig, och de kommer ofta alldeles för sent. Skolans möjligheter att genom brev och personlig kontakt hålla de unga under armarna är begränsade med hänsyn till såväl tid som krafter. Ingendera vägen erbjuder heller tillnärmelsevis en likvärdig möjlighet att ge den unga pojken eller flickan vad de bäst och åtminstone under en övergångstid så innerligt väl behöver: en personlig omvårdnad och tillsyn, en familjetillhörighet.

1942 års skyddshemsutredning föreslog som ett komplement till ungdomsvårdsskolereformen ett 40-tal inackorderingshem i socialstyrelsens regi men drivna av ideella organisationer. Utan att förfalla till någon övertro på inackorderingshemmens betydelse torde man, med hänsyn till vad jag här förut sagt, ha fog för ett påpekande att den kritik, som ofta riktas mot ungdomsvårdsskolorna och deras arbetsresultat, också borde beakta att den stödande eftervårdsorganisationen ännu i denna dag inte till mer än $\frac{1}{4}$ är i verksamhet.

Utskottets majoritet framhåller, att ett bifall till departementschefens begäran om en förstärkning av årets anslag för att — utöver de två hem som sattes i gång i höstas — säkerställa det nu påbörjade hemmet i Östersund, som för övrigt blir det första för flickor, innebär en betydlig och snabb förbättring. Jag vill visst inte bestrida detta, men vi skulle, herr talman, ändå inte komma upp till mer än 11 hem av de 14 hem, vartill medel anvisades åren 1946—48, och vi skulle inte ha mer än 55 platser tillgängliga för villkorligt utskrivna ungdomsvårdsskoleelever, eftersom hälften av platserna avses för vanlig normal, bostadslös ungdom.

Socialstyrelsen har med bekymmer inför den avstannande utbyggnadstakten begärt att få inrätta ytterligare sju hem. Departementschefens avstyrkande motivering, att eftervårdsverksamheten är föremål för översyn av ungdomsvårdsskoleutredningen och att inackorderingsverksamheten fortfarande är av försöksnatur, har jämväl utskottsmajoriteten

upptagit som sin. I likhet med reservanten måste jag säga, att när inackorderingshemmen varit under utbyggnad och i gång under sju år och socialstyrelsen anför att erfarenheterna varit synnerligen goda, tränger sig den frågan på hur lång tid man verkligen kan anse vara behövlig, innan ett försöksstadium har passerats.

Det synes med hänsyn till de vunna erfarenheterna mindre troligt, att ungdomsvårdsskoleutredningen skulle vara betänkt på eller kunna anvisa andra och bättre slussningsmöjligheter än vad dessa av I. O. G. T. drivna hem erbjuder. Även om det glädjande nog skulle vara möjligt att komma fram med sådana uppslag, kommer det väl ändå, herr talman, att ta en hel del tid, innan man hinner realisera dem. Kan man under tiden hjälpa några av våra ungdomsvårdsskoleelever till rätta med hjälp av de 31 000 kronor, som vi begär, är det enligt min mening en utgift som är fullt försvarlig.

Jag förstår innerligt väl departementschefens svåra och maktpåliggande uppgift att göra den tvungna avvägningen av tillgängliga medel mellan de många nödvändiga och behjärtansvärda anspråk, som reses från alla håll. I beaktande av detta har vi, även om vi naturligtvis anser att det föreligger behov av många fler inackorderingshem, i vår motion stannat för att begära pengar för ytterligare två hem. Vi motionärer befinner oss i den lyckliga positionen att som argument också kunna påvisa, att ett bifall till motionen inrymmer möjligheter till betydande besparingar på andra områden inom verksamheten. Såsom den ärade reservanten anfört, kostar ju nu vistelsen på ungdomsvårdsskola 24 kronor 51 öre för elev och dag. Varje gång en försöksutskriften misslyckas, måste han tas tillbaka till ungdomsvårdsskolan, och detta innebär en avsevärd kostnadsbelastning. Ställer man mot denna tvingande merkostnad det lilla bidrag, som staten betalar för driften av inackorderingshemmen, framgår därav tydligt, att ett större satsande på denna stödverksamhet är statsfinansiellt förmånligt.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Ungdomsvårdsskoleväsendet drar oerhörda kostnader. Dessa har riksdagen påtagit sig i medvetande om att vi inte kan komma ifrån att ta hand om den ungdom, som spårat ur, och att en sådan underlåtenhet skulle för samhället i stort medföra en oändligt mycket större kostnadsbelastning till allt annat elände. Men trots de väldiga statsutgifterna på detta avsnitt av femte huvudtiteln går vi ändå inte, om man ser till målsättning och resultat, mer än låt oss säga två tredjedelar av vägen. När man av sparsamhetsskäl är tveksam att gå den återstående biten, är det enligt mitt sätt att se en sparsamhet som är mer än diskutabel. Först med en verklig utbyggnad av en effektiv eftervårdsverksamhet skulle, därom är jag helt övertygad, räntabiliteten av de tidigare nedlagda pengarna bli vida större, först och främst på denna anslagstitel men även i många andra sammanhang.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den under punkt 38 avgivna reservationen, vilket innebär bifall till motionen nr 218 i denna kammare.

Herr BERGH (h): Herr talman! Med anledning av den ärade talarinnans inlägg erinrar jag mig det gamla men inte alldeles innehållslösa ordstavet, att det bästa är det godas fiende.

Den mycket vidlyftiga exposé, som den ärade talarinnan har lämnat, ger ju närmast vid handen att framgången i bekämpandet av ungdomsbrottsligheten skulle vara avhängig av ett bifall eller avslag på reservanternas yrkande. Man frestas också till den föreställningen, att den eftervård, som det på detta område är fråga om, endast koncentreras till dessa inackorderingshem. Om reservanterna litet närmare velat studera propositionen i vad den avser anslaget till omkostnader för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, skulle de ha funnit att för eftervård och utackordering i årets riksdag anvisats ett belopp av 245 000 kronor. Det är tillstyrkt av

utskottet och redan beslutat av kammaren för en liten stund sedan. Det förhåller sig alltså på det sättet, att den verksamhet, varom här är fråga, intar en mindre del av den eftervårdsverksamhet som det över huvud taget gäller.

Det kan mycket väl vara riktigt, som herr Andersson i egenskap av reservant sade, att erfarenheterna av denna verksamhet är så goda, att man redan nu borde kunna finna tillräckliga motiv för att bifalla reservationen. Det är mycket möjligt att så är fallet. Men när man skall bedöma den detaljen får man väl ändå observera att det anslag, det här gäller, första gången uppfördes 1946 och att antalet inackorderingshem sedan har ökat undan för undan. I fjol anvisades medel till åtta hem, men nu räknar vi med att det skall bli elva hem. Det är inte någon stagnation, som de senaste åren har visat sig på detta område, utan det har varit en fortgående utveckling. Att utskottet nu inte tillstyrker en utökning av hemmens antal med ytterligare två eller med sju, såsom en folkpartistisk motionär och socialstyrelsen har begärt, hänger naturligtvis samman med att vi avvaktar det förslag i detta avseende, som kommer att framläggas av ungdomsvårdsskoleutredningen.

Efter vad som sagts mig, beräknar man, att utredningens förslag skall bli färdigt 1953 — jag hoppas i så god tid, att det kan föranleda en omprövning i kanslihuset och att förslag om en eventuell utökning kan föreläggas nästa års riksdag.

När alltså, herr talman, här är tal endast om ett litet avsnitt av eftervården, när vi vidare satsar ganska mycket pengar på dennas övriga områden och när vi finner det i och för sig önskvärt, att även denna del utvecklas, men vi först vill avvakta ungdomsvårdsskoleutredningens förslag, tycker jag att de övervägande skälen talar för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, vilket även utskottsmajoriteten tillstyrkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Herr MOGÅRD (s): Vi har under den sista timmen hunnit med att bevilja omkring 10 miljoner kronor till ungdomsvårdsskolorna i landet. Däri innefattas även anslagshöjningen på närmare en miljon kronor för löner till personalen vid dessa skolor.

Jag tror inte att herr Bergh behöver vara orolig för att inte vi vanliga enkla ledamöter av denna kammare, utan att tillhöra statsutskottet, observerat detta och även känt ett visst medlidande med dem som har att göra upp inkomst- och utgiftsstaten för socialvården här i landet. Men när vi lägger ner så stora belopp på denna detalj av vår offentliga socialverksamhet, är det naturligt, att man frågar sig, om dessa belopp fyller sitt ändamål och i vad mån vi kan göra besparingar genom att omplacera dem på lämpligt sätt.

Det stora betänkande angående vården av det klientel, som sedan kom att befolka ungdomsvårdsskolorna, vilket lades fram år 1942, var ganska systematiskt. Det sökte gå igenom denna vårdform från så att säga begynnelsen till änden. Man hade dystra erfarenheter av våra skyddshem och av vården av de missanpassade och asociala ungdomar, som fanns där. Utredningen kom till att ett av felen med den gamla skyddshemorganisationen var att eleverna släpptes ut, när de hade gått igenom anstalterna, utan att någon tänkte på hur deras framtid skulle gestalta sig. Var och en som under årens lopp deltagit i sådant arbete vet också, att det är först *efter* skyddshems- och ungdomsvårdsskolevistelsen som de verkligen stora och farliga problemen uppstår för denna art av ungdom. Detta gäller även sedan den nya organisationen tagit form. Det har visat sig även nu, att det ofta är just under tiden efter utskrivningen från ungdomsvårdsskolorna som de stora och kritiska stunderna inträder. Det ser vi inte minst här i Stockholm, där vi har att göra med en mängd av pojkar, och ibland även några flickor, från ungdomsvårdsskolorna. Jag vet mycket väl, att det allmänna därvidlag försöker göra sitt bästa: rektorerna och styrelserna för

ungdomsvårdsskolorna försöker sätta sig i förbindelse med hemorterna för att få tillsyn över de unga. Jag vet, att exempelvis Stockholms stad har upprättat en mängd ungdomshem eller fritidshem, hur man nu skall kalla dem, dit utskrivna elever får söka sin tillflykt. Detta är också alldeles som det bör vara.

När vi nu inrättat en sådan här organisation och lagt ned stora pengar på den, så är det självklart, att vi måste tillse att den fungerar även efter utskrivningen. Jag tror, att det är där vi har att se kärnpunkten i det relativt lilla problem, som vi har framför oss i dag. Det gäller ett anslagsbelopp på 31 000 kronor. Man skulle kunna tänka sig att gå på socialstyrelsens förslag, som en motionär i andra kammaren gör, och acceptera alla de äskade inackorderingshemmen, men reservanterna har varit blygsamma och nöjt sig med endast två. Jag tror inte, att Kungl. Maj:t förlorar i prestige eller ens har något att invända, om riksdagen beviljar detta lilla belopp. Det framgår inte heller av statsverkspropositionen, att Kungl. Maj:t på detta område hyser några större betänkligheter. Men däremot är jag övertygad om att många av de frivilliga organisationer, som strävar efter att upprätta sådana här inackorderingshem, skulle känna en viss besvikelse, om man nu ryggar de, som jag förmodar, såsom löften upptagna förespeglingar de tidigare fått.

Ty här är det ju en relativt ny och god princip, man söker föra igenom. Jag har förstått av diskussionen förut i dag här i kammaren, att man börjat i viss mån tvivla på anstaltsväsendets förmåga att vara perfekt, och man har talat om familjedaghem, som skulle ersätta anstaltsvården. Vi hörde nyss herr Karlssons i Munkedal mycket värtaliga framhållande av nödvändigheten av upplysningsverksamhet när det gäller att finna en ny form på hemhjälpsverksamhet baserad på frivilliga insatser. På detta område är det precis samma sak som kommer igen: man söker komplettera det allmännas insatser med vad frivilliga ideella organisationer kan och vill göra på området.

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

Jag är övertygad om att det just är här vi skall finna, om inte en väg till att ersätta de anstalter, som det allmänna nödgats inrätta, så dock en viss komplettering av vården. De som tillhör en ideell organisation har ofta ett starkt verksamhetsbegär och en varm medkänsla för sina medmänniskor, icke minst de pojkar och flickor, som har råkat ut för äventyr i livet och vistats på dessa skolanstalter. De som tillhör en sådan ideell organisation har vanligen möjligheter att nalkas dem på ett sätt, som det är svårt för vanliga tjänstemän eller byråkrater att göra. Därför är det även på detta område av stor betydelse att man inte dekuragerar de ideella organisationerna i deras strävan att härvidlag komplettera vad det allmänna gör.

Det är ur denna synpunkt som det synes mig att kammaren just inte begär någon särskild försyndelse vare sig emot sparsamhetens eller lojalitetens principer, om den förmerar anslagsbeloppet av 10 miljoner kronor till ungdomsvårdsskolornas verksamhet med ytterligare 31 000 kronor. Och därför ber jag för min del att få hänvisa till vad jag här anfört som motivering till att jag nu ansluter mig till reservationen.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle: Herr talman! Det var herr Bergh, som gav mig anledning att begära ordet till en kort replik. Herr Bergh tycks ha den uppfattningen, att det bara är han och utskottets majoritet, som sitter inne med kunskap om att det även på andra områden göres åtskilligt numera för eftervården av de ungdomar, som kommer ut från ungdomsvårdsskolorna. Det har nog också reservanterna kännedom om.

Vad däremot utskottets majoritet inte tycks ha haft riktigt klart för sig är att det knappast på annat sätt lämnas ungdomarna en så god hjälp som just vid dessa inackorderingshem, och framför allt att det inte sker så billigt för staten som genom att dessa frivilliga krafter utnyttjas.

Vidare menade herr Bergh, att reservanterna tog litet lättvindigt på detta och att de inte erkände att det var fråga om en försöksverksamhet. Men vi kan ju hänvisa till att socialstyrelsen, som ju bör vara sakkunnig på detta område, hade begärt sju stycken nya inackorderingshem, medan vi nöjt oss med att begära två.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s): Herr talman! Jag vill bara komma med några få synpunkter på denna fråga med anledning av att fru Wallentheim talade om den lag, som vi fått och som förbjuder arbota straff för ungdom under 18 år.

Jag menar att denna lag kommer att ställa stora krav på socialvården och kommer också att medföra ännu större krav på kvalificerade möjligheter för övergången till det fria arbetslivet i samhället, vilket ju ändå är målet för den uppfostran som socialvården vill ge. Jag tror att de inackorderingshem, som det här är fråga om, kommer att få sin stora betydelse just när det gäller denna övergång från anstaltsliv till ett fritt liv ute i samhället. Jag tror också att antalet av dem, som *borde* få förmånen av att vistas på ett inackorderingshem, blir allt högre och högre.

Det är därför ovedersägligt att behovet av allt flera sådana inackorderingshem är stort, och om man genom denna form av socialvård, som dock är oerhördt billig, kan återinpassa de unga i samhället, så att de där kunna — som herr Andersson påpekat — göra sin arbetsinsats till gagn både för sig själva och för arbetslivet, så anser vi motionärer de för detta ändamål anslagna medlen vara väl använda pengar. Det vore önskvärt, att kammaren i motsats till statsutskottets majoritet hade samma syn på den saken.

Vad motionärerna begärt är en höjning av anslaget för detta ändamål från av departementschefen föreslagna 15 600 till 46 600 kronor. Detta innebär alltså en ökning av statsutgifterna med 31 000 kronor. Med hjälp av dessa 31 000 kro-

Ang. bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.

nor skulle det bli möjligt att upprätta ytterligare två inackorderingshem. Borde det inte vara angeläget för riksdagen att genom att anslå den enligt min mening ringa summan av 31 000 kronor medverka till att ett större antal ungdomar än nu kan få förmånen att åtnjuta det stöd och det inflytande i god riktning, som ges dem på dessa inackorderingshem? Att de utgör ett gott arbete har några av oss varit i tillfälle att konstatera genom besök på sådana hem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr BERGH (h): Herr talman! Jag vill bara i korthet konstatera, att det inte bara är fråga om dessa inackorderingshem utan att det också finns andra hjälpmedel, och jag vill vidare upprepa, att vi har att före årets slut vänta resultatet av en utredning, som tar upp hela frågan om eftervården. Att under sådana förhållanden gå reservanternas väg måste väl ändå vara ganska orimligt.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! Jag vill i korthet deklarerera, att jag är för reservanternas förslag i denna del. Detta innebär naturligtvis ingen förebråelse mot statsutskottets majoritet eller mot dem som förordat den försiktiga linjen. Mitt ståndpunktstagande bestäms av att jag tror att dessa inackorderingshem inte bara bedriver försöksverksamhet utan hunnit så långt att man redan känner till vad det slutliga resultatet blir. Jag vågar det påståendet, att man med inrättandet av dessa inackorderingshem har beträtt en linje, som verkligen kommer att visa sig vara tillämplig i framtiden. Den kommer att användas i ännu större utsträckning än nu, för det första därför att dessa ungdomar kommer bort från de större anstalterna och det onormala livet där, för det andra därför att de på inackorderingshemmen kommer tillsammans med ungdomar av vanlig normal beskaffenhet, för det tredje därför att det är frå-

ga om små hem och för det fjärde därför att man här har engagerat frivilliga krafter ifrån ideella organisationer och dessutom från kommunernas sida rönt ett intresse som bör uppmuntras.

Jag vågar alltså det påståendet, att det inte föreligger den minsta risk för att ungdomsvårdsskolutredningen inte skulle komma till det resultatet, att denna linje i fortsättningen skall följas i ännu större omfattning än nu sker.

Det är fråga om en verksamhet som behöver stimuleras, och denna stimulering bör markeras genom att vi nu är något generösare än statsutskottets majoritet. Därtill kommer att inackorderingshemmen är mycket billiga. Även om staten skulle betala hela värdkostnaden där, 8 kronor om dagen, uppgår den bara till en tredjedel av värdkostnaden på ungdomsvårdsskolorna. Jag tror också att tillkomsten av nya inackorderingshem skulle kunna föranleda att man kunde våga sig på tidigare utskrivning av vissa elever från ungdomsvårdsskolorna; man visste att man hade en karantän att skicka eleverna till, varifrån de så småningom kunde slussas ut i friheten.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Det var mycket generöst av herr Göransson att inte döma statsutskottets majoritet som mindre intresserad av denna angelägenhet än han själv och reservanternas. För denna generositet är jag för min del mycket tacksam och säkerligen även utskottets övriga ledamöter. Jag vill försäkra, att vi är lika intresserade av denna fråga som han.

Men när det pågår en utredning, vill man ju avvakta den, och när jag nu har begärt ordet för att rekommendera kamraren att följa utskottets förslag, vill jag samtidigt rikta en hemställan till socialministern att medverka till att ungdomsvårdsskolutredningen så snart som möjligt kommer fram med ett förslag som ger riktlinjer för verksamheten på detta område. Men intill dess att så skett tror

jag ändå att det är nödvändigt, att vi inte går längre än departementschefen förordat.

Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Fru WALLENTHEIM (s): Herr talman! Det är alldeles riktigt, när herr Bergh påpekar att det på en annan punkt beviljas 245 000 kronor för eftervård, men jag vill erinra om att i detta belopp ingår t. ex. kostnader för utbildning, för sjukvård och för hyror, som vi får betala för ungdomar som placeras ut privat på annat håll, vilket, som jag förut försökt säga, innebär risker för vederbörande. Det är min uppfattning, att man av de pengar som ges till inackorderingshemmen får ut en vida större effekt i fråga om möjligheterna att kunna återinpassa de unga i samhället.

Jag tycker nog också, att tanken på ungdomsvårdsskoleleverna inte är det enda motivet för att stödja inackorderingshemmen. Vi har ju också att tänka på den bostadslösa ungdomen i övrigt, som får en tillflykt i dessa hem, kanske ungdomar som måst skiljas från en alkoholiserad miljö o. s. v. Det är alla skäl i att beakta även de värden som står att vinna på det området genom att i möjligaste mån förhindra att denna ungdom råkar i svårigheter.

Herr Möller sade här i förra veckan någonting om att pågående utredningar alltid är en anledning att uppskjuta saker, och jag förstår att det argumentet är väldigt bestickande. Men om man å andra sidan genom att avvakta den utredning som pågår riskerar att bara en enda ungdom misslyckas, så tycker jag inte att det är ett bärande skäl. Jag anser att de pengar som vi här begär är väl motiverade, även om de skulle ge möjlighet att rädda endast en eller par unga människor.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag. punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 53.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 39—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag.

I denna punkt hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag.

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen skulle dels uppföras en tjänst som förste kansliskrivare i lönegrad Ca 17 i utbyte mot en å övergångsstat upptagen tjänst som kansliskrivare i lönegrad Ca 15 och dels antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 ökas med sex;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 595 000 kronor.

Reservationer hade anförts

1) av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad*, *Onsjö* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under b och c hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 3 326 100 kronor;

2) av herr *Karl Andersson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Mom. a.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b och c.

Herr BERGH (h): Herr talman! På denna punkt har några av oss en reservation som avser en besparing.

Vi har den meningen att bostadsstyrelsens avlöningsanslag har ökat på ett sätt som icke står i rimligt förhållande till verkets arbetsuppgifter.

Det kan vara av värde för bedömandet att se tillbaka en liten smula. 1951 var organisationsnämnden inkopplad här, och resultatet av dess verksamhet blev att riksdagen samma år drog in 24

tjänster i bostadsstyrelsen. Så fick styrelsen ett avvecklingsanslag på cirka 60 000 kronor, och höstriksdagen samma år gav den ytterligare ett tillägg på avlöningsanslaget med 50 000 kronor för några utökade uppgifter. När vi sedan kom till 1952 års riksdag frapperade det åtskilliga av oss i denna kammare att de som tillfälliga betraktade anslagen kom tillbaka och hade vuxit från respektive 60 000 och 50 000 kronor till 130 000 eller 140 000 kronor, om jag inte minns fel.

När departementschefen i följd anmälde bostadsstyrelsens avlöningsfråga, anmälde han också att man planerade en decentralisering från bostadsstyrelsen ut till länsbostadsnämnderna och kommunerna. Departementschefen skrev emellertid att några mera betydande minskningar på grund av denna decentralisering trodde han inte skulle uppkomma under budgetåret 1952/53. Det var inga mera betydande minskningar, men den formuleringen innebar ju i varje fall att han räknade med några minskningar.

Till min förvåning finner jag nu i årets statsverksproposition, att bostadsstyrelsen icke desto mindre begärt inrättande av 21 nya tjänster och ändrad lönegradsplacering av 30 tjänster. Departementschefen går delvis med på dessa önskemål. Han föreslår inrättande av grovt räknat ett tiotal nya tjänster i stället för 21 begärda. Men jag finner också till min förvåning att trots den minskning som efter vad han räknat med skulle inträda redan under innevarande budgetår bibehålles det tillfälliga anslaget från 1951 och 1952. Den tillfälliga förstärkningen har nu växt från 155 000 kronor till 180 000 kronor. Därtill kommer som sagt inrättandet av nya tjänster för sammanlagt, grovt räknat, 90 000 kronor.

Då frågar man sig: Hur har den bebadade decentraliseringen ut till länsbostadsnämnderna och kommunerna verkat? Och hur kommer den att verka på personalbehovet inom bostadsstyrelsen under budgetåret 1953/54? På den punkten säger departementschefen, att

försiktigheten bjuder att under budgetåret 1953/54 icke räkna med några påtagliga inskränkningar. Den minskning som man hade räknat med skulle inträda redan detta budgetår skjutes alltså nu undan till en oviss framtid. Man säger att så småningom kommer denna decentralisering att medföra mindre behov av personal.

Jag har svårt att finna, att det är rimligt att begära mera personal, när man avlastar styrelsen en del av dess arbetsmängd. Det är fullständigt orimligt, att inte denna decentralisering skulle inverka på personalbehovet.

För att ge en liten föreställning om vad det här är fråga om bör jag kanske säga, att det inte är några obetydliga ting som avlastas bostadsstyrelsen. Styrelsen skickar en hel del ärenden till länsbostadsnämnderna. Dit hör låneärenden som rör flerfamiljshus i kommuner, där i vanliga fall lägenhetsmaximum inte överstiger 16 per hus, men länsbostadsnämnder kommer att få och har delvis redan fått även lånebehandling av större fastigheter, ehuru papperen då får gå fram och tillbaka mellan nämnden och Stockholm. Nämnderna har även fått egnahemslånen, de har fått alla gamla lån, för vilka de har hand om pantvärden, och till ett flertal kommuner har skjutits frågorna om familjebostadsbidrag och bränslebidrag. Det är alltså ingen obetydlig del av bostadsstyrelsens arbetsbörda som på detta sätt avlastas.

Så kan man fråga sig: Vad ligger bakom departementschefens uttalande, att man icke kan räkna med några mera påtagliga inskränkningar i personalorganisationen under budgetåret 1953/54? Hur har decentraliseringen genomförts? Är det bara på en och annan punkt, till en och annan länsbostadsnämnd, som man har decentraliserat, eller har en allmän decentralisation redan skett?

Jag vill nämna följande data. Det var den 19 mars i fjol som riksdagen för sin del godkände tanken på denna utflyttning av ärenden. Jag måste erkänna, att man i kanslihuset tog grundlig tid på sig, innan man gav bostadssty-

relsen detta bemyndigande. Det skedde först den 29 augusti, ehuru väl frågan måste varit förberedd redan innan propositionen för budgetåret 1952/53 skrevs. I bostadsstyrelsen gjorde man sig heller inte någon brådska, men den 6 december föreligger ett cirkulär från styrelsen till länsbostadsnämnderna, i vilket man sätter upp ett tidsschema för decentraliseringen och säger, att den skall vara fullständigt genomförd den 1 maj 1953, alltså före ingången av budgetåret 1953/54.

När denna decentralisering efter bostadsstyrelsens egen anvisning skall vara genomförd den 1 maj 1953, kan man ju fråga hur det kommer sig att det begäres mera pengar till personal under budgetåret 1953/54. Man kan säga, att under tiden närmast efter denna utflyttning kan det behövas livligare kontakter, men detta kan omöjligt motivera bibehållande av det tillfälliga förstärkningsanslaget och än mindre ytterligare utökning av personal.

Det är dylika överväganden, herr talman, som har föranlett oss att yrka avslag på framställningen om förnyande av detta tillfälliga anslag på 180 000 kronor och likaledes att yrka avslag på förslaget om en ytterligare förstärkning av personaluppsättningen, och jag vågar tro, att detta yrkande är väl motiverat.

Jag skulle också vilja uttrycka en önskan om att den översyn av bostadsstyrelsens organisation, som ånyo ifrågasättes, skall bli rätt grundlig. Det är mycket möjligt att jag under ett senare avsnitt av denna debatt lämnar några exempel på de problem som uppställer sig, när man finner den rikliga flora blanketter, som uppenbarligen frodas i det verket, men jag skall för ögonblicket inskränka mig till att yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! De tomma bänkarna talar ju ett sådant språk, att det manar oss, som nu i fortsättningen skall begära ordet, att fatta oss så kort som möjligt. Det

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag.

är tydligt att kammarens ledamöter har tröttnat på detta resonemang på de olika punkterna under femte huvudtiteln. Jag skall bara i korthet ange skälet för att utskottsmajoriteten har funnit sig böra biträda departementschefens förslag.

För det första har decentraliseringen av ärendena från styrelsen till nämnderna inte kunnat förverkligas i den hastiga takt som man ursprungligen räknat med. Jag vill tillägga att på grund av denna överföring av ärenden från styrelsen till nämnderna har det uppstått ett visst merarbete i styrelsen av övergångsnatur, i det styrelsen måste ge vissa anvisningar o. s. v.

För det andra har det nu skett en starkare tillströmning av ärenden på grund av det ökade bostadsbyggandet, och på detta område finns i styrelsen en betydande arbetsbalans som vållar kommunerna och de enskilda ganska stora kostnader i form av ränteutgifter.

För det tredje har departementschefen, som herr Bergh antydde, förklarat att han skall låta verkställa en översyn av styrelsens organisation i de delar som beröres av denna decentralisering. Härvidlag vill jag gärna instämma med reservanternas talesman att denna översyn bör bli relativt grundlig, då man har ett intryck av att den organisationsundersökning som utfördes för ett par år sedan inte var så lyckad.

Detta är huvudskälen, herr talman, för utskottsmajoriteten, och jag ber således att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH (h): När min vän herr Gustaf Karlsson nu var så välgörande kortfattad, anser jag att det finns tid för mig att lämna några exempel på hur arbetet inom bostadsstyrelsen är lagt.

Jag gick för någon tid sedan upp på en länsbostadsnämnd för att ta litet reda på hur den arbetade. Jag sade att det skulle vara intressant att få en omgång av nämndens blanketter, varpå någon där svarade att det skulle bli en halv klädkorg. Jag nöjde mig då med att

plocka ut ett förhållandevis ringa antal blanketter. Jag skall tillåta mig att i korthet referera vad som står på några av dem.

Det finns en till formatet liten blankett som avser rapport om nybyggda, ombyggda eller förbättrade samt rivna hus. Denna blankett skall skickas in vare sig det byggs eller rivs något hus eller det inte byggs eller rivs något hus. Den omständigheten att rapport uteblir kan tydligen icke fattas såsom ett besked om att ingenting har hänt, utan blanketten skall insändas under alla förhållanden. Om ett hus har byggts, skall användas en blankett som kallas »Husblankett, nybyggnad». Där skall ges besked, om det är staten eller landsting, kommun eller allmännyttigt företag, kooperativt företag, arbetsgivare, egna hemsbyggare eller annan som är byggherre. Det skall anges, om för området, där fastigheten är belägen, gäller stadsplan, byggnadsplan, utomplansbestämmelser, avstyckningsplan eller intetdera. Det skall anges, om huset byggs av trä, tegel, lättbetong eller annat material. Det skall talas om när arbetet påbörjades, om fastigheten är belägen på jordbruksfastighet eller annan fastighet, om det är ett enfamiljshus, tvåfamiljshus eller flerfamiljshus. Det skall uppges antalet lägenheter fördelade efter storlek och utrustning: ett rum med eller utan kokskåp, två och flera rum med eller utan kokskåp, ett rum med kokvrå, två rum med kokvrå, ett rum och kök, två rum och kök, tre rum och kök, fyra rum och kök, fem rum och kök o. s. v. Det skall meddelas, om det ges kommunalt stöd, kontant bidrag, tomtrabatt, borgen å byggnadskreditiv o. s. v. Det skall uppges, om vattenledning är ansluten till samhällets ledningsnät, till annat gemensamt ledningsnät, till egen brunn med hydrofor eller om vattenledning saknas; om avloppsledning är ansluten till samhällets ledningsnät, till annat gemensamt ledningsnät, till egen reningsbrunn eller saknas; om det finns WC till varje lägenhet, om det finns gemensamt WC, om WC finns i samma rum som badrum o. s. v.

Detta avser nybyggnad, och motsvarande gäller för ombyggnad. Vidare finns en tredje husblankett som behandlar rivning. Där skall ges besked, om det är staten eller landsting, kommun eller allmännyttigt företag, kooperativt företag, arbetsgivare, egnahemsägare eller annan som äger det. I övrigt infordras i huvudsak samma uppgifter som i fråga om nybyggnad.

Nu vill jag inte gå så långt, att jag sätter i fråga att det behövs statistik. Men man kan inte gärna få annat intryck än att det skulle vara värdefullt att någon del av den redan överflödiga arbetskraften inriktades på att göra ännu flera överflödiga genom en begränsning av blankettraseriet. Jag finner här till exempel att en länsbostadsnämnd varje månad måste skicka in en redovisning för vad den haft för sig under månaden i fråga om handläggning av ansökningar, slutliga ansökningar o. s. v. Bara för detta skall ifyllas en mycket lång och krånglig blankett. Men det räcker ändå inte — det måste utarbetas en bilaga till den också. Meningen är tydligen att bostadsstyrelsen skall sitta på spindeln i nätet och inte bara hålla reda på alla fastigheter som finns och som har ändrats i landet, utan den skall också gå in i alla små detaljer. Undra på att det går åt folk, när arbetet är organiserat på det sättet.

En hälsning som jag skulle vilja skicka med via protokollet är alltså att den översyn som kommer att företas bör bli ganska grundlig, och att man minskar statistikarbetet både inom bostadsstyrelsen och i förbindelserna mellan länsbostadsnämnderna och bostadsstyrelsen.

Jag har nu inte nämnt ett ord om alla de blanketter som de stackars byggarna måste fylla i, utan har endast talat om en del av dem som ämbetsverket svarar för.

Jag tror som sagt, herr talman, att det finns goda skäl att begränsa bostadsstyrelsens medelstillgångar, ty när vi år efter år har framfört klander mot den ansvällning, som har skett, utan att detta hjälpt, måste man minska tilldelning-

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag. en av medel för att tvinga styrelsen att begränsa sin verksamhet.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s): Herr talman! Herr Bergh lönar ganska illa min strävan efter korthet. Han läste upp en del blanketter som efter vad jag förstår inte alls har med denna fråga att göra. Om han därmed ville bevisa, att det inte skulle behövas så högt löneanslag tror jag att han bevisade litet för mycket, ty den som uppmärksamt lyssnade på honom — och det var väl alltid någon — fick erfara att de flesta av de infordrade uppgifter som han räknade upp är nödvändiga vid en bedömning, om man skall lämna lån till en fastighet eller inte. Det kan väl ändå inte vara meningen, att staten skall lämna lån emot risker, som i många avseenden alls inte är bankmässiga, utan att veta en smula vad den gör. Jag tror att herr Berghs demonstration av blanketterna just i detta sammanhang var ganska malplacerad. Herr Bergh får väl överlämna blanketterna till den utredning som skall företagas så småningom, så kan den få titta på dem. Jag vill nämna att organisationsutredningen för ett par år sedan också sysslade med en del blanketter och genomförde förenklingar och en uppläggning, mera praktisk än den som fanns och att man kanske därför i stort sett inte har mycket mer att vinna på detta område.

Det är ju så modernt att visa upp blanketter när man vill framställa en sak i låt mig säga osympatisk dager. Men vi känner också till att när det fattas blanketter, då ropar våra kommuner och enskilda efter sådana: »Ge oss en blankett i stället, så att vi får en klar och redig uppställning och kan fylla i uppgifterna i kolumnerna!» Sådant förekommer; det har förekommit också på bostadsstyrelsen och på länsbostadsnämnderna.

När nu herr Bergh var så generös med tiden, tillåter jag mig, herr talman, att avsluta med en liten historia i anknytning till herr Berghs uppläsning av blanketterna.

Ang. bostadsstyrelsens avlöningsanslag.

Under den tid då vi hade den sista högerregeringen i detta land, kom en landsfiskal till mig och visade en blankett, som han fyllt i under fyrtio års tid. Det rörde ett gammalt sockenhäkte. Han skulle varje månad skicka in en blankett med uppgift på hur många som under månaden funnits i detta sockenhäkte. Han hade skrivit en gång för många år sedan: »Det har inte varit någon i detta häkte, ty den siste som var där gick ut genom taket, och sedan har ingen varit där.» Jag tror att denna historia är ungefär lika värdefull, när det gäller att belysa det ämne vi behandlar, som de blanketter herr Bergh tidigare uppvisat.

Herr BERGH (h) kort genmäle: Herr Karlsson motiverade den noggranna redovisningen på blanketter med att dessa uppgifter skall vara nödvändiga för att bostadsstyrelsen skulle kunna bedöma långivningen som den förmedlar. Det är mig obekant, herr Karlsson, att långivning är särskilt vanlig i samband med rivning av hus. Men även när det gällde rivning skulle samma uppgifter lämnas.

Till slut vill jag bara göra den korta reflexionen att den misslyckade blankettskrivare från högerregimens tid som herr Karlsson talade om sannolikt är att återfinna — eller i varje fall hans anda — inom bostadsstyrelsen.

Herr ERIKSSON, EINAR (s): Herr talman! Jag är en av dem som faktiskt lyssnade på herr Bergh. Jag känner mycket väl igen det mesta av innehållet i de blanketter han presenterade, och då jag tror att jag i någon mån är representativ för dem som har att lämna dessa uppgifter, vill jag bekräfta vad herr Gustaf Karlsson här framhöll, nämligen att de flesta uppgifterna är sådana som låntagarna behöver lämna till den lånebeviljande myndigheten. Jag tror inte att någon av de bostadsbyggare som söker statliga lån reagerar mot dessa blanketter, då man är fullt medveten om att uppgifterna är absolut nödvändiga

för att det lånebeviljande organet på dem skall kunna basera en riktig värdering. Om staten skall lämna lån upp till en riskgräns av 85—100 procent, måste man väl ändå i statens eget intresse kräva att sådana uppgifter lämnas, att staten inte lämnar ut lån på objekt, som inte ligger inom den tillräckliga säkerhetsmarginalen.

Herr talman! Jag har velat säga detta för att i någon mån reducera den skrämmande bild, som herr Bergh i Luleå lämnade i denna del av sitt anförande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu föredragna momenten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 53 mom. b och c, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Bergh begärde rösträkning, verkställdes nu votering me-

delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 34.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 54.

Ang. bostadsstyrelsens omkostnadsanslag.

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 545 000 kronor.

Frågavarande anslag var för innevarande budgetår uppfört med 452 000 kronor. Av den föreslagna anslagsökningen hade 8 000 kronor avsetts till reseersättningar, 80 000 kronor till expenser för eget behov och 5 000 kronor till bearbetning av statistiskt material.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad*, *Onsjö* och *Birke* ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»I likhet med statskontoret anser utskottet att den begärda ökningen av anslagsposten till reseersättningar bör begränsas till 5 000 kronor samt att anslagsposten till bearbetning av statistiskt material bör upptagas till oförändrat belopp. Till expenser för eget behov har departementschefen räknat med ett ökat medelsbehov av 80 000 kronor. Med hänsyn till att den föreslagna utflyttningen av ärenden från bostadsstyrelsen bör kunna minska behovet av inköp och underhåll av möbler m. m. förordar utskottet att expensposten höjes med endast 20 000 kronor. Anslaget bör sålunda uppföras med 477 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till

Ang. bostadsstyrelsens omkostnadsanslag.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 477 000 kronor.»

Herr **BERGH** (h): Herr talman! Reservationen vid denna punkt innebär att reservanterna vill höja bostadsstyrelsens anslag för expenser med 20 000 kronor i stället för av departementschefen och utskottsmajoriteten föreslagna 80 000 kronor. Vi finner det befogat, att eftersom kostnaderna för städning och bränsle har ökat, en däremot svarande förhöjning av anslaget göres. Men vi kan icke finna det rimligt, att ett verk, som enligt departementschefen skall minska, skall behöva utvidga sitt förråd av möbler och diverse andra dylika ting.

Detta är, herr talman, i korthet bakgrunden till vår reservation, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr **KARLSSON**, **GUSTAF** (s): Herr talman! Statsutskottets majoritet har tillstyrkt departementschefens förslag, då vi inte haft någon erinran att göra. Departementschefen är så försiktig att han begär, att dessa medel skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter prövning kunna användas där behov föreligger. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Anslag till länsbostadsnämnderna.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 55.**Anslag till länsbostadsnämnderna.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag

a) besluta, att i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med 5;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 622 000 kronor.

Reservation hade anmälts av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med fem;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för länsbostadsnämnder-

na, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1953/54;

c) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 534 400 kronor.

Herr **BERGH** (h): Herr talman! Den nu föreliggande punkten avser avlöningsanslaget till länsbostadsnämnderna. Departementschefen beräknade i fjol i statsverkspropositionen, hur stor personalförstärkning som skulle behövas hos länsbostadsnämnderna, om den då signalerade decentraliseringen genomfördes. Detta anslag upptogs då till 75 000 kronor, men på grund av löneförhöjningar och dylikt har det sedermera uppräknats till 87 600 kronor. Nu föreligger förslag om att detta anslag, som alltså avsåg att täcka de merkostnader, som uppstode i samband med decentraliseringen, skall fördubblas.

Vi som står bakom reservationen kan inte finna att man, när man beräknat ett anslag med sikte på en planerad decentralisering, skall behöva fördubbla anslaget innan denna decentralisering är genomförd och erfarenheter därav vunnits. Det är alltså mot denna fördubbling i förhållande till fjolårets anslag som vi har vänt oss i vår reservation, till vilken jag yrkar bifall.

Herr **KARLSSON**, **GUSTAF** (s): Herr talman! Departementschefen har funnit att det här begärda beloppet på drygt 175 000 kronor är befogat, när ärendena väl kommit ut på nämnderna, vilket de nu i stort sett har gjort. Det finns sålunda enligt utskottsmajoritetens mening fullgoda skäl för att bevilja det anslag, som det här är fråga om.

Jag vill säga som ett allmänt intryck av departementets behandling av de anspråk, som inkommit från de verk och inrättningar, vilka departementet har att granska, att man varit ganska sparsam. Jag tror i varje fall att man kan ge det betyget i stort sett. Med hänsyn till detta allmänna intryck är jag övertygad om att man inte kommer att missbruka

Anslag till social upplysningsfilm.

det anslag, som nu ges och som jag för min del tror är ofrånkomligt, om länsbostadsnämnderna skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, punkten 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 56—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Anslag till social upplysningsfilm.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Social upplysningsfilm för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad*, *Onsjö* och *Birke*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enligt utskottets uppfattning utgör filmverksamheten ett sådant ändamål, där möjlighet till tillfällig begränsning av statsutgifterna föreligger. Under hänvisning härtill kan utskottet icke tillstyrka, att medel för verksamheten anvisas för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må med avslag å Kungl. Maj:ts förslag besluta att reservationsanslaget till Social upplysningsfilm icke skall uppföras å riksdagen för budgetåret 1953/54.»

Herr **BERGH** (h): Detta är, herr talman, den sista reservation som jag tänker besvara kammaren med i dag.

Såsom statskontoret sagt under ett par års tid är det här ett tillfälle där man kan spara. Att framställa social upplysningsfilm är förvisso ett lovvärt ändamål, men kammarens ledamöter vet ju att det i remissdebatten inte minst från regeringens sida framhölls hur nödvändigt det är att begränsa statsutgifterna, både när det är fråga om små och stora poster, för att åstadkomma vad regeringen kallar en ekonomisk stabilisering.

Detta är en litet för vidlyftig motiveering, när det är fråga om ett anslag på 30 000 kronor, men jag vill, herr talman, såsom en sammanfattning av dagens reservationsargumenterande säga, att om kammaren velat spara i dag hade den kunnat följa reservationerna. Det hade givit till resultat en minskning av anslagssummorna på riksdagen på mellan 650 000 och 700 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **KARLSSON**, **GUSTAF** (s): Herr talman! Detta är ju en gammal fråga, som har diskuterats under flera år och där högerns representanter i statsutskottet haft en avvikande mening.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Anslaget för ifrågakvarande ändamål har under de senare åren varit nere i 30 000 kronor, och vi tycker att det inte är någonting att slåss om. Vi anser att det kan vara motiverat med upplysning genom film, och enligt vår mening skall man följaktligen inte behöva tvista om detta.

Jag inskränker mig till dessa få ord och yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, punkten 85, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 86—88.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 89 och 90.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till V. G. G. Andersson m. fl.; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.; samt

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckta motioner angående översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 164 av herr *Hansson* m. fl. och II: 204 av herr *Gezelius* m. fl., vari hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t, efter erforderlig utredning, till 1954 års riksdag måtte framlägga förslag om sådan ändring av nöjesskatteförordningen, att tävlingar och uppvisningar i idrott eller gymnastik, som anordnades av förening, vars ändamål vore att främja icke professionell idrott eller gymnastik, fritoges från nöjesskatt för dessa tävlingar och uppvisningar; samt

2) motionen I: 294 av herr *Bengtson*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allmän översyn av nöjesskatteförordningen och andra för ifrågakommande område gällande förordningar i enlighet med motionens syfte.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återropade grunder hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 164 av herr *Hansson* m. fl. och II: 204 av herr *Gezelius* m. fl. om viss ändring av nöjesskatteförordningen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att motionen I: 294 av herr *Bengtson* om en allmän översyn av nöjesskatteförordningen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Söderquist*, *Magnusson*, *Allard* och *Strandh*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte — med bifall till de likalydande motionerna I: 164 av herr *Hansson* m. fl. och II: 204 av herr *Gezelius* m. fl. — i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t, efter erforderlig utredning, till 1954 års riksdag måtte framlägga förslag om sådan ändring av nöjesskatteförordningen, att tävlingar och uppvisningar i idrott eller

gymnastik, som anordnades av förening, vars ändamål vore att främja icke professionell idrott eller gymnastik, fritoges från nöjesskatt för dessa tävlingar och uppvisningar; samt

2) att motionen I: 294 av herr *Bengtson* om en allmän översyn av nöjesskatteförordningen m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SÖDERQUIST** (fp): Herr talman! De nu här behandlade motionerna och den debatt omkring dem, som ägt rum i bevillningsutskottet, i pressen o. s. v., har befest min tidigare mening, att den nuvarande förordningen om nöjesskatt inte är särskilt tillfredsställande. Säkert kunde den behöva förändras, eller åtminstone i vissa fall tillämpas på annat sätt.

Motionerna nr 164 i denna kammare och nr 204 i andra kammaren pekar på ett område, där man väl utan vidare känner sig åtminstone tveksam, huruvida nöjesskatt lämpligen bör utgå. Författningen torde vara otvetydig, och jag ifrågasätter därför inte tillämpningens riktighet. Jag tänker på bestämmelsen som sådan, en bestämmelse som gör det möjligt och riktigt att utkräva nöjesskatt i sådana fall, varom här är fråga — alltså vid tävlingar och uppvisningar i amatörmässig idrott och gymnastik. Denna bestämmelse förefaller inte tilltalande eller — låt mig säga — riktig. Jag har för min del mycket svårt att finna likhet mellan de nöjen, som man i allmänhet anser böra beskattas, och de av amatörer bedrivna idrottstävlingarna, som ju ingår såsom ett led i själva den ideella verksamhet, idrottsföreningarna företräder.

Det är sant, att man i en del fall skaffar sig inkomster genom tävlingarna. Men dels är dessa inkomster i genomsnitt och i regel synnerligen små, dels är de avsedda till stöd för den, såvitt jag vet, från alla håll uppskattade ideella verksamhet, det här är fråga om. Därför tror jag, att man tämligen oreserverat kan godkänna systemet med inträdesavgifter till tävlingarna.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Naturligtvis låter det säga sig, att man kan tävla t. o. m. inför publik utan att avkräva publiken avgift och därmed, som det nu är ordnat, i många fall också nöjesskatt. Då kunde man ju bedriva tävlingsverksamheten utan konflikt med nöjesskatteförordningen. Ja, detta är naturligtvis riktigt, men man får komma ihåg, att t. o. m. anordningarna vid själva tävlingarna drar med sig avsevärda utgifter, liksom idrottsföreningarnas verksamhet i övrigt. Vidare är det så, att inkomsterna, inklusive anslagen från stat och kommun, långt ifrån alltid förslår till att täcka ens ganska rimliga behov. Att man under sådana förhållanden och då det, som tidigare sagts, gäller en av alla uppskattad ideell verksamhet, finner det vara rätt rimligt med inträdesavgifter vid tävlingarna men mindre motiverat med nöjesskatt, det väcker nog inte förvåning. Då det vidare gäller en verksamhet, som avser ungdomens fostran, främst fysiskt, blir väl detta än mera förståeligt.

Den reservation, som bifogats utskottsbetänkandet, innehåller förslag om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande erforderlig utredning och därefter förslag till nöjesskatteförordningens förändring så, att tävlingar och uppvisningar i idrott och gymnastik, som anordnas av förening, vars ändamål är att främja icke professionell idrott eller gymnastik, fritages från nöjesskatt.

Jag understryker att det är fråga om amatöridrott, och jag framhåller att det endast gäller tävlingar men däremot inte nöjesskattställningar i vanlig mening, inte ens om de har till syfte att inbringa pengar till idrottsverksamhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr MAGNUSSON (h): Herr talman! Idrottsrörelsen har såväl i vårt land som snart sagt i hela världen kommit att spela en mycket stor roll för samhällslivet. Den har med andra ord kommit att få en mycket central plats i utveck-

lingen. Anledningen härtill är den stora betydelse, som idrottsrörelsen har haft för fostran av vår ungdom och därmed för hela vårt uppfostringsproblem. Utövandet av idrott har inte endast kommit att fysiskt stärka vårt folk till ett sunt släkte. Den har också på ett markant sätt kommit att öva en stor inverkan på karaktärsdanningen. Allmänt bekräftas det också, att idrotten har haft denna stora betydelse för ungdomens fostran till goda samhällsmedborgare. Här har svensk ungdom fått ett intresse, som har avhållit den från att ägna sig åt sådana saker som ur samhällets synpunkt kan anses mindre lämpliga.

Idrotten synes emellertid även när det gäller våra internationella förhållanden utgöra en viktig faktor, som på många olika sätt har tjänat vårt land. Det samförstånd och det utbyte, som har kunnat ske genom idrottsrörelsen, har visat sig kunna skapa värdefulla kontakter.

Inte minst genom en skicklig ledning av vår idrott har den också rent propagandamässigt varit till stort gagn för vårt land, som genom idrottens höga klass har blivit välkänt ute i världen. Idrotten har skapat respekt för vårt land på skilda områden, även utanför den egentliga idrotten.

Det har varit mycket värdefullt, att vår idrott alltid har varit fullständigt fri från varje politisk inblandning och att den genom sitt kamratskap har kunnat bli en tillgång för vårt demokratiska samhälle. Här har skapats förstäelse för olika gruppers berättigade intressen, vilket icke torde kunna överskattas. När vi nästan ständigt får bevittna, hurusom diktaturländerna genom sin statliga makt har kommit att använda idrotten på ett mindre lämpligt sätt, har vi inom vårt land all anledning att känna oss lyckliga över att vår idrottsrörelse är fri och självständig.

Hela vår idrottsrörelse har byggts upp uteslutande genom frivilligt och uppoffrande arbete, som vi i dag har all anledning att vara tacksamma för mot våra idrottsledare. Denna idealitet bör emellertid genom statens försorg stödjas på bästa sätt. Så har också varit förhål-

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

landet, även om det lämnade stödet kunde ha varit något mera effektivt.

För närvarande har idrottsrörelsen ett anslag på 6,5 miljoner kronor, och det föreslås i år bli höjt till 7,5 miljoner. Men när vi bedömer dessa siffror, får vi inte glömma att år 1938/39 utgick ett anslag på 7,9 miljoner kronor, och budgetåret dessförinnan var anslaget 11,9 miljoner. Med hänsyn till penningvärdets fall torde det anslag, som nu lämnas, inte motsvara mer än ungefär hälften av vad som tidigare utgått. Härav framgår, att idrottsrörelsen i dag inte erhåller mera än cirka halva det stöd som utgick före kriget.

När vi emellertid genom vår motion om nöjesskattens avskaffande för idrottstävlingar har velat ge denna verksamhet ett stöd, så ligger även bakom detta förslag, att vi anser det vara mycket orationellt, att man beviljar anslag och därmed subventionerar idrotten men sedan genom nöjesskatten tar tillbaka en väsentlig del av det anslagna beloppet, och detta i all synnerhet när skatten tages ut genom en ur administrativ synpunkt så tungrodd och tidskrävande anordning som denna nöjesskatt. Det är inte endast idrottsfolkets tid som här förspilles, utan även myndigheterna får extra kostnader på grund härav. Ansökningar om befrielse från utgivande av nöjesskatt vid vissa tävlingar föranleder utfärdande av resolutioner, som tynger den allmänna administrationsapparaten.

Den inflation, som under de senaste åren gått hårt fram över vårt land, har givetvis också för idrottsrörelsen blivit mycket besvärlig. Svårigheterna att få medel till de mest nödvändiga utgifterna har under dessa tider tvingat våra idrottsledare att anslå mycken tid för detta ändamål, varigenom de inte i samma utsträckning kunnat ägna sig åt sin egentliga uppgift att leda denna organisation för vår ungdoms fostran.

Det centrala vid bedömandet av denna fråga är att idrottsrörelsen står i en särställning. Själva utövandet av idrotten innebär ju en tävlan, och då är det ganska egendomligt, att statsmakterna genom denna beskattning vill försvåra

utövandet av denna verksamhet. Utskottets bristande förståelse på denna punkt är obegriplig. Vi måste göra klart för oss att det är omöjligt att bedriva idrott utan tävlan, som skapar intresse för idrottsrörelsen.

På denna punkt skulle jag vilja återge ett yttrande av 1944 års skattelags-sakkunniga, som beträffande idrottens särställning säger på följande sätt:

»Idrottssammanslutningarna intaga en särställning bland de ideella föreningarna så till vida att deras åtgöranden för att befrämja idrottsrörelsens ideella syften även förskaffa dem intäkter, som äro av skattepliktig natur. Anordnandet av idrottstävlingar har i och för sig ett rent ideellt syfte. Åskådarna stimuleras genom dessa att ägna sig åt idrott, och de enskilda idrottsmännen spurras att förkovra sig i idrottsligt kunnande av sin önskan att få delta i tävlingar. Tävlingar främja sålunda direkt det mål, för vilket idrottsrörelsen arbetar, nämligen största möjliga antal aktiva idrottsmän med bästa möjliga färdigheter i olika idrotter.» Detta betänkande är under-tecknat av bevillningsutskottets tidigare ordförande, A. J. Bårg.

Det förtjänar också att påpeka, att Sverige är det enda land i Norden, där en sådan här beskattning på idrottstävlingar förekommer. I anslutning härtill skulle jag vilja framhålla, att anledningen till att den landskamp, som för några år sedan hölls mellan Norden och Amerika, förlades till Oslo var just förekomsten av den beskattning vi har här i vårt land. Man beräknade nämligen att dessa tävlingar skulle komma att belastas med utgift på cirka 50 000 å 75 000 kronor på grund av nöjesskatten.

Herr talman! Det är med hänsyn till denna särställning som vi anser att idrotten bör bli befriad från nöjesskatt. Vi tror att detta är ett handtag i vällovligt syfte för att underlätta denna verksamhet, och vår hemställan går ut på att riksdagen måtte besluta om en skrivelse till Kungl. Maj:t om att förslag skulle framläggas till nästa års riksdag om borttagande av nöjesskatt vid idrottstävlingar.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr PERSSON, OLA (k): Herr talman! Frågan om att befria amatöridrotten från nöjesskatt för tävlingar och uppvisningar i idrott eller gymnastik är sedan många år tillbaka lika aktuell. Redan år 1945 ställde den kommunistiska gruppen i en motion i andra kammaren ett yrkande i denna riktning. Vissa förhoppningar ställdes på den nya nöjesskatteförordningen, som antogs av riksdagen på hösten år 1945, att amatöridrotten skulle få betydande lättnader, då departementschefen föreslog att intäkter under 2 000 kronor skulle befrias från nöjesskatt. Det blev bara intäkter under 500 kronor som befriades från skatt liksom för andra ideella föreningar och under vissa förutsättningar, sedan utskottet och riksdagen fattat sina beslut.

Vi har senare också här i riksdagen varit inne på frågan om idrotten och nöjesskatten. Nu upprepas kravet att befria amatöridrotten från nöjesskatt vid tävlingar och uppvisningar i idrott eller gymnastik. Utskottet avstyrker denna framställning, men till utlåtandet har fogats en reservation, som ansluter sig till yrkandet i motionerna.

Utskottet har ansett, att gränsdragningen mellan skattepliktiga och icke skattepliktiga tillställningar skulle komma att medföra stora svårigheter, och vidare anser utskottet att det icke funnit saklig motivering föreligga för motionärernas krav, varför motionerna avstyrkes.

År 1939 beslutade riksdagen i princip att av idrottens tipsmedel skulle 30 procent användas för allmänna budgetära ändamål och 70 procent skulle gå tillbaka för främjande av idrotten och friluftslivet. Det är, synes det mig, anledning att erinra om detta, då utskottet inte funnit någon saklig motivering föreligga för lättnad i nöjesbeskattningen av amatöridrotten.

För budgetåret 1953/54 beräknas inkomsterna av tipsmedel i statsverkspro-

positionen till 60 miljoner kronor. En tilldelning av 70 procent till idrott och friluftsliv skulle belöpa sig till 42 miljoner kronor. Under tionde huvudtiteln begär riksidsrottsförbundet statsbidrag med 8,6 miljoner kronor och regeringen går med på 7,5 miljoner kronor. Här rör det sig om små belopp i förhållande till vad man ansåg vara rimligt i 1939 års utfästelser. I samma statsverksproposition beräknar finansministern att nöjesskatten skall tillföra statskassan 55 miljoner kronor under det kommande budgetåret.

Idrottsföreningar åtnjuter liksom andra ideella föreningar befrielse från nöjesskatt för skattebelopp, som icke överstiger 75 kronor. Detta gäller då idrottsföreningar har tävlingar och uppvisningar i idrott och gymnastik. Med den aktivitet, som idrottsrörelsen har och om man tar saklig hänsyn till att de 500 kronor i biljettintäkter som bildar underlaget för befrielsen av nöjesskatt intill 75 kronor är med nu gällande penningvärde alltför lågt, torde man utan överdrift våga det påståendet, att idrottsrörelsen här i landet betalar stora belopp i nöjesskatt. Fråga är, om inte idrotten brandskattas på de 7,5 miljoner kronor och kanske mer i form av nöjesskatt, som idrottsrörelsen nu skall få tillbaka i form av statsbidrag på 7,5 miljoner kronor för det kommande budgetåret. Under sådana förhållanden borde det vid en närmare undersökning från bevillningsutskottets sida ganska snart kunna fastställas, att det finns en saklig motivering för kravet på lättnader i nöjesbeskattningen för idrottsrörelsen. Bristen på penningmedel och ekonomiska resurser för praktiskt taget alla idrottsorganisationer bör väl också ge anledning till att överväga de begärda lättnaderna i nöjesbeskattningen.

Då därtill Sverige är det enda land i Skandinavien som tar ut nöjesskatt på amatöridrottens tävlingar och uppvisningar i gymnastik, borde väl även detta ställa frågan i förgrunden om att visa den svenska amatöridrotten bättre förståelse och ge den bättre ekonomiskt stöd och rättvisa.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Å kommunistiska riksdagsgruppens vägnar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.

Herr **RAMBERG** (s): Herr talman! Sedan nu reservanternas inom utskottet kommit till tals i detta ärende, kanske det kan vara lämpligt, att en enkel röst från utskottsmajoriteten får tillfälle att säga några ord. Jag hoppas att kammaren skall tillgiva mig, om jag inte här går in på hela den mängd av detaljer som har skisserats upp i de avgivna motionerna och de anföranden som redan har hållits. Jag skall endast med några korta ord försöka redovisa de synpunkter som har förelegat inom utskottet.

Beträffande först motionen nummer 294 i denna kammare av herr Bengtson låg saken till på det sättet, att den enligt mitt förmenande — det får herr Bengtson överse med — svävade ut över hela nöjesskatteförordningen på sådant sätt, att utskottet inte har funnit anledning att upptaga den till närmare saklig omprövning. Dessutom innehåller motionen ett par yrkanden, som icke är preciserade på sådant sätt, att man därav kan finna vad motionären egentligen syftar till. Men utöver dessa formella skäl finns det ett viktigt sakligt skäl till att utskottet har gått emot denna motion, och det skälet är att Kungl. Maj:t i maj månad förra året har tillsatt en särskild skatteutredning, som skall undersöka möjligheterna till en indirekt beskattning. I de direktiv som departementschefen givit denna utredning, lämnar han obetaget för utredningen att genomgå hela fältet av de indirekta skatterna, och det föreligger enligt utskottets förmenande all anledning att tro, att den utredningen kommer att taga upp nöjesskattefrågan i hela dess vid och även kommer att söka efter objekt som kan säkerställa ett fortsatt utbyggande av våra sociala anordningar. Jag tror att jag med dessa ord har sagt alldeles tillräckligt för att belysa, att den av vederbörande motionär föreslagna

skrivelsen till Kungl. Maj:t är opåkallad under de förhållanden, vari vi nu befinner oss.

Jag skall sedan med några ord försöka motivera utskottets ställningstagande till motionerna nummer 164 i denna kammare och 204 i andra kammaren. Här framträder några prominenta företrädare för vår svenska idrottsrörelse och gör en framställning om att riksdagen skall ändra 15 § i nöjesskatteförordningen så att de ideella idrottsorganisationerna skall slippa skatt och för sina uppvisningar bliva förmånligare ställda än andra ideella organisationer. Jag tror att det över huvud taget är omöjligt för utskottet att särskilja de ideella organisationerna. Skulle man här gå in på en ändring av 15 §, så skulle man för att tillgodose idrottens intresse tillfoga de övriga ideella organisationerna en orättvisa som vi absolut inte kan vara med om.

Jag vill för övrigt erinra om att när idrottens målsmän här gör sig till så starka förespråkare för sin sak, borde de kanske inte alldeles glömma bort, att departementschefen på tionde huvudtiteln i årets statsverksproposition har varit så generös, att han tillstyrkt en ökning av anslaget till idrottsrörelsen för nästkommande år på icke mindre än en miljon kronor. Jag undrar vilken ideell organisation av något slag som kan tillnärmelsevis påräkna en proportionsvis så stor välvilja från Kungl. Maj:t.

Men jag vill påpeka ytterligare en sak. Nöjesskattefrågan har ju i alldeles särskild grad tagit riksdagens arbete i anspråk under de senaste tio åren. Knapast någon riksdag har gått förbi utan att vi haft nöjesskattefrågan på dagordningen. 1952 begärde riksdagen på bevillningsutskottets förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t en översyn av vissa bestämmelser i 15 § nöjesskatteförordningen, alltså just den som vi nu håller på att resonera om. Jag kan inte finna annat än att utskottet haft utomordentligt goda skäl för att i överensstämmelse med sina tidigare arbetsformer och traditioner icke föregripa en pågående utredning.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Med dessa enkla ord, herr talman, anhaller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Herr BENGTSO (bf): Herr talman! Det är givetvis ganska svårt att definiera vad som menas med nöje. Det, som några betraktar som nöje, anser andra vara något helt annat, och vi talar också om goda och dåliga nöjen. Över huvud taget råder på detta område högst skiftande uppfattningar, och det förefaller inte heller som om lagstiftaren skulle ha förmått utföra den definitionen. Man har lagt skatt på vissa s. k. nöjen, men det måste sägas att de resultat, som man kommit till med ledning av nöjesskatteförordningen, i vissa fall verkar rätt förvånande. Det är svårt att säga på förhand, hur tolkningen skall bli, men man kan anföra en del fall, då det utdömts nöjesskatt på ett rätt förvånansvärt sätt. Vid ett tillfälle anordnade till exempel en baptistförsamling en andlig konsert, vid vilken det även förekom predikan; den blev belagd med nöjesskatt. Vid ett annat tillfälle anordnades en aftonunderhållning, varvid förekom uppläsning och sång och musik av skolbarn och lärare. Den hölls till förmån för en studieresa för skolbarn. Även den blev skattebelagd. Det har förekommit att hembygdsföreningar anordnat vissa sommarfester med hälsningstal, prisutdelningar, musikunderhållning, spelmanstävlan och tävlingar i folklekar. De har blivit nöjesskattebelagda. Det har förekommit tillställningar t. ex. av Svenska landsbygdens ungdomsförbunds riksorganisation anordnade riksting, varvid förekommit musik, sång och uppträdanden av historieberättare samt allmogemusik, som blivit nöjesskattebelagda. Däremot förekom vid ett annat riksting i Östergötland också föredrag, musik, sång och folkdanser. Men vid det tillfället blev tillställningen icke skattebelagd.

Detta var några exempel på hur nöjesskatteförordningen kan verka, och jag

vill ytterligare erinra om en del andra faktorer, som talar för önskvärdheten av den allmänna översyn av denna förordning, som jag har motionerat om.

Det har skett en snabb utveckling på vissa områden, och detta gäller kanske framför allt i fråga om bildframställningen. År 1919, när nöjesskatteförordningen tillkom, fanns det inte många bilder i tidningarna, och filmen var då både tekniskt och i andra avseenden ganska ofullkomlig. Nu har bildframställningen nått mycket långt i utveckling. Men när det nu gäller att belägga olika ting med nöjesskatt går man olika vägar och bilder, som tryckes, beskattas inte, de må vara av vilken kvalitet som helst. Vårt land översvämmas nu av dessa kolorerade seriemagasin, Stålmannen, Fantomen och Knockout Charlie eller allt vad de heter. Trots att dessa seriemagasin har blivit en allvarlig fara för i synnerhet barnen, förekommer ingen skatt på dessa bilder. Men om bilden i stället kopieras på en filmremsa och visas på en duk, blir det genast nöjesskattebelagt. Jag tror att det finnes anledning till en omprövning av hur man egentligen skall betrakta dessa olika meddelelsemedel — om jag får kalla dem så — det är ett besvärligt ord, men var och en förstår vad jag menar.

Jag har också i motionen påpekat att vi faktiskt är så »kulturvänliga», att vi beskattar klassisk musik. Jag skall inte nu uppehålla mig vidare vid det utan vill bara påvisa det egendomliga förhållandet, att man även får betala skatt när man köper någon av Beethovens symfonier på grammofonskiva.

Detta är några exempel på hur skattelagstiftningen i detta avseende verkar. Jag har i en motion yrkat på en allmän översyn av nöjesskatteförordningen. Bevillningsutskottet har inte velat vara med om att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en sådan översyn, och det hänvisades nu här från herr Rambergs sida till § 15 i nöjesskatteförordningen och till den utredning som pågår på denna punkt. Det är ju riktigt vad gäller idrotten och det som här talats om i det sammanhanget — där kommer

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

möjligen § 15 att kunna lösa problemet, men det löser inte frågan beträffande de andra erinringar jag framfört mot nöjesskatteförordningen.

Jag skall inte citera hela § 15, fastän jag har den här framför mig, men den handlar ju om »organisation, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål» etc. Om dessa saker handlar § 15 men inte om en del av de avsnitt, som jag har berört här.

Vad för övrigt gäller utskottets motivering för en hel del punkter jag uppställt i min motion, finns en del av dessa icke behandlade i utskottets betänkande. Jag kan t. ex. inte se att det där skrivits något om vad jag anfört om teatern, och jag får som herr Magnusson säga, när han omnämnde idrotten, att vi ger stöd från statens sida åt teaterverksamheten genom lotterimedel, inte bara till Kungl. Dramatiska teatern och Kungl. Operan utan även till annan teaterverksamhet. Men sedan tar vi tillbaka vad vi ger på detta sätt genom nöjesskatt. Om Kungl. Dramatiska teatern spelar här i Stockholm, är föreställningen befriad från erläggandet av nöjesskatt, men uppträder teatern och spelar på annan plats, blir den ålagd att betala nöjesskatt.

Vad sedan gäller filmen, avfärdas motionen i den delen med att frågan varit föremål för behandling förra året, och det därför inte är anledning att tala om den nu.

Enligt tidningsuppgifter har det emellertid förekommit mycken diskussion om huruvida en film, som hade titeln »Under södra korset» skulle kunna bli befriad från nöjesskatts erläggande. Det skulle nämligen föreligga något formellt hinder därför. Jag hoppas att den blir befriad, men i varje fall finns det vissa svårigheter att enligt nuvarande bestämmelser kunna få dess framförande befriat från nöjesskatt.

Utskottet anför vidare i fråga om den fördelning, som jag har kritiserat, att jag därvid använt allmänna ordalag och inte

kommit med några konkreta förslag. Ja, det fanns motioner för några år sedan, som innehöll konkreta förslag om att nöjesskatten skulle bli statlig, så att fördelningen skulle bli rättvisare än den för närvarande är.

Slutligen kan jag inte precis säga, hur stort intresse de ärade ledamöterna av bevillningsutskottet har för musik. De har i det fallet hänvisat till den kommitté, som utreder frågan om de indirekta skatterna och som möjligen också kommer att beakta denna sak. Jag hoppas att kommittén kommer att göra det. I annat fall får jag väl göra mig påmind igen, och då kan jag kanske räkna med att bevillningsutskottet observerar det, så att vi kan komma till rätta med den felaktighet som jag anser föreligga, när vi beskattar den klassiska musiken.

Vad gäller gymnastik- och idrottstillställningar har jag inte anledning att säga någonting ytterligare, utan jag vill instämma med vad herr Magnusson har sagt. Med detta, herr talman, vill jag också deklarerera, att om jag inte har möjlighet att nå bifall till min motion, kommer jag att rösta för reservationen.

Jag skall emellertid be att få yrka bifall till motion nr 294 i första kammararen.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! När man här har framfört vissa yrkanden om borttagandet av nöjesskatten vid idrottstillställningar, så har man samtidigt kommit in på att diskutera de anslag som över budgeten tillförs idrotten, de inkomster som man får genom tipsbeskattningen o. s. v. Men jag tycker ändå att det är rätt märkvärdigt att inte de medlemmar av bevillningsutskottet, som har yttrat sig här i dag, har kunnat på ett område som de särskilt intresserar sig för tillämpa den princip som bevillningsutskottet alltid föreslår riksdagen att tillämpa och som dessa medlemmar av utskottet antagligen i andra avseenden varit ense om, nämligen att skall man hjälpa den ena

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

eller den andra saken, skall det inte ske genom skattelindringar utan genom anslag över budgeten. Det tycks emellertid vara så, särskilt för de yngre medlemmarna av bevillningsutskottet, att när det gäller en sak som speciellt intresserar dem, så glömmar de alldeles de principer som de mycket ofta, jag höll på att säga dagligen och stundligen, avslutit sig till. Då förvisas principerna fullständigt till skamvrån, och dessa medlemmar följer den regeln att »här passar inte principerna, ty det här är vi speciellt intresserade av». Då skall man inte bara hjälpa över budgeten utan också genom skattelindringar.

Vi får väl anse det vara tillbörligt att detta, som för många är kärt, nämligen idrotten och gymnastiken — det är kärt även för mig, och då kanske gymnastiken mer än idrotten — får hjälpas på samma sätt som allt annat som är oss kärt och som vi anser bör understödjas. Men det skall icke hjälpas genom skattelindring.

Vidare skulle jag vilja erinra dessa, som här har talat för ett undantag i beskattningsavseende beträffande idrotten, om att i nöjesskatteförordningen talas om organisationer som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål. Nu vill man alltså från detta speciella håll ställa sådana organisationer, som har till huvudsakligt syfte att främja idrott, i ett alldeles särskilt läge, men man vill under den nöjesbeskattning som nu existerar behålla sådana organisationer som har till huvudsakligt syfte att befrämja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga eller andra därmed jämförbara ändamål. Det kan inte vara rimligt att göra ett sådant undantag för de idrottsliga organisationerna och placera religiösa, välgörande, sociala, politiska och konstnärliga ändamål lägre. Det röjer en skevhet i blicken på olika sidor av vårt kulturella liv, som kanske kan finnas hos enstaka medlemmar, men det skulle mycket förvåna mig, om den fanns all-

mänt i denna kammare eller i riksdagen. Vi får nog se till, att kulturella ting behandlas lika även i beskattningsavseende.

Vidare skulle jag vilja säga några ord med anledning av herr Bengtsons anförande. Jag delar den mening, som herr Ramberg redan givit uttryck åt, att herr Bengtsons motion knappast är av den art som man har anledning vänta av en medlem i denna kammare, vilken har allt skäl att i nuvarande situation försvara allt det anseende som den har. Motionen är inte heller av den art som jag hade väntat mig av herr Bengtson — det erkännandet vill jag ge herr Bengtson. Men nu har herr Bengtson överraskat mig, och det har han gjort väsentligen genom att han har dragit in allt möjligt här, inte bara sådant som rör nöjesbeskattningen utan även vissa delar av vår varubeskattning — när det gäller grammofoner och en del andra ting. Han har överraskat mig också genom att säga att han tror att man på dessa olika kulturella områden skall kunna sätta sig ned och genomföra en värdering, varigenom man från beskattningen fritager vad man ur sina subjektiva synpunkter — kom ihåg att när det gäller kultur har vi ändå mycket subjektiva synpunkter — anser vara värdefullt, medan det man inte anser vara värdefullt skall beskattas. Jag vill inte vara så elak mot herr Bengtson att jag vill rekommendera honom att bli medlem av den institution som skulle sitta och bestämma vilka filmer som skall fritas från beskattning och vilka som inte skall det, vilken musik som skall slippa beskattning och vilken som inte skall det o. s. v. Kom ihåg att steget är långt från Beethoven till — vad skall jag säga — »haderian». Jag vet inte, hur herr Bengtson reagerar. Beethoven vill han fritas, men jag vet inte, om den populäre skogsarbetaren där uppe i Norrland skulle fritas eller beskattas ur herr Bengtsons synpunkter. Men hur skall man kunna genomföra en sådan sak?

Vi ha stått inför samma problem när det gällt beskattning av veckotidskrif-

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

terna — antingen måste man beskatta över hela linjen eller också inte beskatta alls. För närvarande ha vi ingen skatt. Man har velat, att de kulturellt värdefulla tidskrifterna skulle fritas och de andra beskattas, men hur skall man kunna genomföra detta? Jag tror inte på förmågan att i fråga om teater, musik, film och mycket annat å hela svenska folkets vägnar vraka och ta ut vad som skall belönas genom befrielse från skatt och vad som skall beskattas. Herr Bengtson tilltror sig själv tydligen denna förmåga, men det är väl rätt få i denna kammare som tror att någon enskild eller någon institution kan lösa den uppgiften. Inför denna omöjliga situation har riksdagen gång på gång vägrat att gå med på en beskattning av veckotidskrifterna. Kunde man därvidlag hitta någon form, skulle den saken kunna ordnas, men den formen är ännu inte funnen. Jag är inte riktigt säker på om herr Bengtson skall bli den Columbus som vi väntar.

Av dessa anledningar, herr talman, kan jag inte finna något skäl till att herr Bengtsons motion — i all sin kulturella välvilja, i all sin obestämbara kärlek till kultur, som i och för sig är högst värdefull — behandlas på annat sätt än utskottet behandlat den, då utskottet med åtskilliga vänliga blickar på motionären har lagt den på dess rätta plats, nämligen under bordet, och uppmanat riksdagen att göra likadant. Motionen är alltför obestämd för att kunna läggas till grund för någonting. Den är i sin överflödande välvilja åt olika håll icke förenad med den konkretion som jag för min del — jag är kanske ensam inom utskottet — hade väntat mig att finna hos herr Bengtson.

Med hänsyn till idrotten kräves nog i rättvisans intresse, att man inte flyttar upp idrotten och lämnar religionen och politiken och musiken och konstnärligheten på marken, utan man borde göra en uppflyttning över hela fältet, och den möjligheten har vi inte för närvarande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MAGNUSSON (h): Herr talman! När herr Sjö Dahl här talar om att dels skulle idrotten få ett anslag, dels skulle man genom en skattelindring komma att ge idrotten extra fördelar, skulle jag vilja åberopa — i anslutning till det anförande jag tidigare hållit här — att det ingalunda är fråga om att ge idrotten någon särskild förmånsställning, utan här är det fråga om att ta bort en enligt vårt förmenande orättmätig beskattning av idrotten. När vi säger, att idrotten står i särställning gentemot de andra ideella rörelserna, syftar vi på att man beskattar själva utövandet av idrotten. Jag tror aldrig att någon skulle komma på den idén, att man skulle börja beskatta utövandet av den verksamhet som bedrivs av de religiösa samfundet och andra ideella organisationer. Det är där skillnaden ligger mellan idrottsrörelsen och de ideella organisationerna.

Jag skall be att få betyga, herr Sjö Dahl, att såväl jag som de andra som talat för idrotten också har mycket stora kulturella intressen, som vi gärna vill slå vakt omkring. Vi har ingenting emot att man ger även de ideella organisationerna denna skattelättnad, men där betyder det inte så mycket, eftersom de inte har stor publik vid sina sammankomster. De ideella organisationerna kommer ofta att slippa skatt genom att de kommer under det tak på 500 kronor som för närvarande gäller och som det ju också finns förutsättningar att kunna ytterligare höja.

När det här påpekats att idrotten skulle ha ett anslag på 7,5 miljoner kronor och man har ansett att detta är utomordentligt stort, skulle jag vilja fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet att den idrottsrörelse, som skall dela på dessa pengar, omfattar över en miljon medlemmar. Med hänsyn till att idrottsrörelsen har denna omfattning, kan man näppeligen påstå att beloppet är så oerhört stort. Vi får också komma ihåg, att statens inkomster av tippningen nästkommande budgetår beräknas till icke mindre än 60 miljoner kronor.

Jag ber, herr talman, att ännu en gång få yrka bifall till min reservation.

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

Herr **SJÖDAHL** (s) kort genmäle: Herr Magnusson menade, att det var att betrakta som ett undantagsfall, när man här beskattade *utövandet* av idrotten. Jag vet inte att man beskattar de män, som löper 100 eller 1500 meter eller vad det må vara. Man beskattar den publik som tittar på dem. Det är ju den som beskattas, d. v. s. genom de avgifter publiken betalar för att få se tävlingarna. Beskattningen är väl alltså inte av något speciellt slag när det gäller idrotten till skillnad från andra offentliga tillställningar.

Man bör för övrigt inte underskatta betydelsen av det »tak» på 500 kronor, under vilket inkomsten inte beskattas. Det vittnas på många håll ute i landet om hur detta »tak» praktiskt taget fritar idrottsföreningarna från nöjesbeskattning. Men de mycket stora idrottsföreningarna, de vilkas tävlingar drar tusentals åskådare, drabbas givetvis av beskattningen. Även därvidlag vill jag emellertid erinra om att man ju, när det gäller rörelseinkomsten för idrotten, har en lagstiftning, som idrotten själv begärde och som för några år sedan genomfördes till dess gagn.

Till slut skulle jag bara vilja erinra om att de 55 miljoner kronor, som vi får in på denna beskattning, inte går bara till staten, utan att en del också går till kommunerna. Vi måste använda vartenda öre för att över huvud taget kunna uppehålla vår sociala standard och ytterligare utveckla den.

När det gäller tippningen vill jag blott framhålla, att vad som i det sammanhanget beskattas i grund och botten inte är idrotten, utan helt enkelt den potentat som man skulle kunna kalla för speldjävulen.

Herr **SÖDERQUIST** (fp): Herr talman! Jag vill i likhet med herr Magnusson gärna framhålla, att det, i varje fall så vitt jag förstått, aldrig har varit reservanternas mening att på något sätt nedklassera konstutövandet — musiken, teatern o. s. v. Vi har helt enkelt ansett, att beskattningen drabbar själva den ideella verksamhet, det här är fråga om.

Herr Sjødahl menar nu, att man inte kan säga så, eftersom det ju är biljettbetalarna, man beskattar. Ja, givetvis gör man det. Men inkomsterna av biljetterna går ju till den verksamhet, det hela rör sig om. Vi har i varje fall sett saken så.

Jag är inte själv aktiv idrottsman, åtminstone inte i så hög grad, att jag kan yttra mig särskilt sakkunnigt. Men jag tror, att det är riktigt, som det sagts, att det är omöjligt att bedriva idrottslig verksamhet på det sätt, som sker i detta land, utan tävling. Tävlingarna är alltså en verkligt central del av själva denna verksamhet, och det är dessa tävlingar, som man beskattar, även om det går via biljettavgifterna.

Det är alltså, herr Sjødahl, inte på något sätt fråga om att nedvärdera konsten och litteraturen, teatern och musiken, utan det gäller endast, såsom tidigare framhållits, att på ett enkelt sätt något öka det allmännas understöd åt den av alla högt värdesatta verksamhet, som idrottsrörelsen utgör.

Herr **BENGTSON** (bf): Herr talman! Det var inte herr Sjødahls pekpinne mot mig för motionen, som jag mest fäste mig vid i hans anförande, utan det som verkligen imponerade på mig var, när herr Sjødahl sade att det finns någonting av objektivitet i den nuvarande nöjesskatteförordningen och att jag skulle företräda några subjektiva synpunkter. Det vore mycket intressant, om herr Sjødahl ville ytterligare klargöra, om han verkligen menar att den nuvarande nöjesskatteförordningen är byggd på objektiva grunder och inte på subjektiva.

Vad sedan beträffar den värdering, som herr Sjødahl påstår att jag skulle vilja gå in för, vill jag säga att jag inte direkt har talat om någon sådan värdering. Jag kan bara erinra om att riksdagen förra året skrev på ett sådant sätt, att den i det närmaste biföll — det blev inte bifall, men skrivningen var ytterligt välvillig — förslaget om stöd åt konstnärlig svensk filmproduktion. Men om ett sådant skulle kun-

Ang. översyn av nöjesskatteförordningen m. m.

na genomföras, blev man ju nödsakad att företa en värdering. Jag är emellertid inte säker på att en sådan är möjlig att göra. I fråga om exempelvis veckotidningarna, som jag tror att de flesta här nog gärna skulle vilja beskatta, har man sagt att vi inte kan genomföra en beskattning av dem, eftersom det blir litet svårt att draga en gräns mellan nyhetspressen och annan press. Därför kan vi inte beskatta veckopressen. Man kan säga likadant om de grammofonskivor vi här diskuterat. Om det, såsom herr Sjödahl säger, är fel att beskatta Beethoven, så får vi väl ordna det så, att också Snoddasskivorna slipper ifrån skatt. Skall man vara konsekvent, får man handla på samma sätt på det ena området som på det andra.

Jag tror att herr Sjödahl, och jag har så olika syn på nöjesskatteförordningen, att våra ståndpunkter i det avseendet knappast går att förena. Jag menar att förordningen har varit i kraft så länge utan att ha blivit föremål för någon genomgripande förändring, att den verkligen nu bör tas upp och granskas från litet friskare synpunkter, om jag får använda det uttrycket. Man måste nog beteckna lagstiftningen på detta område som ett lappverk, och det är därför jag har tillåtit mig att väcka denna motion om översyn av nöjesskatteförordningen.

Herr SJÖDAHL (s): Herr Bengtson undrade, om jag verkligen ville påstå att nöjesskatten var objektiv. Vi är tydligen inte riktigt ense om begreppen. Men det är ju just objektivitet då man undviker att ge sig in på någon egentlig värdering utan skär allt över en kam; all teater, från den förnämsta teatern på de bästa scenerna till den enklaste buskteater, beskattas ju. Man vågar sig där inte in på någon subjektiv värdering.

När det gäller musiken tror jag herr Bengtson och jag skulle kunna enas, men jag är inte säker på att vår närmaste omgivning här i kammaren skulle kunna enas med oss. Vare sig det gäller en

konsert med Beethoven på programmet eller ett uppträdande av någon som sjunger haderia, blir det beskattat. Det är en rätt objektiv princip.

Herr Bengtson tycks vilja säga, att inte alla nöjen blir beskattade. Han nämner i sin motion spritrestaurangerna och tycker, att nöjet, som består i att gå dit, inte blir tillräckligt beskattat. Jag vet inte vad det är för större nöje att gå på en spritrestaurang än på en annan restaurang, men jag vill erinra herr Bengtson — om nu herr Bengtson lever i en fullständig okunnighet om den art av »nöjesbeskattning» som finns på restaurangerna — att en snaps för närvarande lär kosta 1:50. Hur mycket tror herr Bengtson är skatt av dessa 1:50 per snaps? Det är så pass mycket att jag misstänker, att det till fullo motsvarar den skatt som man får betala för att besöka en biograf eller dylikt.

Herr BENGTON (bf): Herr talman! Herr Sjödahl säger, att jag drar in allting under nöjesskatten. I så fall har jag gott sällskap av herr Sjödahl själv, ty han drar också in spritbeskattningen i nöjesskatten och betraktar den som tillhörande samma ämne.

Jag fick väl inte något riktigt direkt besked av herr Sjödahl i frågan huruvida nöjesskatteförordningen var objektivt utformad eller ej. Herr Sjödahl tycktes ändå vilja ge sken av att det fanns något slag av objektivitet däri, men vill inte herr Sjödahl ge ett direkt besked om att den är objektiv, då är den väl subjektiv. Och är den subjektiv, då är mina värderingar av nöjesskatten lika värdefulla som de, som har dikterat den nuvarande nöjesskatteförordningen.

Herr SJÖDAHL (s): Jag vill bara säga en sak till herr Bengtson. Herr Bengtson vill i sin motion beskatta det nöje som består i att gå på en spritrestaurang. Jag påpekade då för herr Bengtson i hans tydligen mycket oskuldsfulla umgänge med spriten, att man på en spritrestaurang indirekt betalar mycket betydande

Ang. restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

skatter genom priset på spriten, naturligtvis under förutsättning att man använder sprit. Det var bara det jag tillät mig upplysa om. Alltså: herr Bengtson lockade mig själv till denna utsvävning, men efteråt beklagar han att jag följde honom. Jag lovar dyrt, herr talman, att jag skall aldrig göra så mer.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera av de båda punkterna av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Magnusson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Magnusson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 105;

Nej — 24.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift, jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 19 december 1952 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 20, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i propositionen — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer. Restitutionen skulle avse ett belopp om 275 kronor för år 1953 och 300 kronor för år 1954 samt utgå till ägare av bensindrivna gummihjulstraktor under förutsättning, att traktorn till väsentlig del använts vid jordbruksdrift.

Till utskottets behandling hade överlämnats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 437 av herr *Dickson*; ävensom

Ang restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

2) motionen I: 358 av herr *Falk*.

I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de i respektive motioner angivna grunderna — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

I de båda förstnämnda motionerna, som gingo ut på att återbetalningen i princip skulle avse hela bensinskatten, hade föreslagits, att restitution skulle beviljas för ett visst maximiantal liter bensin med hänsyn till storleken av för vissa ändamål bearbetad jordbruksareal och vissa transporter m. m. dylikt, d. v. s. i huvudsaklig överensstämmelse med det schematiska normsystem, som tillämpats under år 1950 med avseende å restitution av tilläggsskatten å bensin. I motionen I: 358 hade förordats, att restitution skulle utgå efter en antagen förbrukning av 60 liter bensin per hektar åker inberäknat vall, dock högst 2 400 liter per år; för maskinstationer och andra maskinhållare skulle restitutionen beräknas efter en besinförbrukning av sex liter per timme effektiv körtid.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer;

2) att de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 437 av herr *Dickson* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; ävensom

3) att motionen I: 358 av herr *Falk* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Velander* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 437 av herr *Dickson*, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med de i åberopade motioner angivna grunderna — förordna om restitution av den enligt 1929 års förordning utgående skatten å bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer; samt

B) att motionen I: 358 av herr *Falk* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II) av herr *Falk*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 20 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas och i anledning av motionen I: 358 av herr *Falk*, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna grunder — förordna om restitution av skatt för sådan bensin, som under åren 1953 och 1954 förbrukades vid jordbruket till bensindrivna traktorer; samt

b) att de likalydande motionerna I: 357 av herrar *Velander* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 437 av herr *Dickson* icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr OHLSSON, EBBE (h): Herr talman! Då vår reservant i utskottet är förhindrad att närvara, skall jag som motionär anföra några synpunkter.

Det är med stor tillfredsställelse som vi ser att förslag om bensinskatteestitut för jordbrukets del nu har framlagts. Vi har emellertid inte kunnat dela den uppfattning som kommit till uttryck

Ang. restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

i den kungl. propositionen och som nu blivit utskottsmajoritetens linje.

Ett bifall till utskottsförslaget kommer att få synnerligen ojämma verkningar. För de minsta brukningsdelarna ligger restitutionsbeloppet icke obetydligt över den verkliga bensinskatten, eller 34 öre, medan restitutionen till de större brukningsdelarna blir omkring 10 öre per liter. Jag har för min del svårt att tro att en sådan beräkningsgrund kommer att stimulera brukarna av de något större jordbruksfastigheterna till att övergå från fotogendrivna till bensindrivna traktorer, vilket enligt fackkunskapen är en ur nationalekonomisk synpunkt synnerligen förmånlig affär. Enligt en i bevillningsutskottets betänkande nr 59/1952 refererad promemoria från statens maskinprovningar kan man för en kostnad som är inemot 10 miljoner kronor lägga anskaffa den motoreffekt som motsvarar en import av inte mindre än 8 000 traktorer, för den händelse bensintraktorer kan väljas. Här bör måhända också valutasynpunkten, som ju i dagens läge icke saknar betydelse, komma med i bilden.

Det har anförts att besvärligheter skulle uppstå beträffande kontrollen över ansökningarna. Jag tror att farhågorna är överdrivna. I bevillningsutskottets betänkande nr 66 vid 1950 års riksdag anfördes, att det då tillämpade systemet för individuell restitution fungerade tillfredsställande, och administrationskostnaderna syntes inte heller ha uppgått till några större belopp. Vid tillfället stödde sig utskottet på uppgifter från den tjänsteman inom statens jordbruksnämnd som handhaft överinseendet av restitutionsförfarandet. Under sådana förhållanden anser vi oss kunna förorda, att metoden utformas med hänsyn till jordbruksdriftens omfattning i det enskilda fallet. Endast då kan man nå ett rimligt resultat även beträffande maskinhållare och maskinstationer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation I) av herrar Velander och Nilsson i Svalöv. För den händelse detta yrkande inte skulle vinna kammarens

bifall, kommer jag att rösta för herr Falks reservation.

Herr FALK (s): Herr talman! Var och en av kammarens ledamöter som något har satt sig in i denna fråga, dess nationalekonomiska betydelse över huvud taget och framför allt dess oerhörda betydelse för jordbruket, måste beklaga, att det positiva intresse, som bevillningsutskottet och riksdagen lade i dagen under höstsessionen, icke har utmynnat annat än i detta ganska urvattnade förslag till restitution av bensinskatt.

Kungl. Maj:t har behållit fast vid att man skall ha ett system, som blir så enkelt som möjligt och medför de lägsta förvaltningskostnaderna. För att bringa ned förvaltningskostnaderna till ett minimum föreslår Kungl. Maj:t att för varje bensindrivna traktor, som till väsentlig del används vid jordbruksdrift, skall utgå ett belopp av 275—300 kronor per år. Detta förslag måste givetvis sägas vara mycket enkelt. Det förvånar mig bara att det tog två år för den särskilde utredningsmannen att komma fram till ett så enkelt förslag. Först efter två års arbete och möda födde han detta förslag, vilket Kungl. Maj:t sedan accepterade.

I praktiken kommer Kungl. Maj:ts förslag att innebära, att man för traktorer på de små brukningsdelarna, som ju används mycket litet på grund av den ringa arealen, erhåller en skatterestitution som blir vida större än skatten på den förbrukade bensinen. Vid större jordbruk däremot, där traktordrift ur ekonomiska och andra synpunkter är försvarlig, får man så liten restitution att det inte lönar sig att använda bensindrivna traktorer.

I praktiken kommer detta att medföra, att man underlättar för försäljarna av traktorer att övertala de små jordbrukarna att köpa en egen traktor, hur ekonomiskt det än kan ställa sig för den enskilde jordbrukaren. Försäljarna kommer att säga: »Det blir visserligen ganska dyrt att köpa en traktor, men du får

Ang restitution av skatt å bensen för jordbrukstraktorer.

275 kronor av skattepengar för att du kör med traktorn några timmar.» Det är med traktorköp som med bilköp, att människorna faller så lätt, även om de inte har ekonomisk användning för fordonet.

Jag har denna gång böjt mig för Kungl. Maj:ts strävan att förenkla administrationen, men jag hemställer, att i stället för en viss summa pengar på varje traktor skulle jordbrukarna få en skatte-restitution, beräknad på 60 liter förbrukad bensen per hektar åker. Det är ju också en mycket förenklad och grov schablon, som verkar orättvist i de särskilda fallen; det blir för mycket i Norrland och för litet i Skåne, och det blir för mycket där man har lätt jord och för litet där man har tung jord. Den svagheten delar emellertid mitt förslag med Kungl. Maj:ts förslag, där det för övrigt är ännu värre i det avseendet.

Kontrollen över ett sådant system skulle inte kosta statsverket ett öre. Den som söker restitution skulle kunna få sin uppgift om arealen bestyrkt av en kommunal förtroendeman, lantbruksombudet eller någon kommunalman. Vi anlitat i många andra fall kommunalnämnden för att bestyrka uppgifter i ekonomiska sammanhang. Vi har exempelvis bostadsförmedlingsverksamheten, där de kommunala myndigheterna skall granska vederbörandes ekonomiska förhållanden och avge yttrande däröver. På grundval av en dylik granskning beslutar myndigheterna om lån och bidrag i många olika avseenden. I fråga om skördeskadorna i höstas var det lantbruksombuden, som fick bestyrka sökandens uppgifter angående liden skada på skörden. I det här fallet blir kontrollen så pass förenklad, att den som skall kontrollera uppgiften bara har att gå till fastighetstaxeringslängden, där varje halv hektar åker som tillhör brukningsdelen är upptagen.

Det har sagts att Kungl. Maj:ts proposition har blivit egendomligt utformad även i ett annat avseende. Riksdagen har sedan många år tillbaka anslagit stora belopp till jordbruket för gemensam maskinanvändning. Den verksamheten

handlägges inom hushållningssällskapen och går ut på att förmå de mindre jordbrukarna att inte ensamma köpa dyra traktorer utan göra det tillsammans med andra jordbrukare för att få traktorerna bättre utnyttjade. Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär, såsom jag redan har sagt, en direkt uppmaning till mindre jordbrukare att i stället för att gå till den gemensamma maskinanvändningen köpa en egen traktor. Den ena handen vet tydligen inte vad den andra gör många gånger inom statsförvaltningen.

Till bevillningsutskottets betänkande är såsom bilaga fogat ett yttrande från jordbruksnämnden. Yttrandet innehåller en hel del mycket intressanta saker. Det utgör mest en polemik mot motionerna. Angående min motion, vari jag påstår att de större jordbruken och maskinstationerna icke använder bensindrivna traktorer, säger jordbruksnämnden, att det förekommer i icke oväsentlig utsträckning att traktorer trots bensinskatten anskaffats till de större jordbruken. I det yttrande över utredningsmannens förslag, som finns i den kungliga propositionen, säger emellertid jordbruksnämnden, att den icke har sig bekant huruvida maskinstationerna använder bensindrivna traktorer. Man kan fråga vad som är sanning. Eller har jordbruksnämnden kanske kommit till klarhet efter sedan den avgivit sitt yttrande över utredningsmannens förslag?

Nämnden säger också att de av mig beräknade grunderna för restitution till maskinstationer är alldeles för höga och hänvisar till en tabell, som finns intagen på utskottsbetänkandets sista sida. Innan jag går in närmare på den tabellen skulle jag vilja lämna en redogörelse för den gemensamma maskinanvändningen i Östergötland och som finns intagen i min motion. Jag har där redogjort för antalet maskinstationer samt antalet effektiva körtimmar, som dessa stationer har, och jag kan i dag tillägga att drivmedelskostnaderna för dessa maskinstationer har uppgått till 2 kronor 25 öre per timme effektiv körtid. Endast denna siffra visar att jag, när

Ang. restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

jag föreslagit restitution för en beräknad bensinförbrukning av sex liter i timmen per effektiv körtid, träffat mycket rätt.

Sedan några ord också om själva tabellen. Jordbruksnämnden säger att enligt dess undersökningar skulle på jordbruk i storleksgruppen 2—10 hektar åtgå 30 traktortimmar per hektar. Jag undrar om det är någon av kammarens ledamöter, som har någon erfarenhet av jordbruk, som ett ögonblick kan tro att en småbrukare på 10 hektar har möjlighet eller ens råd att köra med sin traktor 30 timmar på varje hektar. Traktorn med redskap, utan kostnader för förare, kan inte fås under 7 kronor i timmen, och det skulle göra 210 kronor per hektar bara för att få jorden brukad. Är det sådana beräkningsgrunder, som jordbruksnämnden lägger till grund för kalkylen, förstår man att driftskostnaderna är höga.

Det föreligger på detta område inte mindre än tre offentliga utredningar, som har sysslat med denna fråga och som under kontroll utfört olika arbeten på olika stora jordbruk. Att de kommit till väsentligt lägre siffror är en sak, men vad som är mest frapperande är att det inte blir någon större skillnad i fråga om antalet traktortimmar vare sig jordbruket är stort eller litet. Vad som härvidlag skapar skillnader är om jorden är hård eller lätt, om man får köra på tvåan eller ettan eller om man får sitta och rycka fram traktorn. Det är sådant som gör att skillnaderna blir stora. Men om det är en gård, som omfattar 10 eller 100 tunnland, kör man därför inte mer per hektar.

Jag förstår fuller väl, att läget i dag liksom alltid väl är att vi skall följa Kungl. Maj:t, även om Kungl. Maj:t råkar ha fel. Innan jag lämnar ämnet, skulle jag i alla fall vilja beröra den ekonomiska sidan av saken. Jag har i min reservation antytt en del om den saken.

Utskottet säger att denna fråga skall bedömas med hänsyn till dess samband med jordbrukskalkylen, men utskottsmajoriteten säger bara, att det här gäller om det skall vara kollektiv eller in-

dividuell restitution. Sambandet med jordbrukskalkylen är emellertid ofrånkomligt. I denna beräknas att en fotogendrivna traktor förbrukar 3 liter mera drivmedel per timme än en bensindrivna traktor. Det blir på 34,7 miljoner traktortimmar vackra slantar, som på detta sätt onödigtvis måste tillföras jordbruket. Det köpes i regel i medeltal mellan 8 000 och 14 000 traktorer per år. 1953 års pris på en bensinmotor om 30 hästkrafter ligger 2 000 kronor under priset på en fotogentmotor. 2 000 kronor gånger 12 000 traktorer blir också en vacker slant, som onödigtvis på detta sätt investeras i jordbruket och via kalkylen skall avskrivas och förräntas.

Finns det något exempel på hur statsmakterna genom felaktiga åtgärder kan driva utvecklingen av produktionen in på felaktiga banor, så är det på detta område, och det är inte bara jordbruket utan också samhället som sådant som får ta konsekvenserna. Det är så mycket mer beklagligt i dagens läge, då flertalet jordbruksprodukter ligger 15 procent över världsmarknadspriserna och det inte finns någon möjlighet att exportera det ganska stora överskott som finns och som ökar för varje år. I det läget skulle vi behöva göra allt för att bringa ned produktionskostnaderna. Här är det ett område, där de kan bringas ned, men Kungl. Maj:t och riksdagen säger nej: den här vägen skall man inte gå, utan jordbruket får gärna fortsätta med en felaktig maskinpark. Jag kan inte vara med och dela det ansvaret, och det är därför som jag avgivit min reservation.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till reservationen.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Debatterna i denna fråga har ju återkommit år efter år, men nu tycks man ha kommit fram till en viss lösning av spørgsmålet. Jag vill erinra om att det fortfarande endast rör sig om ett provisorium, men den föreslagna lösningen är ändå sådan att utskottets överväldi-

Ang restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

gande majoritet — reservanterna är endast tre — kunnat ansluta sig till den.

Hittills har restitution skett kollektivt över jordbrukskalkylen, och vi vet alla att detta är en rätt ofullkomlig form. Nu har man, för den tid utredningen om beskattningen pågår, föreslagit ett provisorium med en individuell restitution efter en mycket enkel schablon. Den av herr Falk rekommenderade vägen är enligt jordbruksnämndens yttrande utomordentligt svår att genomföra, och kontrollen blir även vansklig, om man jämför med det av utskottet förordade provisoriet. Kontrollen blir där mycket enkel, därför att traktorerna numera skall registreras och det hela får gå efter en schablonregel: så och så mycket för respektive år. Visserligen skapas inte full rättvisa över hela linjen genom restitutionen med 275 respektive 300 kronor, men enligt vad jordbruksnämnden upplyst, lär det föreslagna systemet när det gäller jordbruken till och med storleksgruppen 20—30 hektar lämna kompensation åtminstone för den del av bensinskatten, som faller på traktor användningen inom den egentliga jordbruksdriften. Och brukningsdelarna till och med 20—30 hektar utgör ju ändå 95 procent av alla brukningsdelar i landet. Det blir alltså den återstående delen, som enligt detta förslag inte fullt skulle kompenseras. Men jordbruksnämnden menar, att dessa stora jordbruk i avsevärd utsträckning har skaffat bensindrivna traktorer, trots att de inte fått någon kompensation alls; man påpekar att antalet bensindrivna traktorer på ett par år ungefärligen fördubblats.

Under sådana förhållanden och då alla de sakkunniga institutionerna på jordbrukets område tillstyrker — utom jordbruksnämnden har Lantbruksförbundet och RLF m. fl. yttrat sig — har utskottet ansett sig kunna rekommendera riksdagen att bifalla den föreliggande propositionens förslag, som innebär ett provisorium för åren 1953 och 1954. Herr Falks förslag skulle enligt jordbruksnämndens yttrande inte kunna genomföras nu, utan måste i hög grad omarbetas; det skulle därjämte leda till

orättvisor för ett mycket stort antal brukare här i landet, om man jämför det med utskottets förslag.

Utskottet anser sig därför tryggt kunna rekommendera det föreslagna provisoriet, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LANGE (s): Herr talman! Jag har begärt ordet närmast för att understryka vad utskottsmajoritetens talesman har anført. Frågan är inte stor, och det gäller dessutom endast en ordning av provisorisk art. Under sådana omständigheter vore det knappast rimligt att inte följa enkla och schablonmässiga grunder för restitutionsförfarandet.

Jag får kanske tillfoga, att när jag lyssnade till herr Falk kunde jag inte undvika reflexionen att det knappast var jordbrukarnas intressen han här företrädde. Vi vet ju att Lantbruksförbundet har ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Slutligen vill jag tillägga, herr talman, att man när kammaren nu går att besluta i frågan kanske även bör tänka på att det föreliggande förslaget innebär en höjning av restitutionsbeloppet till 300 kronor från de av utredningen förordade 250 kronorna. Härvid utgick man från förutsättningen, att bensinskatten skulle komma att höjas med 5 öre. Höjningen kommer nu att stanna vid 3 öre, varför jordbruket vid bifall till utskottsmajoritetens förslag i själva verket får en kompensation, som till och med är större än vad utskottsmajoriteten ursprungligen hade tänkt sig.

Herr FALK (s): Herr talman! Även om det här gäller en provisorisk åtgärd och reglerna bör vara enkla, ställer jag frågan: Hur mycket skulle mitt förslag försvåra administrationen? Jag kan inte tänka mig att det skulle vålla något merarbete alls, vare sig på länsstyrelserna eller i jordbruksnämnden. Visserligen måste antalet hektar multipliceras

Ang. restitution av skatt å bensin för jordbrukstraktorer.

med 60, men om man lägger upp en »lathund» går det väl ganska fort.

Sedan undrar jag vad herr Lange menar, när han säger att jag inte talar i jordbrukarnas intresse. Jag har i diskussionerna under de två senaste åren fått höra, att jag talar i eget intresse och går något visst bolags ärenden.

Att Lantbruksförbundet och en hel del andra organisationer tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag beror helt enkelt på att det inte fanns något annat förslag att tillstyrka. Hade ett bättre förslag förelegat, skulle man naturligtvis ha gjort ett övervägande.

Jag skall tala om för herr Lange och andra, som tror att jag är en agent för några särskilda intressen, att jag inte tillhör något maskinbolag, som säljer jordbruksredskap. Jag har inte ens för 5 kronor aktier på något håll. Jag är inte längre jordbrukare, ty jag avvecklade hela min rörelse 1945. Jag har inte ens ett eget hem utan hyr min lägenhet.

Jag står sålunda så fri som någon människa kan göra, och det är därför ganska obilligt att komma med sådana insinuationer som här gjorts. Jag talar ur jordbruks- och samhällsekonomisk synpunkt, när jag ser på dessa problem, och jag anser att dessa synpunkter är tillräckligt bärkraftiga.

Herr LANGE (s): När jag sade, att jag var övertygad om att herr Falk inte företrädde jordbrukarnas intressen i denna fråga, sade jag vad jag menade. Men jag ber att herr Falk inte ur det skall utläsa någonting som jag *inte* sade. Jag föreställer mig att herr Falk i varje fall företräder sina egna intressen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Ohlsson, Ebbe*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i herrar Velanders och Nilssons i Svalöv vid betänkandet avgivna reservation; samt 3:o), av

herr *Falk*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom vid betänkandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Falk* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga det samma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Ebbe Ohlsson*s yrkande.

Herr *Falk* äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 20 antager bifall till herr *Ebbe Ohlsson*s under överläggningen gjorda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Falk*s under överläggningen framställda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Falk vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Ang. beskattningen av skytteföreningar.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

I två inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motioner, I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

I motionerna hade anförts, att det förefölle motionärerna uppenbart, att pistolskytte liksom gevärsskytte vore att hänföra till idrott samt att de i punkten 13 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen upptagna bestämmelserna rörande idrottssammanslutningars inkomsttaxering förty vore tillämpliga på skytteföreningar. Då tveksamhet här om emellertid kunde råda bland dem som icke väl kände verksamheten inom skyttesammanslutningar, yrkade motionärerna, att i nämnda punkt måtte införas ett särskilt stadgande av innebörd, att till ideell organisation, som hade till uppgift att främja icke professionell idrott eller gymnastik, också skulle hänföras organisation, som hade till upp-

Ang. beskattningen av skytteföreningar. gift att främja färdighet i pistol- eller gevärsskytte.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm med förslag till lag av ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Magnusson* och *Anderson* i Sundsvall, vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 270 av herr *Magnusson* och herr *Ebbe Ohlsson* samt II: 351 av herrar *Gezelius* och *Severin* i Stockholm, för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändring av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Herr **MAGNUSSON** (h): herr talman! Den reservation, som jag och herr *Andersson* i Sundsvall avlämnat till bevillningsutskottets betänkande nr 23, utgör ett instämmande i de motioner som föreligger i denna fråga. I motionerna har påyrkats att skytteförbunden i beskattningshänseende skulle jämföras med idrottsorganisationerna.

Enligt gällande bestämmelser äger idrottsorganisationerna för närvarande från sin skattepliktiga inkomst göra avdrag för omkostnader, som kan hänföras till deras ideella verksamhet, såsom utgifter för idrottsmateriel, träningsverksamhet och propaganda. Skattemyndigheterna synes emellertid ha tolkat 29 § i kommunalskattelagen på sådant sätt, att denna rättighet icke skulle tillkomma skytteförbunden. I anvisningarna till denna paragraf stadgas, att ideell organisation, som har till huvudsaklig uppgift att främja icke professionell idrott eller gymnastik, från sin bruttointäkt av inkomster, som är att hänföra till beskattningsbara, har rätt att göra avdrag för sådana kostnader som jag nyss angivit.

Ang. beskattningen av skytteföreningar.

I 1944 års skattesakkunnigas betänkande, del II, har de sakkunniga gjort vissa begreppsbestämningar i avsikt att åstadkomma en gränsdragnin mellan vad som är att hänföra till idrott och gymnastik och vad som är att hänföra till sport. Man säger där: »Med idrott torde i allmänhet förstås utförandet av kroppsövningar inriktade på att nå vissa mätbara resultat. Denna verksamhet kan utövas såväl utan redskap, t. ex. vid löpning, simning och brottnin, som med användande av redskap, t. ex. vid stavhopp, skidåkning och tennis.»

Att skytterörelsen mycket väl kan jämföras med idrottsorganisationerna torde väl stå ganska klart. Denna rörelses deltagande i olympiska spelen borgan väl tillräckligt för att det här inte är fråga om någon professionell verksamhet. Utövandet av skyttet ställer även utomordentligt stora krav på de personer, som skall nå goda resultat. Ingen torde väl vilja påstå, att man vid pistol- eller gevärsskytte kan nå goda resultat bara man har ett lämpligt vapen, utan det fordras givetvis en utomordentligt stor skicklighet hos den som skall handha vapnet. Ur försvarssynpunkt är det också en angelägen uppgift, att statsmakterna inte försvårar denna ideella verksamhet, som byggt upp på frivillighetens väg.

Utskottet synes nu intaga den ståndpunkten, att det förhållandet, att regeringsrätten ännu inte prövat frågan, skulle utgöra ett hinder för riksdagen att redan nu besluta om det föreslagna tillägget till ifrågakvarande paragraf i kommunalskattelagen. Kammarrätten har emellertid redan avgjort två mål till skytterörelsens nackdel.

Ingen torde väl anse annat än att skytterörelsen bör komma i åtnjutande av denna förmån, och det finns icke heller något som tyder på att man inte vid utformningen av anvisningarna avsett att medge skytterörelsen förmånen i fråga, ehuru det inte tillräckligt tydligt framgår av lagtexten. Oberoende av hur ett framtida ställningstagande från regeringsrättens sida kan komma att bli, borde man redan nu kunna göra

tillägget till anvisningarna. Jag kan inte förstå vad som kan vara att vinna med att av formalistiska skäl under lång tid förhåla en fråga, som är så klar för ett avgörande, genom att hänvisa till att regeringsrätten ännu inte tagit ställning.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr HEÜMAN (s): Herr talman! Det förvånar mig inte så mycket att man har väckt en motion på detta område som det förvånar mig att man till utskottets betänkande fogat en reservation, som ansluter sig till yrkandet i motionen. Det förhåller sig nämligen på det sättet, som herr Magnusson själv sade, att det ännu inte är avgjort i skatteinstanserna, huruvida skytteföreningarna är att hänföra till idrottsorganisationer och således falla under bestämmelserna i punkt 13 anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen.

Enligt vad som upplysts under utskottsbehandlingen lär frågan ligga i regeringsrätten för prövning, och det är ju så att riksdagen aldrig brukar fatta beslut i frågor som ligger under prövning vare sig av utredning eller av domstol. Då detta upplystes inom utskottet, hade man anledning förvänta att någon reservation icke skulle avges utan att man hade nöjt sig med att bida tiden till dess att regeringsrätten fällt sitt utslag för att sedan pröva, huruvida det kunde anses vara av behovet påkallat att återkomma med en framstöt i frågan vid senare tillfälle.

Herr talman! Med stöd av vad som här anförts ber jag bara att få yrka till utskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON (h): Herr talman! Jag vill bara till herr Heümans anförande göra det tillägget, att riksdagen inte har att pröva denna bestämmelse nu. Utan här är det fråga om att för framtiden fastställa, att skytterörelsen bör jämföras med idrottsorganisationerna.

Om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Herr HEUMAN (s): Herr talman! Med anledning av herr Magnussons anförande vill jag säga, att vad frågan gäller är tolkningen av en lagbestämmelse, som redan finns. Och det är en tolkning, som skall göras av respektive skattemyndigheter, men inte av riksdagen.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Magnusson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckt motion angående skattelättnader för fiskare i syfte att stimulera försöksfiske på avlägsna fiskevattnen, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 7 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft tre inom riksdagen väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren:

nr 303 av fru *Sjöström-Bengtsson* samt

inom andra kammaren:

nr 64 av fru *Nilsson* och
nr 393 av fru *Johansson* i Norrköping m. fl.

I motionerna I: 303 och II: 393, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om sådan ändring av gällande författningar, att moderskapspenningens belopp höjdes till 150 kronor och moderskapshjälpen till 250 kronor.

I motionen II: 64 hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att moderskapspenningen, som nu utginge med 75 kronor, skulle höjas till 150 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att motionerna I: 303 och II: 393, såvitt motionerna avsåge moderskapspenning, och motionen II: 64 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 303 och II: 393, såvitt motionerna avsåge moderskapshjälp, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Reservation hade avgivits av fru *Johansson* i Norrköping, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 303 och II: 393 samt II: 64 måtte besluta att för sin del antaga i reservationen införda förslag till

1) förordning angående ändrad lydelse av 32 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor;

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning.

De i reservationen införda förordningsförslagen inneburo höjning av moderskapshjälpen från 110 kronor till 250 kronor samt av moderskapspenningen från 75 kronor till 150 kronor.

Fru **SJÖSTRÖM-BENGTSSON** (s): Herr talman! Jag måste beklaga, att utskottet inte kunnat tillstyrka den höjning av moderskapspenningen och moderskapshjälpen, som föreslagits i motionen nr 303 i denna kammare.

Moderskapspenningen utgör, som vi väl alla vet och som framgår av utskottets utlåtande, 75 kronor för dem, som inte är medlemmar i erkänd sjukkassa och vilkas beskattningsbara inkomst icke överstiger 4 000 kronor. Moderskapshjälpen utgår till varje mor, som är medlem av sjukkassa, med 110 eller 125 kronor. Dessa belopp har inte undergått någon förändring sedan denna hjälpform infördes år 1937. Men vad som däremot väsentligen har förändrats sedan den tiden är, som vi alla vet, levnadskostnaderna. Detta har också riksdagen i en hel del andra sammanhang tagit hänsyn till — nu senast genom höjning av maxibeloppet för mödrahjälp. Höjningen av denna hjälpform till 600 respektive 800 kronor vid flerbarnsbörd kommer helt säkert att bli ett rejält handtag för dem, som kan få det högsta beloppet. Men jag har anledning förmoda, att maxibeloppet kommer att utgå endast till de i ekonomiskt hänseende allra sämst

ställda familjerna och kanske främst till ensamma, nödställda mödrar.

Såväl moderskapspenningen som moderskapshjälpen utgår däremot till så gott som alla mödrar. Därmed nås också den grupp, vars inkomster är sådana att mödrahjälp inte kan komma i fråga, men vars ekonomi dock är sådan, att utgifter, som vidlåder ett barns födelse, blir högst betungande för familjens budget. För dem har denna hjälpform varit till god hjälp. Men nyttan av dessa bidrag har, och det behöver jag väl egentligen inte påpeka, betydligt reducerats sedan 1937.

Motionärerna har därför ansett, att det är högst angeläget att de hjälpformer, som berörts i motionen, i likhet med vad som skett på andra områden inom socialvården återställes till sitt realvärde, till gagn framför allt för de mödrar, vilkas enda möjlighet att erhålla bidrag till de ökade utgifter, som föranledes av ett barns tillkomst, utgöres av moderskapspenningen och moderskapshjälpen.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr **NORMAN** (s): Herr talman! Det är nog otänkbart att andra lagutskottet skulle våga sig på att förorda ett bifall till dessa motioner. Hade frågan legat så till att vi allvarligt hade måst överväga, i vad mån vi skulle stödja motionerna eller icke, hade vi givetvis försökt få frågan handlagd av ett sammanfatt stats- och andra lagutskott.

Vi såg på det spörsmålet så, att denna fråga är föremål för uppmärksamhet hos Kungl. Maj:t eller närmast hos den kommitté, som sysslar med denna och likartade frågor och som enligt sina direktiv har till uppgift att överväga en hel del spörsmål beträffande samhällets hjälp vid havandeskap och barnsbörd. Under sådana förhållanden var det ganska självklart att utskottet skulle inta den negativa ståndpunkt som det här har gjort.

Jag kan väl nästan säga, att även kammaren har gjort det genom sitt beslut ti-

Om ändrade bestämmelser rörande blindtillägg.

digare i dag. I statsutskottets utlåtande nr 5 finnes bland annat anslag till dessa ändamål, nämligen under punkterna 75 och 76. Hur mycket av bidraget till sjukkassor, som faller på moderskapshjälpen, vet jag inte, men under punkten 76 har Kungl. Maj:t äskat ett förslagsanslag till moderskapspenning av 1 100 000 kronor, och det har kammaren förut i dag bifallit på statsutskottets förslag.

Motionärens förslag skulle innebära, att detta anslag skulle fördubblas. Det är visserligen ett förslagsanslag, men en variation, varigenom man kan riskera ett överskridande med över miljonen, är väl knappast tänkbar.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om ändrade bestämmelser rörande blindtillägg.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande s. k. blindtillägg.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 147 i första kammaren av herr *Bror Nilsson* m. fl. samt nr 239 i andra kammaren av fru *Sjöstrand* och herr *Thapper*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta uttala, att blindtillägg och jämte detta utgående grundpension icke skulle frånräknas från av statsmedel utgående utbildningsbidrag till blinda samt att blindtillägget även i övrigt som regel skulle få ograverat disponeras av den blinde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 147 och II: 239 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *NILSSON, BROR* (bf): Herr talman! Utskottet yrkar visserligen avslag på denna motion, men utskottets uttalande är ändå så positivt att jag känner mig tacksam.

Vid motionens utskrivande kände jag inte till den utredning, som den 6 februari 1953 anbefallts pensionsstyrelsen. Utskottet synes emellertid inte vara säkert på att denna utredning kommer att omfatta det spörsmål som motionen avhandlar. Utskottet säger nämligen, att utredningen *torde* komma att upptaga frågor om blindtilläggets förhållande till de behovs- och inkomstprövade sociala förmånerna till prövning. Jag ville gärna med detta anförande fästa denna utrednings uppmärksamhet vid de uttalanden som utskottet här gjort och som jag tyder därhän, att utskottet anser, att denna blindhetsersättning bör få disponeras av de blinda själva och icke tagas i betraktande då de söker sig till utbildningsanstalter eller anhåller om förmåner av visst slag. Blindhetsersättningen är en speciell förmån, som samhället vill ge de blinda och som de behöver till sina kostnader för ledare eller eljest för att kunna röra sig ute bland andra människor, men också som en liten uppmuntran i den beklagliga situation, varide på grund av sin blindhet befinner sig.

Jag vill här till protokollet deklarerera, att jag känner mig upprörd över att jag i vissa fall iakttagit, att man velat lägga embargo på denna särskilda ersättning till de blinda. Jag hoppas att vi så småningom skall komma därhän, att man icke på något sätt berövar dem rätten att själva få disponera över denna ersättning fullkomligt efter sitt eget gottfinnande.

I detta anförande instämde fru *Svensson* (bf).

Om ändrade bestämmelser rörande blindtillägg.

Herr NORMAN (s): Herr talman! Det är två spörsmål, som utskottet haft anledning att diskutera i anledning av denna motion.

Det ena gäller bestämmelsen i folkpensionslagen om avdragsreglerna beträffande den behovsprövade invalidpensionen, och där låg nog frågan ganska klar för oss, ty där hade vi inte möjlighet att göra någonting, när nu en utredning hade i uppdrag att syssla med bland annat blindhetsersättningen och kan förväntas komma in på detta spörsmål. Men för den andra saken var vi bekymrade, emedan den egentligen inte gällde ett lagutskottsärende utan mera ett statsutskottsärende. Det var frågan om huru det skulle förfaras med blindtillägget, när den blinde får ett bidrag till sin utbildning.

Ätminstone en hel del av oss inom utskottet ansåg att vissa synpunkter i motionen förtjänade att beaktas. Jag fäste mig särskilt vid ett påpekande, att om bägge makarna är blinda och den ene får ett sådant undervisningsbidrag, minskas detta med bägge makarnas blindhetsersättning. Jag för min del tyckte, att detta var en mycket hårdragen tillämpning av de gällande reglerna, och jag tror att även andra ledamöter av utskottet hade den uppfattningen. Vi skulle faktiskt ha velat göra något mera åt denna motion, om inte frågan hade legat till så som den gör, men vi har i alla fall vågat oss på en liten antydan, att det kanske kan vara lämpligt att undersöka, huruvida praxis beträffande detta avdrag är så alldeles lämplig.

Motionären har ju påpekat en del synpunkter i detta avseende, som nog kunnat förtjäna att begrundas, och jag för min del hoppas att utskottets lilla påpekande möjligen skall verka som en stöt framåt för att rätta till saken, där det eventuellt föreligger om inte missförhållanden så i alla fall inte lämpliga bestämmelser, som inte tar tillräcklig hänsyn till den enskilde individens behov.

Nu har jag ingenting annat att göra än att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om befogenhet för hälsovårdsnämnd att utöva tillsyn över skogsföreläggningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags tillgångar, m. m.; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om restitution i vissa fall av skatt å bensin, som användes vid jordbrukets drift.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 100, med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.;

nr 105, angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlösning av avgälder från de till skatte försälda s. k. hälländska kyrkohemmanen;

nr 107, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

Anslag till lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

nr 108, angående bestridande av kostnader för å kryssaren Gotland vattenskadad ammunition;

nr 109, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna;

nr 111, angående anslag till uppförande av byggnader för Institutet för konserveringsforskning;

nr 112, angående statsbidrag till åtgärder för krigsförsörjningen;

nr 115, angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare; samt

nr 116, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Nilsson, Hjalmar*, för tiden från och med den 24 innevarande månad till och med den 1 nästkommande april för utrikes resa.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 5.04 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 18 mars eftermiddagen.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 eftermiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34.

Anslag till lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 324 och II: 422, till Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforsa för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 158 300 kronor.

I de likalydande motionerna I: 324 av herrar *Sunne* och *Eskilsson* samt II: 422 av fru *Ewerlöf* m. fl. hade hemställts,

att riksdagen måtte bevilja dels att statsbidraget till avlönings- och pensionskostnaderna för lärarpersonalen skulle utgå med 100 procent i stället för 90 procent, dels att grundbidraget till driftkostnaderna skulle höjas från 24 till 30 kronor för undervisningsdag och tilläggsbidraget från 1 krona 20 öre till 2 kronor för elev och dag, dels ock att bestämmelsen om bidragets maximering till ett belopp motsvarande tre fjärdedelar av de utav lantbruksstyrelsen godkända driftkostnaderna skulle upphävas.

Herr *ESKILSSON* (h): Herr talman! Kungl. Maj:t föreslår under denna punkt ett anslag till lanthushållningsseminariet i Rimforsa på 158 300 kronor, och förslaget är tillstyrkt av utskottet. För detta lanthushållningsseminarium är Fredrika Bremerförbundet huvudman. Förbundet anhöll i en skrivelse den 1 november 1952 hos Kungl. Maj:t att anslaget skulle ökas, då förbundet inte längre anser sig kunna bedriva verksamheten, som under de senaste åren har medfört stora förluster. Man riskerade därför att undervisningsanstalten skulle

Anslag till veterinärhögskolan.

få nedläggas. Vid riksdagens början väcktes motioner med samma yrkande som förbundet gjort, i andra kammaren av fru Ewerlöf m. fl. och i första kammaren av herr Sunne och mig. Departementschefen hade avvisat Fredrika Bremerförbundets framställning, bland annat med den motiveringen att frågan om utbildning av lantushållslärarinnor skulle bli föremål för en utredning. I avbidan på resultatet av denna utredning har departementschefen ansett sig förhindrad att tillstyrka några ändringar i de grunder för bidraget till seminariet, varpå propositionens förslag bygger. Utskottet har också avstyrkt de motioner som väckts i anslutning till Fredrika Bremerförbundets framställning.

När ärendet behandlades i jordbruksutskottet anmälde jag tillsammans med herr Eliasson i andra kammaren en reservation, där vi yrkade bifall till motionerna. Emellertid fick jag, innan utskottsutlåtandet hade tryckts, meddelande om att Kungl. Maj:t i annan ordning kommer att bevilja de medel som erfordras för seminariets fortsatta verksamhet, och med anledning av denna upplysning tog jag tillbaka den reservation som redan var anmäld.

Jag har, herr talman, för denna gång intet annat yrkande än om bifall till det förslag som utskottet har framställt. Jag vill med mitt anförande endast markera att jag inte har frånträtt den mening om behovet av ökat stöd till Rimforsseminariet, som har framförts i de väckta motionerna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 35—54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Anslag till veterinärhögskolan.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

a) fastställa av departementschefen

förordad avlöningsstat för veterinärhögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54;

b) till Veterinärhögskolan: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 254 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 325 av herr Nilsson, Alfred m. fl. och II: 425 av herr Nihlfors m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att föreståndaren för veterinärhögskolans avdelning för hovsjukdomar samt hovbeslags- och anspannslära professorn E. Åkerblom skulle erhålla samma löneställning som övriga avdelningsföreståndare vid högskolan.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 325 och II: 425,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för veterinärhögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1953/54;

b) till Veterinärhögskolan: Avlöningar för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 2 254 000 kronor.

Herr NILSSON, ALFRED (fp): Herr talman! Vi är tre ledamöter av denna kammare — herrar Aman, Sundelin och jag — som har trott oss genom en motion kunna rätta till en orättvisa som är begången mot en lärare vid veterinärhögskolan.

Det förhåller sig så, att riksdagen år 1946 beslöt att denne lärare, doktor Åkerblom, skulle få professors titel och ha samma tjänsteställning som de andra professorerna vid veterinärhögskolan. Hans lön sattes dock två lönegrader lägre än de andras, och därom är kanske inte så mycket att säga. Men när en ny lönereglering för något år sedan genomfördes, höjdes de andra professorernas löner tre å fyra lönegrader, och det blev en skillnad på fem eller sex lönegrader

Anslag till veterinärhögskolan.

mellan professor Åkerbloms lön och de andras. Man har mycket svårt att förstå varför han inte skulle följa med de andra när det gällde löneförbättring och få en placering motsvarande den som han hade tidigare, så mycket hellre som laboratorieföreståndarna, som tidigare var placerade två lönegrader lägre än professor Åkerblom, nu fick samma löneförmån som han. Han stod med andra ord stilla, medan alla de andra placerades i högre grader. Det är ungefär som om en del av riksdagsmännen skulle få en löneförhöjning men en del inte.

Nu har detta missförhållande påpekats för jordbruksministern, och det är ganska förvånansvärt vad han svarar. Han skriver på följande sätt i propositionen: »Jag torde till en början få erinra om att frågan om löneställningen för läraren i hovbeslag m. m. — — — redan prövats och avgjorts av riksdagen.» Ja, men om det nu är så, att det har begåtts ett misstag, tycker man att det skulle vara av stort intresse för jordbruksministern att rätta till det; ty ett misstag måste det ju vara, att alla andra får löneförhöjning, men en lämnas utanför. Det blir väl inte bättre genom att missförhållandet fortgår år efter år. Alla kan ju begå misstag, men man rättar till dem om man kan och vill. Jag vill inte göra någon jämförelse i övrigt, men jag tycker att jordbruksministerns svar liknar den romerske diktatorns, när han svarade en folkopinion som ville ha en viss beteckning ändrad: »Vad jag haver skrivit, det haver jag skrivit.»

Nå, vad har utskottet gjort? Det refererar samma uttalande. Saken är redan avgjord en gång, och inte heller utskottet vill göra någon ändring. Men utskottet skriver ändå någonting, som gör att det verkar som om man hade — skall vi kalla det för bondånger? Det heter i utlåtandet: »Utskottet får slutligen framhålla, att frågan om löneställningen för ifrågavarande lärare senast prövats i samband med de allmänna löneregleringarna åren 1951 och 1952. Därvid placerades befattningen i samma lönegrad som tjänsterna såsom laborator med undervisningsskyldighet. I jämförelse med

att ifrågavarande befattning tidigare legat två lönegrader högre än laboratorstjänsterna synes nämnda placering otvivelaktigt vara något låg.»

Det är ju ändå ett erkännande. Det ger ju inte professorn i fråga så mycket, men jag vågar hysa den förhoppningen, att om utskottet får fundera på saken ett år till, kommer antingen utskottet eller jordbruksministern att inse att det inte är vidare sympatiskt att man höjer lönerna för alla andra men låter en stå kvar. För min del är jag ganska upprörd över att man har gjort så, och jag vill varmt vädja till jordbruksministern, att han i nästa års proposition rättar till detta missgrepp. Jag vore mycket tacksam, om jag ifrån både jordbruksministern och jordbruksutskottet kunde få höra något som kunde tyda på att en ändring till det bättre och rättvisare kunde ske.

Herr SUNDELIN (fp): Herr talman! Det är givetvis riktigt, såsom jordbruksutskottet här har anfört, att denna tjänst var prövad vid förra årets riksdag, men jag måste säga, att åtminstone jag för min del var mycket tveksam om det kunde vara rätt med den lönegradsplacering som då föreslogs för denna professorstjänst. Jag fick också den uppfattningen, att man på civildepartementet närstående håll inte var så alldeles övertygad om att denna placering var riktig.

Jag instämmer med herr Nilsson i det han här har anfört, och jag måste säga att jag tror rättvisan fordrar i detta fall, att professor Åkerblom, som ju uppehåller denna professorstjänst, också får avlöning såsom professor och alltså inte blir satt i den särställning med en lägre lön som han nu har. Jag ber att få uttrycka förhoppningen att denna sak för professor Åkerbloms del skall på något sätt kunna rättas till.

Herr ANDERBERG (s): Herr talman! Jordbruksutskottet har redovisat handläggningen av denna motion på sätt som

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

motionärerna här redogjort för. Frågan har i utskottet varit föremål för en noggrann prövning. Det är inte första gången, som vi möter frågan om professor Åkerbloms lönegradsplacering här i riksdagen, utan den har tidigare varit uppe vid olika tillfällen. Han har fått denna personliga professur för avdelningen för hovbeslagslära, anspannslära och hovsjukdomar. Professor Åkerbloms professur kommer vid dennes avgång att sammanlösas med professuren i kirurgi. Det har varit anledningen till att tjänsteförteckningssakkunniga, när de i föl tog ställning till lönegradsplaceringen, inte placerade professor Åkerblom på det sätt, som han i annat fall skulle ha blivit placerad. Vi känner emellertid alla till att när det gäller lönefrågor är det mycket svårt för oss i riksdagen att göra någon ändring i ett framlagt förslag. Tjänsteförteckningssakkunniga har framlagt sitt förslag, och efter lönenämndens hörande har Kungl. Maj:t kommit fram till den placering, som professor Åkerblom nu har. Vi har tillstyrkt förslaget i utskottet, men vi var nog, såsom motionären framhöll, litet förvånade över den föreslagna placeringen. Professor Åkerblom har tidigare varit placerad två lönegrader högre än laboratorstjänsterna. Nu kommer han att få samma lönegradsplacering som laboratorerna. Det är klart att det kan vålla besvikelse och att han tycker att det inte är rättvist. Utskottet kan emellertid inte nu ta upp denna sak och ändra den, utan det är Kungl. Maj:t, som efter lönenämndens hörande bör på nytt ta upp frågan om professor Åkerbloms lönegradsplacering. Det var också utskottets mening att man skulle gå till väga på det sättet. Vi ansåg, att vi av de principiella skäl, som man alltid måste ta hänsyn till i sådana här lönefrågor, inte kunde föreslå en höjning.

Det säges också i motionen, att professor Åkerblom bör erhålla samma löneställning som övriga avdelningsföreståndare vid högskolan. Myndigheterna får väl uttala sig om huruvida detta är den rätta placeringen. Vi har från utskottets sida sagt ifrån, att vi anser att

denna fråga bör tagas under övervägande av Kungl. Maj:t för att få till stånd en ny prövning av denna lönefråga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, ALFRED (fp): Herr talman! Jag är mycket tacksam över att höra att jordbruksutskottets talesman herr Anderberg också anser att det inte står rätt till i denna fråga, och därför önskar ändring. Jag anser att den kränker våra rättsbegrepp.

Jag vill vidare andraga att lärarkollegiet vid högskolan för sin del föreslagit, att det med hänsyn till Åkerbloms vetenskapliga meriter skulle inrättas en personlig professur åt honom i ämnena hovsjukdomar samt hovbeslags- och anspannslära med lönegradsplacering som övriga professorer vid högskolan. Därmed har kollegiet förklarat sig fullt berett att tillhandahålla det utlåtande angående professor Åkerbloms vetenskapliga meriter, som vore erforderligt för förslagets genomförande. Det behöver kanske inte sägas, men för min del tycker jag att jordbruksutskottet gärna kunde ha hört sig för hos högskolan. Vi har ju ännu ett par månader av riksdagen. Hade man fått en föredragning från veterinärhögskolan, så hade utskottet kanske kommit på andra tankar och löst frågan direkt. Jag är dock, som sagt, tacksam för vad vi fått höra och tror att jordbruksministern kommer att rätta till detta missgrepp; därmed är vi nöjda.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 56—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar:

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

Övriga utgifter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Av det sålunda äskade anslaget var ett belopp av 40 000 kronor avsett att användas till fortsatt försöksverksamhet för bekämpande av smittsamma juverinflammationer hos kor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 90 av herr *Björnberg* och II: 122 av herr *Hæggbloom* m. fl., likalydande, i vilka motioner hemställts, att av ifrågasvarande anslag högst 100 000 kronor måtte efter Kungl. Maj:ts prövning få användas till fortsatt, försöksvis anordnat bekämpande av de smittsamma juverinflammationerna hos kor;

2) I: 328 av herr *Nilsson, Bror*, m. fl. och II: 407 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., likalydande, i vilka motioner hemställts, att av medel under förevarande anslag minst 100 000 kronor måtte efter Kungl. Maj:ts prövning få användas för bekämpandet av nämnda sjukdom.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 90 och II: 122 samt I: 328 och II: 407, till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter för budgetåret 1953/54 anvisat ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Eskilsson, Bror Nilsson, Nord, Hæggbloom, Lindström, Mårtensson* i Smedstorp, *Widén, Adolffson* och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort med anledning av motionerna I: 90 och II: 122 samt I: 328 och II: 407 tillstyrka en höjning av det för bekämpandet av smittsamma juverinflammationer avsedda beloppet från 40 000 till 100 000 kronor. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade,

samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 90 och II: 122 samt I: 328 och II: 407, till Förekommade och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Övriga utgifter för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Herr **ESKILSSON** (h): Herr talman! Vid denna punkt har avgivits en reservation, vari föreslås att det anslag, som skall ställas till förfogande för bekämpande av smittsamma juverinflammationer skall höjas till 100 000 kronor. För detta ändamål anslag 1952 års riksdag ett belopp av 40 000 kronor som har använts för ett försöksvis anordnat bekämpande av de smittsamma juverinflammationerna. De pengarna har använts för försöksverksamhet inom sex län under det nu löpande budgetåret. Veterinärstyrelsen har i år begärt att anslaget skall höjas till högst 100 000 kronor och som motiv härför anfört, att detta belopp behövs för att man skall kunna igångsätta försöksverksamhet vid samtliga de tio hushållningssällskap i södra och mellersta Sverige där man har veterinärbakteriologiska laboratorier.

Sedan flera år tillbaka har det pågått ett mycket intensivt bekämpande av tuberkulos och kastsjuka. Denna verksamhet har inom stora delar av landet medfört så goda resultat att man inte längre behöver hålla på härmed. Därför finns det nu tillgänglig arbetskraft som kan ta itu med nya arbetsuppgifter. Då har tanken på en utvidgad kampanj mot de smittsamma juverinflammationerna osökt trätt i förgrunden. Dessa sjukdomar förorsaka nämligen mycket stora förluster inom de besättningar, där de förekommer.

Med hjälp av det anslag, som beviljades förra året, har som sagt denna verksamhet bedrivits inom sex län under nu löpande budgetår. Den har emellertid redan tidigare pågått inom en del områden i landet. Bland annat har hushållningssällskapets veterinäravdelning i Linköping tagit upp denna verksamhet

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

redan år 1949 och hållit på därmed alltsedan dess. Där står f. n. ungefär 8 500 kor under fortlöpande kontroll. Man anser sig nu ha passerat själva försöksstadiet och har i stort sett riktlinjerna för det fortsatta arbetet klara. Kontrollen utövas dels genom undersökning av insända mjölkprov, dels genom besök och rådgivning på ort och ställe hos de anslutna jordbrukarna. Det säger sig självt att denna fortlöpande kontroll har stor betydelse både för hälsotillståndet hos djuren och för mjölkhygien i allmänhet därigenom att inträffade sjukdomsfall snabbt kan lokaliseras och behandlas.

Liksom när det gällde kampen mot tuberkulos och kastsjuka har mejerierorganisationerna tillskjutit avsevärda belopp för den hittills bedrivna verksamheten. Hushållningssällskapets verksamhet inskränker sig till undersökning och diagnosticering av eventuella sjukdomsfall, och härför får vederbörande lantbrukare betala en avgift av ungefär fyra à fem kronor per djur och år. Avgiften kan inte sättas avsevärt högre, om den inte skall bli alltför betungande och avskräcka från anslutning. Förutom denna avgift har nämligen jordbrukarna också att svara för kostnaderna för behandlingen av de sjuka djuren, som utföres av de vanliga veterinärerna.

Veterinärstyrelsen har nu beräknat att ett anslag av i medeltal 10 000 kronor behövs inom varje hushållningssällskaps område, där verksamheten bör bedrivas under nästa år. Eftersom detta är möjligt inom tio områden, nämligen vid laboratorierna i Nyköping, Linköping, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Malmö, Falkenberg, Skara, Örebro och Västerås, erfordras ett anslag av 100 000 kronor för ändamålet.

Det gäller här en fråga som har stor ekonomisk betydelse för jordbrukarna men också stor hygienisk betydelse för allmänheten. Den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande och som är undertecknad av tio av utskottets tjugo ledamöter, innebär ingen anslagshöjning utan endast ett medgivande för veterinärstyrelsen att av ett oförändrat an-

slag på 1 miljon kronor få använda högst 100 000 kronor för fortsatta försök med behandling av de smittsamma juverinflammationerna hos kor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation vid denna punkt som är avlämnad av herr Näslund m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Werner* (bf) och *Näslund* (fp).

Herr **LARSSON, SIGFRID** (bf): Herr talman! De s. k. stallsjukdomarna, tuberkulos, smittsam kastning och mastiter, har länge varit ett gissel i våra laddugårdar. Nu har det lyckats lantbrukarna att genom en saneringskampanj, skickligt ledd av veterinärerna och delvis understödd med statsmedel, praktiskt taget likvidera tuberkulosen och den smittsamma kastningen. Beträffande dessa två sjukdomar är det ju för närvarande så att man endast har att med hjälp av epizootilagen uppsåra och utmönstra de nya fall som kan uppträda. Det allmännas omkostnader har tack vare den lyckade saneringskampanjen mot dessa sjukdomar sjunkit avsevärt. Såsom herr Eskilsson nämnde, har dessutom laboratoriepersonal friställts för andra uppgifter. Tidpunkten bör därför nu vara lämplig att angripa den tredje stallsjukdomen, mastiterna eller juverinflammationerna.

Med hjälp av de anslag, som tidigare erhållits, har man redan börjat denna verksamhet, vilket ju herr Eskilsson också omnämnde i sitt anförande. Detta försöksbekämpande har enligt upplysningar som jag erhållit från veterinärnärhåll varit mycket löftesrikt. Därtill torde ha bidragit att veterinärerna numera förfogar över olika antibiotica, penicillin o. dyl., som visat sig vara värdefulla i kampen mot juverinflammationerna. Vad det nu närmast gäller är att få utformat ett lämpligt system för diagnosticering av de olika slagen av mastiter. Här är det fråga om flera hundra tusen undersökningar per år, och därför måste man utarbeta rutinmetoder, som är snabba och tillförlitliga. Det finns ju flera olika orsaker till juver-

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

inflammationer, och förhållandena är olika i olika delar av landet. Därför vill veterinärstyrelsen, att man nu skall sätta i gång med denna försöksverksamhet inom alla landets hushållningssällskap. Man får då parallellförsök med de olika metoderna, och det är ju troligt att när man hållit på med det någon tid bör veterinärerna efter de erfarenheter man då vunnit kunna skapa den arsenal av vapen som de behöver för en offensiv på bred front mot mastiterna för att kunna få dessa under kontroll precis som man nu har den smittsamma kastningen och tuberkulosen under kontroll. Vilka fördelar detta skulle innebära ligger i öppen dag. Det har herr Eskilsson också varit inne på. Vi får friskare djur, vi får en bättre avkastning, och vi får inte minst en bättre mjölk kvalitet. Det är nämligen så med mastiterna att de ofta har ett smygande förlopp. På ett tidigt stadium märks det varken på kon eller på mjölken att kon är sjuk. Det har till följd att lantbrukaren inte kan sortera ifrån mjölken från smittade djur. Han vet inte om att kon är sjuk, och så kommer den med den andra mjölken. Direkt hälsovådligt är det väl inte, tack vare att vi har pastöriseringsförfarande, men det är givetvis en sämre kvalitet på mjölken.

Motionärerna yrkar inte på någon ökning av denna anslagspost. Det enda vi begär är att av den miljon, som begärs och som tillstyrkes av utskottet, högst 100 000 kronor i stället för såsom Kungl. Maj:t föreslår högst 40 000 kronor skall få användas för detta försöksbekämpande av mastiterna. Det synes mig vara en god affär att offra pengarna nu, när arbetet har börjat så luftesrikt och då arbetskraft står till förfogande. Det blir sannolikt bättre och billigare än att lämna mindre summor under ett flertal år. Man kommer fortare ifrån försöksbekämpandet, och man kan övergå till ett planmässigt bekämpande på bred front.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de tio reservanternas yrkande, vilket innebär att av de 1 000 000 kronor, som utskottet föreslår under punkten 72,

högst 100 000 kronor skall få användas för bekämpandet av juversjukdomarna.

Herr SVEDBERG, LAGE (s): Herr talman! När man tar del av jordbruksutskottets föreliggande utlåtande kan man konstatera, att det i år har lyckats att inom utskottet uppnå enighet på de flesta punkter beträffande de förslag som framlagts under nionde huvudtiteln. Dock kan man tyvärr även finna att det på några punkter inte har lyckats uppnå enighet. Eftersom detta är den första punkt av de föredragna, där det föreligger en reservation, har jag, herr talman, begärt ordet för att deklarerat de synpunkter, som majoriteten inom utskottet har anfört såsom motivering för de förslag som här föreligger från utskottets sida.

Den fråga, som det här närmast gäller, är ju relativt ny, när man ser den utifrån den försöksverksamhet, som har pågått med hjälp av ett särskilt av riksdagen beviljat anslag. När vi inom jordbruksutskottet i fjol tog ställning till de motioner, som låg till grund för denna verksamhet, uttalades från jordbruksutskottets sida att dessa medel ställdes till förfogande men att man emotsåg ett resultat i framtiden, som skulle giva vägledning vid en ytterligare utvidgning av försöksverksamheten inom hushållningssällskapen. Verksamheten har således endast pågått under innevarande budgetår, och följaktligen kan man icke i dag notera några resultat, som motiverar att verksamhetens omfattning ytterligare utökas.

Utskottsmajoriteten har ett starkt stöd för sitt ståndpunktstagande inte minst i den föredragning som förekom i utskottet från veterinärstyrelsens sida. Vid denna anmärktes bland annat att man borde avvakta och se resultatet av de erfarenheter som kunde vinnas på detta område. Det ansågs att det skulle ta en tid av minst tre år, innan man skulle bli klar inom veterinärstyrelsen till att ge en direkt rekommendation till en vidgad försöksverksamhet.

Det har ingalunda bland majoriteten

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

i utskottet förekommit någon som helst avoghet mot denna forskning, utan majoritetens ståndpunkt grundar sig mer på att man bör avvakta och se det resultat, till vilket denna laboratorieverksamhet och denna forskningsverksamhet kan komma inom de län där den för närvarande pågår. Det är nämligen inom sju hushållningssällskap som verksamheten har kommit i gång, och man kan därför vänta resultat ett kommande år, som motiverar att verksamheten bedrivs i större omfattning.

Jag skall icke längre taga tiden i anspråk utan ber kort att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **ESKILSSON** (h): Herr talman! Denna fråga om hur långt man kommit eller inte kommit har vi diskuterat inom jordbruksutskottet, och vi har där mött samma tolkning av föredragningen från veterinärstyrelsens sida som den herr Svedberg nu givit uttryck för, nämligen att också veterinärstyrelsen ville avvakta resultaten av den pågående verksamheten, innan man utvidgar densamma.

Det förhåller sig emellertid inte riktigt så. Det framgår nämligen av statsverkspropositionen att veterinärstyrelsen i denna punkt just anför, att den med stöd av de 40 000 kronorna påbörjade försöksverksamheten kan beräknas under budgetåret 1953/54 vara igångsatt vid samtliga hushållningssällskap, vid vilka den är avsedd att förekomma. »Anslutningen torde emellertid bli större än från början beräknats. Medelsanvisningen för ändamålet måste därför höjas till angivna belopp av 100 000 kronor för nästa budgetår.» Veterinärstyrelsen förmenar alltså, att man för att kunna fullfölja de igångsatta försöken i beräknad omfattning behöver ett anslag på 100 000 kronor; det gäller verksamhet vid de tio hushållningssällskapens laboratorier.

Herr Svedberg ifrågasatte, om det var lönt att utvidga verksamheten till nya områden, innan man fått säkrare resultat av den verksamhet som redan be-

drives. Jag nämnde i mitt tidigare anförande, att man på veterinärhåll exempelvis hemma i mitt län, där denna verksamhet pågått sedan 1949, anser att det rena försöksstadiet nu är passerat, och att riktlinjerna för verksamheten nu klarnat så långt, att man vill och kan genomföra bekämpningsåtgärderna i den omfattning veterinärstyrelsen här har föreslagit.

Ur försöksteknisk synpunkt föreligger alltså inget hinder för att utvidga denna verksamhet till flera områden, och det är såvitt jag förstår mycket lämpligt att den personal, som finns knuten till laboratorierna och som inte längre behöver utnyttjas för bekämpande av kastning och tuberkulos, nu kopplas in på denna verksamhet. Därigenom vinner man en samlad insats, som kan leda till snabba och påtagliga resultat.

Herr **LARSSON, SIGFRID** (bf): Jag talade i dag med den veterinär som så framgångsrikt lett kampen mot den smittsamma kastningen — den blir ju klar på mycket kortare tid än man kunnat tro — och han framhöll just hur angeläget det är att denna försöksbekämpning får större omfattning. Han hoppades att vi på relativt kort tid skall få fram metoder, som sedan kan användas i den mera organiserade bekämpningen.

Till herr Svedberg vill jag säga, att den föredragande byråchefen från veterinärstyrelsen föreföll mig vara ganska optimistisk. Veterinärstyrelsen har ju inte föreslagit 40 000, utan 100 000 kronor.

Herr **SVEDBERG LAGE** (s): Herr talman! Jag vill bara för herrar Eskilsson och Larsson återge ett yttrande av byråchefen Bengtson, som ger tillräckligt belägg för den ståndpunkt utskottsmajoriteten har intagit. Byråchefen Bengtson säger i en skrivelse, som jag här har: »I P. M. till hushållningssällskapen har veterinärstyrelsen givit vissa direktiv för att sedermera kunna sammanställa och avläsa uppnådda resultat men i öv-

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

rigt lämnat vederbörande frihet att utforma uppläggningsen. Den tid som förflutit är för kort för att några slutsatser skall kunna dragas av vad som hittills gjorts. Man får räkna med minst tre års arbete innan resultaten stabiliserats och några mera bestämda riktlinjer kan utstakas.»

När byråchefen i veterinärstyrelsen har denna uppfattning, finns det tydligen ganska starka skäl för den ståndpunkt utskottsmajoriteten intagit.

Herr JONSSON, JON (s): Herr talman! Jag tror för min del inte att detta är något särskilt stort problem. Resultatet blir nog ungefär detsamma, vare sig man tar utskottets förslag eller reservanternas.

Det gäller här att pröva sig fram till en metodik, som man sedan kan använda vid bekämpningen av juverinflammationerna. Herr Svedberg har redan påpekat, att anslaget till försöksverksamhet på detta område var nytt i fjol. Verksamheten har således bara hunnit börja, och man kan då inte gärna begära att den rätta metodiken redan skall vara utexperimenterad, så att bekämpningsåtgärder i större skala nu kan sättas i gång.

Vid den föredragning, som vi hade i utskottet, påpekades det att man kunde räkna med att på tre år komma fram till den metodik, som lämpligen kan användas vid bekämpandet av de smittsamma juverinflammationerna. Försöksverksamheten innebär alltså försök i syfte att utröna lämpliga metoder för sjukdomens bekämpande.

Även vi inom utskottet som tillhör majoriteten är mycket intresserade av bekämpningen av denna sjukdom, som har stor betydelse för jordbruket. Jag tror att vi skall kunna lösa problemet även med det förslag, som framlagts av Kungl. Maj:t och jordbruksdepartementets chef, vilken enligt vad jag föreställer mig också är mycket intresserad för problemet. Visar det sig, att man här kommer fram till den rätta metodiken och därigenom får möjlighet att med framgång bekämpa sjukdomen, är jag

övertygad om att vi alla skall vara beredda att lämna erforderliga medel till själva bekämpandet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet NORUP: Herr talman! Den här frågan har säkert en mycket stor betydelse för jordbruket, och det är inte tal om annat än att man bör se till att man bekämpar de olika juversjukdomarna så fort och effektivt som möjligt. Men det gäller också att, då man går till detta verk, man tillämpar den rätta metoden.

Jag tycker nog att herrar reservanter försöker ge den här frågan alldeles för stora proportioner. Är det någon som tror att dessa 60 000 kronor kommer att ha så oerhört stor inverkan på resultatet av juversjukdomarnas bekämpande?

Det var någon av de tidigare ärade talarna, som sade, att när det gällde de båda andra stora husdjursjukdomarna, tuberkulosen och den smittsamma kastningen, hade det från statsmakternas sida inte gjorts så stora ansträngningar för dessa sjukdomars bekämpande. Enligt min mening har dessa ansträngningar varit relativt stora, men det var först när jordbrukets ekonomiska föreningar — mejeriföreningarna och slakteriföreningarna — satte in sina stödjande åtgärder, som det egentligen blev fart på bekämpandet av såväl tuberkulosen som den smittsamma kastningen. Glädjande nog har kampen mot dessa båda sjukdomar lavinartat snabbt blivit framgångsrik, och snart är så gott som alla län fria från dessa sjukdomar.

När det gäller det för bekämpandet av smittsamma juverinflammationer avsedda beloppet på 40 000 kronor avsåg väl ändå riksdagen, då beslutet fattades i fjol, att beloppet skulle användas för vissa försök, och meningen var att man skulle gå vidare, när försöksresultaten föreligger färdiga. När propositionen skrevs, hade inte halva det budgetår, för vilket de av riksdagen anvisade medlen var avsedda, förflutit. Det län, i vilket jag bor, hörde till dem som fick

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

del av fjolårets anslag. Där satte man i gång försöksverksamheten under hösten. Följaktligen härrör de hittills vunnna erfarenheterna från en så pass kort tidrymd, att man väl näppeligen kan säga, att försöken hunnit bli utslagsgivande för valet av metod att bekämpa sjukdomen. Jag har följlaktligen varit av den meningen, att först när man kan bygga på en längre tids erfarenhet och denna går i en bestämd riktning, blir det anledning för statsmakterna att i större utsträckning än hittills göra sin insats.

När man är framme vid den tidpunkt, då insatsen kan göras större, är det min förhoppning, att man skall kunna ge bekämpandet av juversjukdomarna ett relativt sett bättre stöd än som har givits bekämpningen av turberkulos och smittsam kastning. Jag är följlaktligen personligen mycket positivt inställd till att statsmakterna såväl som de enskilda jordbrukarna med intresse skall gå in för bekämpningen av de smittsamma juversjukdomarna.

Såsom ett motiv för att öka beloppet för bekämpning av smittsamma juverinflammationer från 40 000 till 100 000 kronor har bland annat anförts att det högre beloppet inte ökar anslagssumman. Det är visserligen riktigt, ty anslaget till förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar är ett förslagsanslag på en miljon kronor, och med medel från anslaget skall bland annat bestridas kostnaderna för eventuellt bekämpande av mul- och klövsjuka. Man räknar följlaktligen inte alls med att hela anslagsbeloppet skall gå åt, men en höjning av beloppet för bekämpning av smittsamma juverinflammationer med 60 000 kronor medför en ökning av de fasta kostnader som skall bestridas med anslaget.

Nu har det på ett sätt inte så stor betydelse, vilket beslut som fattas, eftersom 60 000 kronor inte är så mycket pengar. Men jag menar att såsom en konsekvens av riksdagens uttalande i fjol bör man nu hålla sig till det förslag, som angivits i propositionen och först sedan man vunnit sådana erfaren-

heter, att man kan bestämma metodiken för bekämpandet, bör man sätta i gång mera omfattande åtgärder. Vi är nog i princip överens, majoriteten i utskottet, reservanterna och jag. Skiljaktigheten rör endast frågan hur snabbt vi skall gå fram. Därvidlag anser jag att vi bör avvakta erfarenheterna av försöksverksamheten och först därefter handla.

Herr LARSSON, SIGFRID (bf): Herr talman! Även jag har den uppfattningen, att det praktiskt taget inte råder någon meningsskiljaktighet mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Både utskottsmajoriteten, reservanterna och herr statsrådet Norup är alla överens om att man här bör gå den lämpligaste vägen för att bekämpa dessa besvärliga sjukdomar. Nu är det fråga om ett försöksbekämpande, och då kunde det ju tyckas, att man kunde ta itu med det i ett eller annat län och hålla på med det tills man blev på det klara med metodiken. Men nu säges det från veterinärhåll — och jag tror att veterinärerna har klart för sig hur det skall ske — att man just beträffande mastiterna vid ett försöksbekämpande inte kan gå den vägen, därför att vi har flera olika anledningar till juversjukdomar i olika delar av landet, och om man kommer fram till vissa metoder i ett län, är man inte övertygad om att dessa metoder passa lika bra i ett annat län. Av den anledningen vill man ha kontroll över de metoder — parallellförsök eller vad man vill kalla det — som användes i olika delar av landet, och det är därför, såvitt jag förstår, som veterinärerna menar att man skall ha ett försöksbekämpande inte bara i några utvalda hushållningssällskap utan på en gång i hela landet. Först då kan man komma fram till generella metoder, som kan användas.

Det är som sagt den uppfattning jag har fått av veterinärerna. Det kostar givetvis mer pengar, om man skall lägga upp försöksverksamheten på det sätt, jag antytt.

Anslag till bekämpande av juverinflammationer hos kor.

Herr **ESKILSSON** (h): Herr talman! Utöver den sista motiveringen, som herr Larsson här angivit för en utvidgad försöksverksamhet, och till vilken jag kan ansluta mig, vill jag knyta några reflexioner till herr statsrådets anförande.

När herr statsrådet så kraftigt stryker under, att det är nödvändigt med ett ökat intresse från de enskilda jordbrukarnas sida och från de ekonomiska organisationernas sida, är jag den förste att instämma i denna uppfattning. Jag vill belysa, hur kraftigt intresset har ökat från jordbrukarnas sida med några siffror, som jag fått från chefsveterinären vid laboratoriet i Linköping, där man, som jag sade i mitt första anförande, hållit på med detta försöksbekämpande sedan 1949. Under år 1952 var 1 500 djur anslutna till verksamheten. Under 1953 hade antalet stigit till 8 500 djur, alltså en betydande ökning i jämförelse med anslutningen under föregående år. Detta visar, att verksamheten motsvarar ett behov och ett önskemål från de enskilda jordbrukarnas sida, som lätt kan mobiliseras, om man har en man som är intresserad för uppgiften och kan sätta sig i spetsen för densamma.

Till verksamheten i Östergötlands län beviljas innevarande budgetår ett anslag från staten på 6 000 kronor; från mejeriorganisationen, d. v. s. Mjölkcentralen i detta fall, beviljas ett anslag på 8 000 kronor till samma verksamhet. Man har alltså fått ett gensvar från den ekonomiska organisationen, som visar, hur angelägen denna uppgift anses vara. Jag skulle tro, att man kan få samma intresse och vinna samma anslutning både från de enskilda jordbrukarnas sida och mejeriorganisationerna, om man med stöd av ett ökat statsbidrag kan sätta i gång verksamheten inom de områden, som jag angav i mitt första anförande.

Frågan har inte fått för stora proportioner, ty detta är en arbetsuppgift för forskning och för veterinärverksamhet, som är av mycket stor betydelse, först och främst naturligtvis för de jordbrukare, som beröres därav, men även — som jag tidigare sagt — ur allmän hy-

gienisk synpunkt. Det är viktigt att få bort juverinflammationerna och på så sätt kunna framställa en mjölk, som ur hygienisk synpunkt är fullgod.

Innan jag slutar vill jag fästa uppmärksamheten på en sak. Det gäller inte statsrådets anförande utan det gäller det senaste anförande, som herr Svedberg höll. Herr Svedberg läste upp ett utlåtande, som var avgivet till utskottet av ett veterinärråd från veterinärstyrelsen. Jag måste uttala min förvåning över detta utlåtande, ty de motioner, det här är fråga om, har inte varit remitterade till veterinärstyrelsen. De har varit föremål för en muntlig föredragning av en representant för veterinärstyrelsen, men för mig såsom ledamot i jordbruksutskottet, var den framställning, som här citerades i debatten, en fullkomlig nyhet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 72, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr tal-

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

mannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 46.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 73—85.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 86.***Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 330 av herr *Nord* och II: 429 av herrar *Antby* och *Widén*, vari hemställt, att riksdagen måtte till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 300 000 kronor; samt

2) de likalydande motionerna I: 331 av herr *Osvald* m. fl. och II: 416 av herr *Hansson* i Önnarp m. fl., i vilka motioner hemställt, att riksdagen måtte besluta dels att anslaget till den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte utgå med 300 000 kronor, dels att i samband därmed anslaget till Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) skulle ned sättas med 90 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 330 och II: 429 samt I: 331 och II: 416, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 210 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Näslund*, *Eskilsson*, *Antby*, *Ahlsten*, *Mårtensson* i Smedstorp och *Eliasson*, vilka ansett, att utskottet yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 330 och II: 429 samt I: 331 och II: 416, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! I sitt utlåtande under denna punkt erinrar jordbruksutskottet om den mycket gagnande verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, och utskottet säger, att anstalten är väl förtjänt av statsmakernas intresse och bistånd. I likhet med departementschefen anser emellertid utskottet att i detta fall sträng sparsamhet måste iakttagas, och resultatet blir därför, att utskottet endast kan tillstyrka den mycket obetydliga anslagsökning, som departementschefen föreslagit, nämligen med 10 000 kronor. Jag förmodar emellertid att även då det gäller övriga punkter, t. ex. den som avser Sveriges utsädesförening, utskottet ansett sig böra iaktta en sträng sparsamhet, fastän det i alla fall kunnat medföra att anslaget till utsädesföreningen höjts med 85 500 kronor, en höjning som enligt min mening är mycket väl befogad.

En av anledningarna till att utskottet nu inte har velat följa de motionsvis framlagda förslagen om en höjning i

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

fråga om anslaget till Weibullsholms växtförädlingsanstalt är, att riksdagen år 1951 begärde en översyn av gällande grunder för stöd åt växtförädlingen. Det är därför svårt, menar utskottet, att nu klart bedöma frågan, om stödet till växtförädlingen är riktigt avpassat. Situationen är emellertid den, att statsmakternas stöd åt växtförädlingen vid Weibullsholm under de senaste åren har utgjort 25—30 % av kostnaderna för hela växtförädlingsverksamheten, medan samtidigt stödet åt verksamheten vid Svalöv uppgått till 70—80 %.

Enligt min mening hade det mycket väl varit möjligt att höja anslaget till Weibullsholm betydligt mer utan att man därför nämnvärt hade behövt föregripa resultatet av den översyn, som riksdagen en gång har begärt skulle utföras. Det ligger nämligen i detta fall fara i ett dröjsmål. Den obetydliga höjning, som här föreslås i motionerna, är i själva verket med hänsyn till de stora kostnadsökningarna likvärdig med en minskning i fråga om den relation, som man tidigare har tillämpat i fråga om dessa statsstöd. Situationen är nämligen den, att kostnaderna för förädlingsverksamheten vid Weibullsholm för budgetåret 1953/54 beräknas till 780 000 kronor. Enligt 1931 års växtförädlingsutredning skulle statsmakterna stödja verksamheten med 50 % av kostnaden, och om den principen skulle tillämpas — den blev emellertid aldrig föremål för något riksdagsbeslut — skulle anslaget vara uppe i 390 000 kronor. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har mycket kraftigt understrukt, att anslaget borde sättas till minst 300 000 kronor. Styrelsen har nämligen sagt, att i själva verket borde man här tillämpa den principen att ge statligt stöd, motsvarande 50 % av kostnaderna, men i varje fall menar styrelsen, att man för närvarande bör ge ett anslag på 300 000 kronor. Detta anslag på 300 000 kronor skulle motsvara en höjning utöver det nuvarande anslaget med 50 % av den kostnadsökning, som inträtt under de senare åren. Denna kostnadsökning beräknas nämligen till 200 000 kro-

nor, och man skulle alltså genom att bidra med 50 % av den, komma upp till en ökning med 100 000 kronor, d. v. s. sammanlagt det belopp som även lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks styrelse har föreslagit, nämligen 300 000 kronor.

Verksamheten vid Weibullsholm är ju i själva verket som bekant mycket omfattande. Där bedrivs en mycket betydelsefull grundforskning. Där bedrivs växtförädling både med alla våra jordbruksväxter och med ett mycket stort antal av våra trädgårdsväxter. Den inskränkning i verksamheten, som kan befaras genom den obetydliga höjning av statsanslaget som nu föreslås, kan komma att bli mycket menlig. Om verksamheten inte kan upprätthållas i samma omfattning som tidigare, förlorar man nämligen ett värdefullt växtförädlingsmaterial, och man förlorar också tid och mycket av det som man kanske inom kort skulle kunnat få ut i praktiskt arbete. För jordbrukets fortsatta utveckling är växtförädling för att få fram sorter, som bättre lämpar sig för våra nuvarande skördemetoder, och sorter som är mera motståndskraftiga mot sjukdom o. s. v., av omistligt värde, och i det fallet är också arbetet vid Weibullsholm synnerligen betydelsefullt.

Enligt min mening bör man emellertid i detta sammanhang också ta hänsyn till de vid växtförädlingsanstalten anställda tjänstemännen. För svalövsinstitutionen har man räknat med en ökning av avlöningskontot med 52 700 kronor, med en ökning av lönerna till arbetare på 56 100 kronor och för löneklassändringar, rörliga tillägg och pensionsavgifter en ökning på 120 800 kronor. Dessa löneökningar har ansetts vara självklara och måste sägas vara självklara, liksom tjänstemännen vid andra jordbruksforskningsanstalter har fått löneökningar under de senaste åren. Saken borde, förefaller det, vara lika självklar när det gäller tjänstemännen vid Weibullsholm. Dessa tjänstemän har nämligen under senare år haft samma löneställning som tjänstemännen vid Svalöv, de är även numera inrangerade i de statliga lönegra-

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

derna, de är anslutna till statens pensionskassa, de har samma kompetens som tjänstemännen vid Svalöv och deras kompetens prövas av kungl. lantbruksstyrelsen. Anslagsökningen till Weibullsholm borde därför enligt min och reservanternas mening upptagas till sådant belopp, att det givit företaget möjlighet att ge sina tjänstemän den löneförbättring som rätteligen bör tillkomma dem och som också skulle göra det möjligt för företaget att täcka övriga kostnadsökningar för växtförädlingen. Jag vill i detta sammanhang särskilt fästa uppmärksamheten på att tjänstemännen vid en anstalt som denna måste kunna känna trygghet i arbetet. Det måste nämligen finnas möjligheter att planera arbetet på lång sikt, och inte minst ur den synpunkten är det nödvändigt, att tjänstemännen känner att de kan lägga upp sina arbeten på lång sikt och på det sättet komma fram till värdefulla resultat.

Det som i första rummet äventyras genom att anslagsökningen nu inskränkes till 10 000 kronor är nämligen det på lång sikt inställda forskningsarbetet. Jag skall tillåta mig att ta ett exempel. En utomordentligt viktig uppgift för växtförädlingen beträffande brödsäden är att förbättra kvaliteten, men skall man nå värdefulla resultat i det avseendet, så är det också nödvändigt att genom grundforskning försöka klarlägga de faktorer som är bestämmande för kvaliteten. Endast genom ett sådant forskningsarbete rörande dessa grundläggande faktorer kan man skapa möjligheter att angripa kvalitetsproblemet från helt nya utgångspunkter. Det är detta arbete som äventyras genom att anslaget till Weibullsholms växtförädlingsanstalt nu tillmätts så knappt.

Jag vill i detta sammanhang, herr talman, också erinra om den utomordentligt stora betydelse som arbetet vid Weibullsholm haft och alltjämt har för svenskt jordbruk. Av det vete, som för närvarande odlas i vårt land, torde ungefär tre fjärdedelar utgöras av sorter, som är resultat av förädlingsverksamheten vid Weibullsholm — enligt brödsädesinventeringen 1951 var det inte

mindre än 78 $\frac{1}{2}$ procent. För vårvete är situationen ungefär densamma, d. v. s. cirka tre fjärdedelar av det vårvete, som nu odlas i Sverige, kommer från Weibullsholm. Vidare torde weibullsholmsorterna för närvarande svara för ungefär 55 procent av det tvåradskorn som odlas i vårt land. Räknar vi med det korn, som går till malttillverkning, finner vi att två weibullsholmsorter, nämligen Herta och Rika, svarar för inte mindre än 85 procent. I dessa fall, då det gäller stråsåden, har således sorterna från Weibullsholm haft utomordentligt stor betydelse, och i fråga om många andra kulturväxter är situationen likartad.

Före kriget täckte anslaget till Weibullsholms växtförädlingsanstalt mellan 40 och 45 procent av kostnaderna för hela förädlingsverksamheten, och som jag nyss framhöll, menade 1931 års växtförädlingsutredning, att statsmakterna borde svara för 50 procent av kostnaderna. Nu är statsbidraget, såsom jag också redan framhållit, nere i 25 å 30 procent av kostnaderna. Att underlåta att höja anslaget till denna utomordentligt viktiga verksamhet är i själva verket att göra det svenska jordbruket en björntjänst.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt av herr Näslund m. fl. avgivna reservationen.

Herr TJÄLLGREN (bf): Herr talman! Den här frågan om en rättvis avvägning av statsbidraget till svalövsanstalten och Weibullsholm har ju varit föremål för diskussion under en ganska lång följd av år här i riksdagen. Herr Osvald har nu framhållit Weibullsholms förtjänster och den nytta som denna anstalt onekligen gör, men ingen har bestritt denna verksamhets gagnande natur. Tvärtom har ju utskottet sagt: »Med hänsyn till den gagnande verksamhet, som bedrivs vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, är anstalten väl förtjänt av statsmakternas intresse och bistånd.» Jag tror att det var ganska överflödigt av herr Os-

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

vald att just framhålla denna gagnande verksamhet.

Varför utskottet inte har tillstyrkt de föreliggande motionerna, framgår naturligtvis av utskottets utlåtande, men jag skall be att få upprepa vad som står där. Utskottet erinrar bl. a. om »att 1951 års riksdag, på förslag av utskottet, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om en översyn av gällande grunder för statligt stöd åt växt- och fruktförädlingen jämte därmed sammanhängande frågor» och fortsätter: »Såsom utskottet i samband därmed framhöll föreligger svårigheter att klart bedöma frågan, huruvida statens stöd på förädlingsverksamhetens område för närvarande är avpassat på ett fullt tillfredsställande sätt. Vid 1952 års riksdag underströk utskottet detta sitt uttalande, därvid utskottet tillika anförde, att nämnda översyn borde med det snaraste komma till stånd.»

Riksdagen — som godkänt dessa uttalanden — har alltså två år å rad hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en utredning just i detta syfte. Enligt vad jag har hört under hand — jag förs inte säga att jag är hundra procentigt säker på det — lär nu denna utredning komma att igångsättas. Då det alltså förväntas en utredning här, har utskottet inte ansett lämpligt att nu i år, innan resultatet av denna eventuella utredning föreligger, höja bidraget till Weibullsholm i enlighet med motionärernas yrkande.

Jag tror att utskottet har handlat riktigt och alltså är på den säkra sidan, och jag ber att med dessa ord, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON, JON (s): Herr talman! Såsom redan har framgått av den förda debatten, finns det — vid sidan av några mindre — två stora institutioner, som sysslar med växtförädling i vårt land. Jag tror att det är av betydelse, att det finns två och att de är organiserade på något olika sätt. Om man har följt utvecklingen inom dessa institutioner — alltså Utsädesföreningen i Svalöv och Weibullsholms växtförädlingsanstalt —

skall man nämligen finna, att de kompletterar varandra i ganska stor utsträckning. Jag roade mig för några dagar sedan med att gå igenom de frökataloger som de skickat ut till våren. Om man lägger Svalövsinstitutionens och Weibullsholms bredvid varandra, ser man — vilket också professor Osvald var inne på — att de gjort goda insatser på olika områden inom växtförädlingen. På grund av att det finns två institutioner blir det konkurrens och en stimulans för båda dessa att söka göra det bästa möjliga, och därför är det av stor betydelse för det svenska jordbruket att båda finns.

Såsom redan påpekats, behandlas ju institutionerna olika när det gäller bidrag från statens sida. Svalövsföreningen har statsbidrag med 75 procent, och förädlingsverksamheten vid Weibullsholm har bara omkring 25 procent.

Vi har ju också sett att Svalövsföreningen under de sista åren har fått väsentliga höjningar i sina anslag. Jämför vi budgetåret 1951/52 med budgetåret 1953/54, kommer vi fram till en höjning av anslaget till Svalövsföreningen med 290 000 kronor. Denna höjning har föranletts av löneförbättringar åt tjänstemännen där, som fått samma löneförmåner som motsvarande tjänstemän hos staten. Men Weibullsholm har fått lov att göra motsvarande löneförhöjningar. Man får också göra klart för sig att dessa höjningar är nödvändiga, ty om växtförädlingsföretagen skall lyckas fullfölja sitt program, måste de väl sörja för att de kan besätta de främsta befattningarna med de främsta experterna på det området i landet.

Såsom redan har påpekats av utskottets värderade ordförande har det ju under flera år förekommit motioner i riksdagen om ökat anslag till Weibullsholm. Det är nog svårt för jordbruksutskottet att göra en avvägning här och säga vad som är det riktiga. Anslaget har ju höjts undan för undan, och nu föreslås en ökning från 200 000 kronor till 210 000 för nästkommande budgetår. Jag skulle tro att denna höjning är i lägsta laget, när man tänker på den betydelse för växtförädlingen i vårt land som Weibulls-

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

holm har, och jag tror också att den är i lägsta laget, om man jämför å ena sidan resultatet från dessa båda anstalter och å andra sidan de statsbidrag som de får. Jag vill för att förhindra missuppfattning säga att det inte är min mening att på något sätt försöka komma Svalövsanstalten till livs. Jag tror att det är betydelsefullt att staten på det sätt den gjort lämnar anslag för att Svalövsanstalten skall ha möjlighet att genomföra sin verksamhet, men jag tror också att om vi går in för den principen att vi skall understödja det vetenskapliga förädlingsarbetet och forskningen på detta område, så är det nödvändigt att öka anslaget till Weibullsholm.

Jag vill liksom ordföranden i jordbruksutskottet herr Tjällgren understryka att det är nödvändigt att vi får en utredning på detta område, i annat fall står vi nästa år i precis samma situation som nu: det kommer att föreligga motioner om höjning av anslaget, till Weibullsholm men man har inga direkta grunder att gå efter, och det blir svårt att göra en avvägning. Riksdagen skrev 1951 till Kungl. Maj:t begärd en utredning. Vi underströk detta 1952, och vi understryker det ytterligare 1953. Därför är det att hoppas att tredje gången blir det gillt och att sålunda en utredning nu kommer till stånd på detta område. Vi får då fastare grunder att bygga på när det gäller att avväga det anslag som skall gå till Weibullsholm och det som skall gå till Svalöv.

Jag tror, som herr utskottsordföranden förut påpekade, att det är riktigast att man i år följer Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende men utgår från att vi, när vi nästa år ungefär vid samma tidpunkt skall behandla samma sak, har andra och mera fasta grunder att bygga på vid bedömningen av dessa frågor.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Det är naturligtvis mycket tacknämligt, som jordbruksutskottets ärade ordförande framhöll, att utskottet har uttalat sig

mycket välvilligt om den verksamhet som bedrivs vid Weibullsholm och likaledes uttalat sig för en sådan översyn att man kanske ett kommande år skulle kunna få en höjning av anslaget. Men man bedriver det någon växtförädling uteslutande på grundval av välvilliga uttalanden. Det behövs också att dessa välvilliga känslor tar sig uttryck i ett anslag, så att inte verksamheten måste inskränkas. Det är detta som man för närvarande kan befara. Man har i alla fall funnit det möjligt att öka anslaget till Svalöv med 85 500 kronor, och detta är, som jag tidigare sade, synnerligen befogat. Jag vill inte på något sätt komma Svalöv till livs — dess anslag är synnerligen välmotiverat — men det hade varit bra, om det varit möjligt att också höja anslaget till Weibullsholm, detta med tanke på de mycket stora arbetsuppgifter som där föreligger och de mycket värdefulla resultat som nåtts där.

Om en sådan anslagsökning, som reservanterna föreslagit, inte är möjlig i år, hoppas jag emellid i likhet med jordbruksutskottets ärade ordförande att Kungl. Maj:t ser till, att vi nästa år får säkrare grunder att bygga på för att på ett verkligt effektivt sätt kunna stödja denna verksamhet som dock spelar en så oerhört stor roll för det svenska jordbruket.

Herr statsrådet NORUP: Herr talman! Ett par talare har frågat efter resultatet av två tidigare riksdagens beslut angående utredning i denna fråga. Jag kan meddela att jordbruksdepartementet nu utarbetat direktiv till en dylik utredning, vilka kommer att tas upp i statsrådsberedningen den närmaste tiden, och därefter kommer jag att lägga fram de slutgiltiga direktiven. Jag hoppas att vi före nästa års riksdag kan få denna fråga utredd.

Jag skall sedan inte göra något vidare uttalande i denna fråga, men jag vill tillägga ännu ett par ord om Weibullsholm. Jag tror att både Svalöv och Weibullsholm fyller en mycket stor uppgift,

Anslag till verksamheten å Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

och jag har inte annat än de bästa önskingar för Weibullsholm. Men ändå tror jag vid en jämförelse mellan tiden före kriget, med de högre statsanslagen och de lägre priser man då hade på utsädet, och i dag med det lägre anslag man har men med möjligheten att ta ut högre pris för utsädet, att det nog i nuvarande läge räcker till en smula förädling även för Weibullsholm.

Det är dock stor skillnad på hur dessa olika institutioner är konstruerade. Den ena är ett växtförädlingsföretag, kombinerad med merkantil verksamhet, och den andra är uteslutande en institution, där man arbetar med förädling. Båda har en stor uppgift att fylla, och båda har enligt min mening gjort Sveriges namn internationellt känt och verkat till gagn, inte enbart för Sveriges jordbruk utan för stora delar av världens.

Herr FALK (s): Herr talman! Jag har under debatten gjort en del reflexioner. Samstämmiga uttalanden går ju ut på att växtförädlingsarbetet är av en oerhörd betydelse för det svenska jordbruket. Naturligtvis innebär dessa uttalanden, att det också ger mycket goda resultat.

Själv är jag nog av samma uppfattning. Jag har trott, att växtförädlingsarbetet, genom att man får fram bättre, hårdigare och mera givande sorter, ger ökade skördar till resultat. Jag har emellertid blivit litet tveksam. Vi har under det senaste decenniet ökat vår konstgödselförbrukning till det dubbla. En ökning av konstgödselfivan ger alltid ökade skördar, och detta i samband med växtförädlingen skulle enligt min mening ge mycket goda resultat.

När man tittar i statistiken finner man emellertid, att skördarna ökar mycket litet. Jag har den nu godkända jordbrukskalkylen framför mig, och den visar att hektarskörden av höstvetete inte har ökat mer än med 140 kg på tretton år. En del andra skördar har minskat. Havreskörden har minskat med 40 och bland-sädesskörden med 65 kg per hektar.

Inför detta resultat frågar jag mig: Vad är sanningen i detta sammanhang?

Är förädlingsarbetet utan någon egentlig betydelse, eller är det av värde för det svenska jordbruket, eller är statistiken fullkomligt felaktig? Jag måste göra mig den frågan, ty ett av alternativen måste vara det riktiga. Är växtförädlingsarbetet av betydelse för det svenska jordbruket och är en ökad konstgödselfiva ekonomisk, då måste det kunna avläsas i betydligt högre hektarskördar än vad här är fallet.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Jag ber att först få säga ett par ord i anledning av vad jordbruksministern nyss yttrade om olikheten i konstruktion hos Weibullsholm och hos Svalöv. Det är sant att Svalöv är en förening, under det att Weibullsholm är ett affärsföretag, men jag vill erinra om att alla de utsäden, som framställts vid utsädesföreningen i Svalöv, försäljs av ett bolag som har rätten till dess försäljningsprodukter. Det gör, menar jag, att skillnaden i själva verket inte är så stor som herr statsrådet ville låta påskina. Då man på Weibullsholm inte bara kan syssla med sådana sorter som direkt ger pengar, utan måste arbeta med grundforskning och arbeten på längre sikt, kan inte Weibullsholm, även om det är ett affärsföretag, i längden klara sig utan ett stöd till själva den grundläggande växtförädlingsverksamheten.

Vad sedan beträffar det som herr Falk sade, vill jag framhålla att man inte mäter resultatet av växtförädlingsverksamheten enbart med ledning av skördeutfallet per hektar. Det finns så många andra egenskaper som vi måste tänka på. Om vi inte hade haft stråstyvare sorter nu än vi hade för, låt oss säga 10, 20 år sedan, skulle vi inte ha kunnat använda de stora konstgödselfivorna, framför allt inte med allt kväve. Vi hade inte kunnat använda skördetröskor och över huvud taget övergå till det mekaniserade skördarbetet. Växtförädlingen måste dessutom inrikta sig på att få fram sorter som är motståndskraftiga mot sjukdomar, som är vinterhårdiga o. s. v.

Anslag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond.

— allt egenskaper som inte alltid kan utläsas direkt i statistikens siffror men som ändå har sin stora betydelse.

Att det sedan också inträffar, som herr Falk yttrade, att skördarna under en viss period — jag minns inte vilket år det var fråga om — varit lägre än de var tidigare, kan i vissa fall bero på att somliga kulturväxter har blivit så att säga tillbakaskjutna till sämre jordar, under det att man tack vare växtförädlingens resultat kunnat odla andra sorter, som ger bättre avkastning, på de bördigare jordarna. Detta är saker och ting som man också måste ta hänsyn till. Jag vill till exempel i fråga om veteförädlingen bara nämna att de vetesorter, som vi odlar i dag, ger åtminstone 50 procents högre avkastning än de sorter som vi hade vid århundradets början, och dessutom är de nya sorterna av högre kvalitet, de är vinterhärdigare, har större stråstyrka och är över huvud taget betydligt lämligare än de äldre.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1, punkten 86, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89

Nej — 32.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 87—106.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 107.***Anslag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 050 000 kronor. I samband härmed hade föreslagits sådan ändring i bestämmelserna rörande amorteringstiden för lån från nämnda fond, att möjlighet öppnades att fastställa kortare amorteringstid än åtta år beträffande lån till maskiner, som vore utsatta för särskilt snabb förslitning, dock att kortare sådan tid än fem år icke borde ifrågakomma.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat en inom riksdagen väckt, till utskottet hänvisad motion, I: 335, av herr *Persson, Helmer*, m. fl., vari hemställt *dels* att till Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond för budgetåret 1953/54 måtte anvisas ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor, *dels* ock att Kungl. Maj:ts framställning, att lån från jordbrukets maskinlänefond skulle få amorteras på fem år i stället för tidigare åtta år, måtte avslås.

Om inrättande av en skogsskola i Älvsbyn.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionen I: 335, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 1 050 000 kronor;

2) att motionen I: 335, såvitt anginge yrkandet i fråga om amorteringsbestämmelserna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER** (k): Herr talman! Frågan om bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond är rätt väsentlig för de svenska jordbrukarna. Syftet med dessa bidrag har ju varit att skapa bättre betingelser för främst det mindre jordbrukets mekanisering. Man kan nog påstå att bidragen har gjort sitt till för att ytterligare påskynda den raska mekaniseringsprocess som varit mycket markant inom svenskt jordbruk under efterkrigsåren.

Jag måste säga att det ter sig högst förvånansvärt att man nu medvetet går in för en radikal försämring. 1945 års jordbruksmaskinutredning var av den bestämda uppfattningen att bidragsprocenten borde vara 25. Så blev det ju också, men nu har detta tidigare beslut uppluckrats så, att bidragsprocenten kan understiga 25. Den 1 juli 1951 ändrades ju också bestämmelserna beträffande bidragsprocenten i den riktningen. Samtidigt minskades bidragsramen med 15 procent. Det förslag, som departementschefen nu har presenterat för budgetåret 1953/54, innebär en ytterligare minskning av bidragsramen.

Genom alla dessa åtgärder kommer hushållningssällskapen utan tvivel att ställas inför mycket obehagliga problem. Lantbruksstyrelsen framhåller bl. a.: »Den stora disproportionen mellan erforderliga och tillgängliga medel för ändamålet har i hög grad försvårat hushållningssällskapens handläggning av bidragsärendena och synes även ha skapat en viss irritation bland bidragssö-

kandena, vilka givetvis alla anser sig vara och i de flesta fall också är berättigade till bidrag.»

Bidragsramen för budgetåren 1948/49 och 1950/51 var fastställd till 1,5 miljoner kronor. Nu är beloppet sänkt till 1 050 000 kronor. Hushållningssällskapens dilemma är därför fullt förståeligt.

Jag har förgäves spanat efter en verklig motivering till att man nu försämrat denna reform. Den påfallande kapitaliseringen inom jordbruket under efterkrigsåren motiverar en förbättring av reformen i stället för en försämring. Jag tror att den närmaste framtiden kommer att framtinga en grundlig omprövning av denna och andra frågor, som har aktualiserats i samband med den snabba förändringsprocess som ägt rum inom det svenska jordbruket under senare år.

Med dessa korta motiveringar ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 335.

Herr **TJÄLLGREN** (bf): Herr talman! Under hänvisning till vad utskottet har anfört i sin motivering ber jag att helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 108—159.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 160.***Om inrättande av en skogsskola i Älvsbyn.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 320 000 kronor.

Om inrättande av en skogsskola i Älvsbyn.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 21 av herr *Grym* m. fl. samt II: 31, likalydande, av herr *Larsson* i Hedenäset m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en ny skogsskola skulle inrättas i Älvsbyn samt att till Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor för budgetåret 1953/54 skulle anvisas ett anslag av 1 190 000 kronor;

b) I: 346 av herr *Persson, Helmer*, m. fl., i vilken motion hemställts, att till Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor för budgetåret 1953/54 måtte anvisas ett anslag av 1 462 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionerna I: 21 och II: 31 samt I: 346, till Byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 320 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Grym*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **GRYM** (s): Herr talman! Då jag vid denna punkt har avlämnat en reservation, tillåter jag mig att ett par minuter ta kammarens tid i anspråk. Jag skall dock fatta mig kort.

Den nu föredragna punkten gäller byggnads- och underhållsarbeten vid statens skogsskolor. Jag skall inte närmare ingå på dessa spörsmål, utan vill här uppehålla mig vid förslaget om inrättande av en ny skogsskola i Älvsbyn. Domänstyrelsen har hemställt att 880 000 kronor måtte beviljas för detta ändamål. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har för sin del föreslagit endast 10 000 kronor. Med anledning härav har jag tillsammans med några andra av kammarens ledamöter väckt en motion med begäran att riksdagen skall följa domänstyrelsens förslag när det gäl-

ler anslag för en ny skogsskola i Älvsbyn. En motsvarande motion har även väckts i andra kammaren.

Det är ett stort svalg, som är befast mellan å ena sidan jordbruksministerns framställning om anslag och motionärens förslag. Det är alldeles uppenbart att vi inte utan vidare kunde godtaga statsrådets ståndpunkt, framför allt med tanke på vad förra årets riksdag skrev på jordbruksutskottets förslag i anledning av framför allt en motion, där jag var huvudmotionär. Vi fick ju jordbruksutskottet att skriva mycket välvilligt. Jag skall inte citera — det tar bara tid i onödan — men utskottets skrivning finns återgiven på s. 104 i jordbruksutskottets utlåtande nr 1. Det kan inte bestridas på något sätt att riksdagen gjorde en beställning hos Kungl. Maj:t att anhålla om medel till denna skogsskola. Det har, såsom jag redan omnämnt, inte jordbruksministern gjort, utan han har endast begärt 10 000 kronor till inköp av en tomt. Det är ju, kan man säga, praktiskt taget detsamma som ingenting. Jordbruksministern skriver visserligen mycket vackert och välvilligt i sitt yttrande och erkänner att denna skogsskola i Älvsbyn har en stor uppgift att fylla. Efter en del resonemang kommer han emellertid till det resultatet, att denna skolfråga ändå kan skjutas på framtiden.

Det kan inte bestridas att utskottet även i år skrivit utomordentligt välvilligt. Jag har för resten själv suttit med vid ärendets behandling och har inte på något sätt reserverat mig mot utskottets skrivning. Vad jag framför allt velat reagera mot är Kungl. Maj:ts ställningstagande till frågan.

Vi får hoppas, att när det nu blir en ny beställning från riksdagen, Kungl. Maj:t begär ett anslag för ändamålet av nästa års riksdag, såvida nu inte pengar kan dessförinnan göras disponibla på annat sätt, exempelvis genom att upptagas på allmän beredskapsstat. Riksdagen är ju ofta lojal mot Kungl. Maj:t, och jag har alltid varit det. Jag hoppas att Kungl. Maj:t också visar sin lojalitet mot riksdagen. Lojaliteten bör alltså vara öm-

Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

sesidig. Jag hoppas därför, som sagt, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kommer med anhållan om medel till nästkommande års riksdag.

För att ytterligare visa min lojalitet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågakvaranden punkten hemställt.

Punkterna 161—209.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 210.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 3, med anledning av Kungl. Maj:s i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3.***Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen dels att till Rörelsekapital för domänverket för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 22 000 000 kronor till utökning av Aktiebolaget Statens skogsindustriers aktiekapital, dels att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, för att bereda domänverket rörelsekapital, tillhandahålla sagda verk en rörlig kredit av ytterligare 30 000 000 kronor eller tillhoppa med tidigare beviljade krediter högst 80 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en i riksdagens andra kammare av fru *Sandström* m. fl. väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 420, vari hemställdes dels att en utredning måtte komma till stånd beträffande Statens skogsindustriers ekonomiska ställning,

hittills företagna dispositioner och planerad expansion, dels att riksdagen måtte avslå vad som under förevarande anslagspunkt begärts för budgetåret 1953/54 i form av anslag till utökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 420, såvitt nu vore i fråga, till Rörelsekapital för domänverket för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 22 000 000 kronor;

2) avslå det i motionen II: 420 framställda yrkandet om en utredning beträffande Statens skogsindustriers ekonomiska ställning, hittills företagna dispositioner och planerad expansion; samt

3) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att, för att bereda domänverket rörelsekapital, tillhandahålla sagda verk en rörlig kredit av ytterligare 30 000 000 kronor eller sålunda tillhoppa högst 80 000 000 kronor.

Herr **WEHTJE** (h): Herr talman! I denna punkt hemställer utskottet om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som går ut på att Statens skogsindustrier skall få ett ökat rörelsekapital genom fördubbling av aktiekapitalet, som nu är 22 miljoner kronor. Dessutom skall ett visst belopp ställas till förfogande genom domänverket för att samma bolag skall få ytterligare rörelsekapital.

Jag har gjort vissa reflexioner med anledning av dessa förslag och vad som säges dels av departementschefen och dels av utskottet. Den första rör varför man väljer denna väg för finansieringen av en verksamhet, när det ansetts lämpligt att bedriva rörelsen i bolagsform. När Statens skogsindustrier bildades år 1941, var man här i riksdagen på det klara med att det skulle vara lämpligt att driva detta rent affärsmässiga företag som ett aktiebolag. Man underströk att bolaget borde ha en självständig ställning i förhållande till domänverket. Ledningen

Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

borde utses så att Kungl. Maj:t skulle välja vissa styrelseledamöter och någon revisor i bolaget. När man lägger upp verksamheten på detta sätt skulle jag vilja fråga: Varför går man då inte in för att ordna finansieringen på samma sätt som när det gäller enskilda företag?

Departementschefen är i någon mån inne på frågan, men han för resonemanget på det sättet, att domänverket skall ställa ett fast grundbelopp på 20 miljoner till förfogande, och i den mån bolaget sedan behöver anlita ytterligare kredit bör den, säges det, göras kortfristig och löpa med så mycket högre ränta, att bolaget därigenom stimuleras att även undersöka möjligheterna på den allmänna lånemarken. Varför går man inte in för att söka skaffa grundbeloppet på den allmänna lånemarknaden?

Bolagets verkställande direktör, som tydligen hörts av utskottet, har varit inne på sådana tankegångar. Han har nämligen sagt att bolaget, utöver den medelsförstärkning som skall ske genom ökning av aktiekapitalet, borde ta upp ett långfristigt bank- eller obligationslån till belopp, som styrelsen skulle bestämma, och mot säkerhet i bolagets industriella fastigheter. Varför fullföljes inte den linjen?

Blir det inte en ganska egendomlig redovisningsform, att riksdagen först skall bevilja rörelsemedel till domänverket, som sedan överlämnar dem till ett statligt bolag för dess verksamhet och rörelse? Skulle man inte för översiktighetens skull och för att dra ut konsekvenserna helt, när man nu har valt bolagsformen, kunna tänka sig den lösningen att finansieringen sker öppet, så att krediterna skaffas på den allmänna lånemarknaden i den mån detta är möjligt men att därutöver det behövliga rörelsekapitalet lämnas direkt från riksgäldskontoret till bolaget? Då fick man en viss likställighet och även den överblick, som är önskvärd.

I anslutning härtill skulle jag vilja ställa en fråga om aktiernas placering. Varför skall dessa aktier, när man väljer bolagsformen, ligga hos domänverket i stället för direkt i statens hand?

Riksdagen har visserligen prövat denna fråga en gång, år 1941, men när det nu gäller en fördubbling av aktiekapitalet tycker jag att det är skäl att överväga den på nytt. Också här vore det enligt min mening klarare och redigare, om detta företag även med avseende på aktieplaceringen redovisades helt fristående från domänverket.

Jag har inget yrkande, herr talman, men det skulle vara av stort intresse om dessa punkter bleve belysta, och därför vore jag tacksam om statsrådet eller någon ledamot av utskottet kunde ge mig förklaringar rörande de angivna förhållandena.

Herr statsrådet NORUP: Herr talman! Det är en ganska intressant frågeställning herr Wehtje här tar upp.

Det torde vara känt för oss alla, att Statens skogsindustrier då företaget bildades fick överta en hel del företag, som inte precis hade den bästa ställningen och förutsättningen. Man ansåg att det var statsmakternas skyldighet inte minst att trygga sysselsättningen för de arbetare, som var sysselsatta i de olika företagen, och att statens skogsindustrier därför borde övertaga dessa företag.

Jag skulle tro att det var en av huvudanledningarna till att man från riksdagens sida den gången fattade det beslutet, att riksdagen skulle ställa vissa grundmedel till förfogande, och om mera kapital behövdes, skulle företaget gå ut i den allmänna marknaden. Statens skogsindustrier har ju expanderat ganska kraftigt och medel har vid olika tillfällen anslagits, visserligen via domänverket, för att göra det möjligt för bolaget att kunna fortsätta och utvidga den verksamhet, som jag tror har varit till gagn för ganska stora intressen här i landet.

I mitt yttrande med anledning av domänstyrelsens framställning erinrar jag om att riksdagen vid bildandet av Statens skogsindustrier förutsatte, att domänverket skulle förse bolaget med erforderliga rörelsemedel. Detta har fort-

Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

gått under ganska många år, och jag har inte någon anledning att nu ta upp frågan huruvida man möjligen helt skulle finansiera bolagets rörelsekapital med medel från den öppna penningmarknaden. Anser emellertid herr Wehtje såsom företrädare för det fria näringslivet, att det nu finns ett så stort överskott av lånemedel, att man kan göra detta, skall vi väl inom regeringen kanske överväga att låta Statens skogsindustrier gå ut och konkurrera på den lånemarknad, som annars — och det görs inte minst gällande från de intressens sida, som herr Wehtje företräder — har svårt att kunna tillgodose de lånebehov som gör sig gällande.

Det är verkligen en intressant fråga som är väckt, och det är klart att man får ta den här saken under övervägande. Herr Wehtjes synpunkter kanske sammanfaller med principerna för aktiebolagsformen, men å andra sidan är det ju här fråga om vem som är långivaren till grundkapitalet, och då kan jag inte tro att det på något sätt svär emot, även om det gäller ett aktiebolag, att det är staten som anvisar medel. Anledningen till att dessa går via domänverket är att Statens skogsindustrier redan från början av riksdagen varit anvisad denna form.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Jag vill först till undanröjande av allt missförstånd säga, att jag är alldeles på det klara med att företaget har varit till stort gagn för bygden och att verksamheten helt visst lagts upp på ett sådant sätt att det inte finns någon anledning till klander. Tvärtom tror jag att man kan säga att företaget har skötts mycket väl. Det är det första jag ville säga.

Det andra är att min syn på dessa ting är grundad på ett önskemål att här få till stånd ett rent principiellt klarläggande. Jag är medveten om att när bolaget bildades var det för att övertaga en del företag, som behövde en upprustning. Det var också fråga om att sörja för sysselsättningen i landsändar, där sysselsättningsfrågan var ett myc-

ket stort problem. Jag tror således att det har varit ett riktigt grepp som här gjorts. Men jag håller före att vi i riksdagen har rätt att kräva att redovisningen skall göras på ett sådant sätt att inte den skogsindustriella verksamhet, som här har satts i gång, skall så vävas samman med domänverkets rörelse, att man inte vet vad den ena ger och den andra får och vice versa. Det är för att få denna klarhet till stånd, som jag anser det vore önskvärt att en uppdelning av intressena genomfördes.

Sedan vill jag med anledning av statsrådets yttrande säga, att det ju inte är den dagsaktuella situationen på penningmarknaden som gör att jag menar att man skall vidtaga den ena eller andra åtgärden. Det är en rent principiell och klar inställning som jag här vill förfäktas: om man skall driva ett statligt verk i bolagsform bör också rimligen finansieringen skötas efter samma linjer som beträffande de enskilda företagen. Det kan väl vara sant, att på kapitalmarknaden för närvarande råder sådana förhållanden, att det kanske inte skulle vara tacknämligt att detta kapitalbehov nu utan vidare fördes ut att konkurrera med de helt enskilda företagen om de knappa medel, som tilldelas den industriella företagsamheten. Men det bortser jag från. Även om man för dagen inte går in för den lösning, som jag tycker rent principiellt borde vara den riktiga, anser jag att man vid ett annat tillfälle bör gå in för en sådan lösning.

Herr statsrådet NORUP: Herr talman! Herr Wehtje tycks ha den meningen, att man från början har handlat klokt, och han ger ett erkännande åt Statens skogsindustrier. Men, herr Wehtje, det är väl ändå så att Statens skogsindustrier på grund av den utveckling, som skett, inte har kommit längre än till början av sin verksamhet. Det behövs alltså kapitaltillskott, och eftersom staten är aktieägare har företaget inte möjlighet att skaffa kapital på ett för bolag vanligt sätt.

Man kan som herr Wehtje göra den

Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

frågan: Varför skall man skaffa kapital via domänverket? Det är detta som är herr Wehtjes principiella invändning på denna punkt. Men här redovisas dock den ekonomiska verksamheten för Statens skogsindustrier och domänverket på ett sätt, så att man får full klarhet i att deras verksamhetsgrenar är skilda åt.

Jag kan säga till herr Wehtje, att det från ett enskilt företag i Norrland inom Statens skogsindustriers område i dag föreligger en hemställan, som säger att företaget inte kan fortsätta verksamheten längre. Där har kring denna industri vuxit upp ett samhälle, där många människor bor och har sina hem. Vad innebär det, om ett företag skulle läggas ned och kanske 70 eller 80 familjer inte skulle ha möjlighet att bo kvar i sina egna hem därför att det inte finns arbetstillfällen? Det kan hända att vi får ta under övervägande att låta staten övertaga ett dylikt företag via Statens skogsindustrier, ty jag skulle tro att den synpunkt, som från början var vägledande för riksdagen när man planerade denna verksamhet, även gör sig gällande i dag. När vi har kommit därhän, att Statens skogsindustrier inte behöver ta hand om företaget, som inte har tillräckligt ekonomiskt underlag för driften men som det ändå är nödvändigt ur samhällssynpunkt att driva — ja, då kan man ta upp den diskussion som herr Wehtje tagit upp här i dag.

Såvitt jag förstod herr Wehtjes sista anförande rätt, ville herr Wehtje inte att Statens skogsindustrier just nu skulle gå ut och konkurrera på dagens knappa lånemarknad. Det tror jag att vi kan vara överens om. Men å andra sidan är det klart att om detta är näringslivets önskan så får regeringen överväga möjligheterna att tillgodose det önskemålet.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Ytterligare ett par ord!

Jag tror att herr statsrådet har missförstått mig. Mitt syfte är bara att man skall få en öppen och klar redovisning för domänverkets verksamhet för sig och Statens skogsindustriers verksamhet för

sig, och att domänverket och Statens skogsindustrier skall sörja för sin rörelse var för sig. Riksdagen skall inte bevilja klumpsummor, som användes än för det ena och än för det andra företagets verksamhet utan att vi vet vart pengarna går.

Herr SVEDBERG, LAGE (s): Herr talman! Utskottet var i tillfälle att ta del av en mycket intressant redogörelse dels från generaldirektören i domänstyrelsen och dels från överdirektören i Statens skogsindustrier. Jag tror att samtliga inom utskottet fick ett mycket gott intryck av denna föredragning över den verksamhet, som bedrivs från Statens skogsindustriers sida.

När Statens skogsindustrier kom till — om jag minns rätt — fick företaget ta emot en del industrier, som hade ett värde av drygt 20 miljoner kronor. Det förelåg ett värde i halvfabrikat och råvaror på omkring 9 miljoner kronor, vilket senare belopp närmast utgjorde driftkapitalet. Efter Statens skogsindustriers tillkomst har arbetarbostäderna upprustats med en kapitalinsats på över 23 miljoner kronor. Första året förelåg en omsättning på omkring 13 miljoner kronor; men att döma av en redogörelse, som nu avlämnats, för sista årets verksamhet är det en årsomsättning på drygt 90 miljoner kronor. Överdirektören i Statens skogsindustrier nämnde bland annat, att om Statens skogsindustrier skulle ha haft ett driftkapital i förhållande till företagets omsättning, skulle företaget i dag, om det ställdes i paritet med andra industrier med samma storlek på omfattningen, behöva ett driftkapital på 70 miljoner kronor.

Jag tycker nog att riksdagen och samhället i sin helhet har anledning att rikta ett tack till Statens skogsindustrier för vad det har uträttat på den korta tid som det varit i verksamhet.

Herr GRYM (s): Herr talman! Jag kan till alla delar instämma i de synpunk-

Ang. ökning av Statens skogsindustriers aktiekapital.

ter, som herr Svedberg här har framfört. Det är som han sade alldeles riktigt, att läget i många hänseenden skulle ha varit oerhört besvärligt, om inte Statens skogsindustrier på ett så förtjänstfullt sätt omhänderhaft sin verksamhet.

Statens skogsindustrier har sina industrier framför allt i Norrbottens län, men verksamheten ompspanner ganska stora delar av landet. Jag har i min hand en tioårsberättelse över företagets verksamhet, och av den berättelsen framgår, att den nordligast belägna industrien finns på Seskarö i Nedertorneå kommun och den sydligaste i Grankullaviken på Öland. I Bergslagen finns en hel del industrier. Det är en intressant redogörelse, som jag skulle vilja rekommendera riksdagens ledamöter att studera.

Jag skall inte alls gå in på vad herr Wethje här sagt, ty jag är inte så väl insatt i ekonomiska ting som han. Jag tycker ändå att det är underligt att herr Wehtje, som är en klok man och kan sina ekonomiska saker, vill växla in på samma spår som motionären i andra kammaren fru Sandström har kommit in på. Hon sysslade med den här frågan i höstas, och hon har interPELLERAT jordbruksministern angående vissa förhållanden rörande Statens skogsindustrier. Hon fick av jordbruksministern ett svar, som var utomordentligt uttömmande. Om hon också var nöjd, vågar jag inte uttala mig om, men den överväldigande delen av de människor i Norrbottens län, som satte sig in i det svar som jordbruksministern gav fru Sandström, var till alla delar nöjda och belåtna. Vi får hoppas att det blir slut med detta tjuvande på Statens skogsindustrier och att det inte väckes flera motioner som går i stil med fru Sandströms.

Jag har, herr talman, gått litet vid sidan om själva ämnet, men jag har velat göra det framför allt för att uttala, att Norrbottens läns befolkning är skyldig statsmakterna stort tack för att de har inrättat dessa statliga industrier. Vi förväntar också, att det inte blir någon stagnation i deras verksamhet, utan att den ytterligare förbättras och utvidgas i den mån det finns möjlighet därtill.

Herr TJÄLLGREN (bf): Herr talman! Jag vill bara erinra om att utskottet efter en ganska ingående och inte så kort överläggning har kommit fram till det enhälliga beslut, som föreligger i detta utlåtande, och eftersom ingen har yrkat bifall till det skall jag be att få göra det nu.

När jag ändå har ordet, skulle jag vilja till herr Wehtje säga, att jag inte tror att det föreligger något ekonomiskt samröre mellan å ena sidan domänverket och å andra sidan Statens skogsindustrier på annat sätt än att, om utskottsutlåtandet antages, man från det ena statliga verket till det andra överför ett visst belopp. Det tycker jag måste vara ett lämpligt sätt att gå till väga, eftersom både domänverket och Statens skogsindustrier ägs av staten. Det kan inte vara något olämpligt samröre.

Vi får tänka på att Statens skogsindustrier inte som ett enskilt företag kan gå och låna pengar genom att ta in-teckningar i sina fastigheter. Det här föreslagna sättet är väl — höll jag på att säga — nästan den enda möjligheten för detta bolag att skaffa sig pengar på. Men för en sådan åtgärd fordras statsmakternas tillstånd, och det är det man nu begär.

Jag vill som sagt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WEHTJE (h): Herr talman! Den beskrivning av Statens skogsindustriers verksamhet under den första tioårsperioden, som herr Grym talade om, har funnits tillgänglig för riksdagens ledamöter under en lång tid. Den har jag tagit del av, och jag behöver för min del inte några sådana ytterligare upplysningar, som väl till en del har begärts av en motionär i andra kammaren, fru Sandström. Jag har också studerat bolagets förvaltningsberättelse och därav fått tillfredsställande upplysningar.

Med de reflexioner, som jag har framfört, har jag velat framhålla, att det i det långa loppet är önskvärt, att man, när man för den statliga verksamheten väljer samma företagsformer som man har inom den enskilda näringsverksam-

Om rabatt för skolelever å statens järnvägars busslinjer.

heten, också försöker följa samma regler som man anser vara önskvärda för de enskilda företagen. När det gäller de senare vill man undvika det som kallas för »ask-i-asksystemet». Men i det här fallet har man använt just det systemet. Här går pengarna efter vad jag kan förstå alldeles i onödan genom domänverket in i ett statligt bolag, och den fråga jag har ställt är: Varför skiljer man inte på dessa och låter domänverket sköta sina affärer och Statens skogsindustrier sina?

Jag hoppas också att de ärade representanterna från Norrland inte förbländar mig med fru Sandström. Jag är inte fru Sandström!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 4—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo och förtogos punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 5, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rabatt för skolelever å statens järnvägars busslinjer.

Föredrogos ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om rätt för vissa elever vid landets läroanstalter att åtnjuta rabatt å statens järnvägars busslinjer.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 16, hade herr *Weiland* m. fl.

föreslagit, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder syftande till att samma bestämmelser som gällde för statens järnvägar (utformade i SJ:s författningssamling, särtryck 87 a) även måtte gälla av SJ ägda busslinjer.

De åsyftade bestämmelserna avsågo rätt för skolungdom att vid resa mellan skolorten och hemorten åtnjuta nedsättning av biljettavgifterna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motion I: 16 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Weiland*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **WEILAND** (fp): Herr talman! När man läser motiveringen till utskottets utlåtande med anledning av denna motion, kan man närmast komma till den uppfattningen att den lika väl kunde ha resulterat i ett tillstyrkande av motionen som ett avstyrkande. Det har emellertid inte blivit något tillstyrkande utan i stället en hemställan om avslag. Annars heter det i första kammarens beredningsutskotts utlåtande, att »utskottet delar motionärernas uppfattning om det önskvärda i att samma nedsättning av biljettpriset för skolungdom kunde tillämpas vid resa såväl med buss som med järnväg». I andra kammarens svarande utskotts utlåtande återfinnes ungefär samma uttryck. Emellertid har detta senare utlåtande blivit så välvilligt med hänsyn till motionen, att det där finns reservanter emot denna välvilliga skrivning. Man har sålunda ansett, att andra kammarens utskott har motiverat saken på ett sådant sätt, att det hade varit bättre att tillstyrka bifall till motionen.

Hur ligger det då till med denna fråga? Jag har här i min hand postverkets taxa för dess bussar. Denna postdiligenstaxa gäller från och med den 1 januari 1953. Slår jag upp s. 4 finner jag, att postverket tillämpar helt andra principer än vad statens järnvägar gör. Där står nämligen: »Elever och studerande vid offentliga läroanstalter i Sve-

Om rabatt för skolelever å statens järnvägars busslinjer.

rige, vilka under pågående lästermin företaga resor med postdiligens från vederbörande inackorderingsort till hemmet och åter till inackorderingsorten inom loppet av tjugo dagar samt under jul- och nyårsferierna inom en månad, må företaga återresan utan erläggande av särskild avgift.»

Detta är inte en fråga som intresserar storstädernas folk så mycket och inte heller de små samhällenas. Det är i mycket stor utsträckning en landsbygdsfråga. För närvarande tillämpar man helt andra priser på statens järnvägars bus-sar än på statens järnvägar, och när staten har övertagit vissa busslinjer, där man tidigare tillämpat de principer som postverket följer, har statens järnvägar frångått denna princip, så att allmänheten som bott utmed dessa busslinjer har fått sina förhållanden försämrade. Detta har på många ställen åstadkommit en ganska stor irritation, och jag tycker att detta har varit onödigt, då saken inte har så stor ekonomisk betydelse för statens järnvägar.

Jag skall inte ställa något yrkande nu. Jag hoppas att järnvägsstyrelsen tar hänsyn särskilt till vad andra kamma-

rens utskott har uttalat i denna fråga; det är egentligen en maning till statens järnvägar att gå in för den i motionen föreslagna principen.

Herr SANDBERG (s): Herr talman! Herr Weiland har ju lagt ned en viss energi på att kritisera utskottets ut-låtande, men han har dock inte ställt nå-got yrkande. I den situationen har jag kanske inte anledning att gå in i någon polemik emot honom, utan jag ber, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevaran-de utlåtande hemställt.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutade kl. 10.08 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren